

הישיבה השלוש-מאות-ושישים-ואחת של הכנסת השמינית

יום רביעי, א' טבת תשל"ז (22 דצמבר 1976)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. שאלות ותשובות

בתשלום של סכום פעוט, ביחס, יכול לשמש אמתלה לצו פיגוי?

2. האם מתחשבים החוק ובית-המשפט בבואם לפסוק בסיכסוך מעין זה במהותה של העבירה ובמצבה הסוציאלי של העומדת למשפט?

3. האם התחשב בית-המשפט בתנאי המקום ובת-גובה תושבי השכונה שאוכלוסייתה מעוטת יכולת כלכלית? 4. האם מקובל על בית-המשפט במקרים כאלה להי-וועץ בלשכה המקומית לעזרה סוציאלית?

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

המדובר אינו בענישה על עבירה פלילית, כפי שמש-תמע מהשאלות, אלא בתביעה אזרחית בין שני צדדים פרטיים לפינוי דירה. המדינה לא היתה צד להליכים אלה. אני שולח לשואל התק מפקס-הדין של בית-המשפט המחוזי בתל-אביב (ע"א 673/75), ובו פירוט השיקולים שהינחו את בית-המשפט.

בפני הגברת ג'ויה מזרחי פתוחה הדרך לערער לפני בית-המשפט העליון, ברשות נשיא בית-המשפט העליון.

6645. ויתור על תקופת צינון לגבי מר חיים שטסל חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר המשפטים ביום י"ג בכסלו תשל"ז (5 בדצמבר 1976):

בידיעה שפורסמה ביום 29 בנובמבר 1976 נמסר כי החשב הכללי מר חיים שטסל, העומד לסיים בקרוב את תפקידו באוצר, יתמנה כיושב-ראש הדיקטוריון של "צים" וחבר מועצת המנהלים של "החברה לישראל", ללא שום תקופת צינון בין תפקידו הנוכחי לבין תפקידיו החדשים.

עוד נמסר בידיעה כי דבר זה התאפשר נוכח סיכומי ועדה בראשותו של נשיא בית-המשפט המחוזי בירושלים, השופט אשר לנדא, שדנה בפנייתו של מר שטסל לבטל את חובת קופת הצינון של שנה אחת לפחות שהחוק מטיל על עובד מדינה בכיר העובר לתפקיד בכיר בחברה פרטית.

אבקש להשיב לי:

מה היו הנימוקים המיוחדים של הוועדה שפטרה את מר חיים שטסל מחובת תקופת צינון?

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

להלן תמצית החלטת הוועדה:

"א. החברה היחידה, הקשורה עם 'החברה לישראל', שבקשר לענייניה הכספיים התעניין המבקש באופן פעיל במסגרת תפקידו, היא בתי-הזיקוק לנפט בע"מ, שהמבקש מיועד להיות חבר במועצת המנהלים שלה בתוקף תפקידו כמנהל הכללי של 'החברה לישראל'. בקשר לעניינים הכספיים של חברות אחרות הקשורות

היו"ר מ. שחל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. הסעיף הראשון בסדר-היום: שאלות ותשובות.

6580. העונש שהוטל על תלמידה בגין הפרעה באולם בית-המשפט

חבר-הכנסת א. אבוהצירא שאל את שר המשפטים ביום י' בכסלו תשל"ז (28 בנובמבר 1976):

בעתון "הארץ" מיום 23 בנובמבר 1976 התפרסמה ידיעה מדהימה, ולפיה תלמידה מכיתה ט' בבית-ספר מקיף ברמלה הורדה בבית-המשפט לחדר המעצר לפי הוראת השופט צלטנר בטענה שהפריעה לדיון.

ביקור התלמידים תואם מראש עם מזכירות בית-המשפט. התלמידות פוזרו בקבוצות קטנות לאולמות השונים. שמונה תלמידות עלו לאולם של השופט צלטנר. בעת הדיון התלחשה אחת התלמידות בשורה האחורונה עם חברתה תוך שהיא שמה ידה על פיה. השופט שהבחין בכך הורה לאחד השוטרים להוריד את התלמידה לחדר המעצר, שם ממתינים בדרך כלל העבר-יינים הרגילים. הדבר היה בשעה 9:30 והוראת השופט היתה להחזיקה במעצר עד השעה 13:00.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

א. הנכונה הידיעה דלעיל?

ב. אם כן — האם קיים תקדים כל שהוא שעל הפרעה מסוג זה של מבקר צעיר באולם בית-המשפט נענש המפריע בכליאה בתא-כעצר של העבריינים?

ג. האם יש בדעת כבוד השר לבדוק אם אין חריגה במעשהו של השופט?

ד. אם יש חריגה במעשה זה, מה בדעת השר לעשות למניעת מקרים כגון אלה בעתיד?

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

העניין נמצא בבירור.

6604. פסק-הדין בעניין פיגויה של הגברת ג'ויה מזרחי מדירתה

חבר-הכנסת י. דרניצקי (יורדן) שאל את שר המשפטים ביום י"ג בכסלו תשל"ז (5 בדצמבר 1976):

פורסם כי בית-המשפט בתל-אביב פסק כי הגברת ג'ויה מזרחי, בת 71 — בודדה הגרה בדירת חדר — חייבת לפנות את דירת החדר שלה ברחוב עין-יעקב 22 בשכונת שבזי בתל-אביב, לשם נכנסת בדמי מפתח וגרה במשך שנים רבות. פקודת הפינוי ניתנה בעקבות החוב של 65 לירות (שישים וחמש לירות) שגברת מזרחי שילמה לבעלי הדירה באיחור של ימים מספר. מבלי להיכנס לפרטי הסיכסוך בין הגברת מזרחי ובעלי הדירה שבה היא גרה, רצוני לשאול את השר כדלהלן:

1. האם סבור השר כי פסק-דינו החמור של בית-המשפט בתל-אביב הולם את חומרת העבירה וכי איחור

חוברת ט', ישיבה שס"א
— שאילתות ותשובות (צדוק, כץ, אמיר, בר-לב) —

6134. האירגון מחדש של מחוז הדרום של חברת החשמל

חברת-הכנסת י. ז. אמיר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ב' באב תשל"ו (29 ביולי 1976):

ממקורות מוסמכים במחוז ירושלים של חברת החשמל נמסר לי שתוך הימים הקרובים תפרוץ שביתה בגלל חלוקה חדשה ומעוותת של מחוז הדרום לשניים על-ידי ההנהלה המרכזית בתל-אביב.

החלוקה האמורה אינה מותרת אפשרות של גידול מחוז ירושלים הקיים במתכונתו הנוכחית וגורמת בעקי-פין למצב של חוסר עבודה. בנוסף על כך קיימת הבעיה שהחברה הערבית מבצעת את כל עבודות החשמל בשכר נות החדשות מסביב לבירה.

על-פי סקר שנערך על-ידיה הגיעה חברת החשמל למסקנה שכדי שהמחוז יתפקד כראוי הוא צריך לשרת כ-300,000 צרכנים. המציאות היא שמחוז ירושלים חולש רק על 95,000 צרכנים, בעוד שמחוז הדרום המחו-לק חולש על 350,000 צרכנים לכל מחוז. יחד עם זאת נמסר לי שמחוז הדרום החדש שהוקם, במקום לשבת בבירת הנגב, באר-שבע, ממשיך לשבת בתל-אביב.

לאור האמור לעיל הנני שואל:

א. מה היו הנימוקים שהביאו את הנהלת חברת החשמל לחלוקה החדשה המוצעת?

ב. מדוע, כתוצאה מחלוקה זו, קופחה ירושלים בצורה כה בולטת?

ג. מדוע מחוז הדרום, שהופרד מגוש דן, אינו יושב קבע בבאר-שבע?

ד. מדוע ירושלים, למרות קירבתה לעין-גדי ולכל ישובי מטה-יהודה, נמצאת מנותקת ממקורות קירבה אלה?

ה. בזמן האחרון בוצעו עבודות גדולות על-ידי מחוז ירושלים בבקעת-הירדן. אבקש לדעת מה היו העלויות של העבודות האלה לעומת עבודות דומות שבוצעו במחוזות אחרים.

ו. לאור החלטות הממשלה, הבאות להדגיש את מרכזיותה של ירושלים כבירת ישראל, האין כבוד השר בדעה שיש לחייב את ההנהלה המרכזית של חברת החש-מל לחזק את מחוז ירושלים, מתוך מגמה ארוכת-טווח של מעבר ההנהלה המרכזית כולה לבירת ישראל?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

א. הצעדים האירגוניים שננקטו לאחרונה לגבי מחוז הדרום של חברת החשמל, מקורם ברצון לייצל ולשפר את השירות לצרכן, והם התבטאו בהפרדת הגוש העירוני הצפוף ביותר במדינה — הווא אומר גוש דן — והפיכתו ליחידה עצמאית, כמקובל בחברות החשמל בעולם.

ב. צעד זה לא קיפח את מחוז ירושלים, שהרי אין לו כל קשר למבנה המחוזות של החברה או לגבולותיהם. זמן לא רב לפני כן נעשה שינוי בגבולות של המחוזות, שהתבטא בצירופה של בקעת-הירדן אל מחוז ירו-שלים.

ג. מחוז הדרום מאחד כיום בתוכו את האזורים נתניה, רעננה, פתח-תקוה, ראשון-לציון, רמלה, רחובות, אשקלון, באר-שבע ואילת. כלומר מרכז הכובד של פעי-לות בתל-אביב עדיין נמצא קרוב יותר לגוש דן. כמו כן מיקומה של הנהלת מחוז הדרום בתל-אביב מאפשר

עם 'החברה לישראל' פעל המבקש רק כמבצע מדיניות שנקבעה על-ידי הממשלה.

ב. פעילות המבקש בקשר לענייני חברת בתי-הזיקוק נלפט בע"מ נסתיימה בשנת 1975 — כך שחלפה כבר יותר משנה מאז היותו פעיל בה.

ג. על-פי הצעת היועץ המשפטי לממשלה התחייב המבקש להימנע מלעסוק בענייני חברת בתי-הזיקוק נלפט במשך שנה מיום פרישתו.

ד. נציב שירות המדינה תמך בבקשה; הוועדה לא הסתפקה בכך והזמינה את נציג היועץ המשפטי לממ-שלה שהציג בפניה את עמדתו, ולפיה רשאית הוועדה להתחשב בהתחייבות של המבקש והיא מוסמכת להעניק היתר המותנה בהימנעות המבקש מלעסוק בחלק מסויים ומוגדר של פעילויותיו.

ה. לאחר שהוועדה שקלה שקול היטב את העובדות ועיינה עיין היטב בכל החומר שבפניה, הגיעה לכלל מסקנה: א. כי אין סיבה שלא לסמוך על התחייבות המבקש; ב. כי המבקש יוכל לעמוד בהתחייבות זו מבחינה מעשית, שכן אין זה מן ההכרח שענייניה של חברת בתי-הזיקוק יהיו מיוצגים בפני הממשלה דווקא באמצעות 'החברה לישראל', והיא מיוצגת 'בפניה, למעשה, על-ידי גורמים אחרים.

ו. לפיכך שוכנעה הוועדה כי אין ברכישתה או בקבלתה של הזכות המבוקשת משום 'פגיעה בטוהר המידות', כלשונו של סעיף 14(א) לחוק שירות הציבור (הגבלת לאחר פרישה), תשכ"ט — 1969, מה גם שעברה, כאמור, למעלה משנה מאז פעילות המבקש בחברת בתי-הזיקוק."

אני שולח לשואל את הנוסח המלא של ההחלטה.

6672. נוהלי עבודתו של ועדות ערר

חברת-הכנסת א. כץ שאל את שר המשפטים ביום ט"ו בכסלו תשל"ו (7 בדצמבר 1976):

במשדרי הממשלה השונים פועלות ועדות ערר שתפקידן לדון בהשגותיהם של אזרחים על החלטות הנוגעות להם.

אבקש להשיב לי:

1. האם יש חובה חוקית או נוהג להעמיד בראש כל ועדה כזו שופט?

2. האם חובה חוקית או נוהג להזמין לשיבות הוועדה את המערערים כדי שישמיעו את טיעוניהם בפני חבריה?

3. אם התשובה על שתי השאלות הראשונות היא, במלואה או בחלקה, חיובית, מדוע שונה המצב בנושאים אלה במשרד לקליטת העלייה?

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

1. התשובה שלילית. יש ועדות שלגביהן מחייב החוק ששופט יעמוד בראשן ויש ועדות ערר שאין החוק מחייב זאת.

2. ועדת ערר חייבת — בנוסף על סדרי דין שנקבעו בחוק או בתקנות, אם נקבעו — לנהוג לפי כללי הצדק הטבעי, המחייבים לתת לכל צד הנוגע בדבר הזדמנות להביא לפני ועדה את טיעוניו.

3. במידה ששאלה זו נותרה נוכח התשובות על שאלות 1 ו-2, יש להפנותה לשר לקליטת העלייה.

5. מה הוא ערך היבוא השנתי של טלוויזיות מיבוא מתחרה?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב :

1. האמור בשאלתה נכון רק בחלקו. נכון שנשגרו המפעלים והמחלקות האמורים וכן קיימת אפשרות שייסגרו מפעלים נוספים בשל הירידה בביקוש. לא נכון כי מועסקים כיום בייצור המקומי של מקלטי טלוויזיה 3,000 איש. המספר הנכון הוא עשירית מזה, כלומר כ-300.

2. בשנים האחרונות יש ירידה תלולה ברכישת מקלטי טלוויזיה חדשים. ירידה זו, והתחרות החריפה שבאה בעקבותיה, הביאו לכך שהמפעלים לא יכלו להעלות מחירים בקצב שבו עלו הוצאות הייצור, וכתוצאה מכך נסגרו כמה מפעלים ומחלקות.

3. משרדי אינו מעודד סגירת המפעלים הללו, ואולם יש להבין כי מדיניות משרדי איננה "להשאיר בחיים" מפעלים בכל מחיר. מפעלי התעשייה חייבים להסתגל לתנאים הקיימים במשק, ותהליך ההתאמה והסתגלות יואץ ככל שיתקרב המועד שבו יוסרו תומות המכס לחלוטין על-פי ההסכם שלנו עם השוק המשותף. עם זאת ברצוני לציין כי שיעור המכס הנוכחי על יבוא מקלטי טלוויזיה הוא מן הגבוהים בענף, והוא מגיע היום ל-35%. השקעות חדשות בענף מקלטי הטלוויזיה לשוק המקומי נכללות ברשימת המוצרים שאינם זכאים לסיוע ממלכתי.

4. כ-140 מיליון לירות ב-1975.

5. כ-3 מיליון דולר ב-1975.

היו"ר מ. שחל :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת שמעוני.

חביב שמעוני (המערך):

המוצרים הללו אינם במסגרת צו יבוא חפשי, ובי-כלתו של השר להפעיל את שיקול-דעתו לאיסור יבוא. מדוע לא יעשה כן השר?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב :

משום שיבוא הטלוויזיות הוא מארצות שיש לנו אתן מערכת סחר אינטנסיבית. אם נאסור יבוא טלוויזיות הם יאסרו יבוא תפוזים, וכן הלאה, וידנו תצא על התח-תונה. יש לנו היום הצעה לסדר-היום בענייני יבוא, ואני אכנס יותר לפרטים, לכל הקומפלס הזו, בתשובה על ההצעה לסדר-היום.

6316. רישום היבואנים והיצואנים

חבר-הכנסת ח. שמעוני שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ז' בחשוון תשל"ז (31 באוקטובר 1976):

אני מבין כי הצו המחייב יבואנים להירשם כיבואנים מוסמכים, לצורך שיחזור טובין לפי צו יבוא חפשי, בוטל. לעומת זאת לא בוטל הצו המקביל המחייב יצואנים להירשם כיבואנים מוסמכים לצורך יצוא טובין לפי צו יצוא חפשי.

על-אף הביטול הנ"ל מוסיף משרד המסחר והתעשייה לעמוד על כך שיבואנים יירשמו כיבואנים מוסמכים.

אבקש להודיעני:

1. מדוע בוטל הצו המתייחס לרישום יבואנים כיבואנים מוסמכים?

שימוש בכוח-אדם קיים, במבנים קיימים, בשירותים משותפים לשני המחוזות.

ד. גבולותיהם האירגוניים של המחוזות מושפעים לא במעט על-ידי שיקולים טכניים, ובעיקר הכיוון שממנו מגיעה אספקת החשמל למקום, ואלה מסבירים את המצב הנוכחי ביחס לעין-גדי ולישובי מטה-יהודה.

ה. העלויות של עבודות בקווי חשמל מושפעות על-ידי סידרה של גורמים משתנים, כגון: הטופוגרפיה של השטח, דרכי הגישה, אופי הקרקע, תנאים אקלימיים, אורך הקו, מבנהו, מיקומו של הקו ביחס לריכוזי חמרים ועובדים, וכן הלאה. השוואת העלויות מחייבת השוואה בין שני קווים זהים בכל הנתונים הללו, והדבר איננו מציאותי.

לדוגמה: לגבי אנשי החשמל העלות הממוצעת של הנחת קילומטר אחד של כבל תת-קרקעי למתח גבוה במחוז הצפון היתה בשנה האחרונה 216,000 לירות; במחוז ירושלים — 307,000 לירות; ובמחוז הדרום — 480,000 לירות. ביקשתי מחברת החשמל נתונים על עלות העבו-דו-ת שבוצעו בבקעת הירדן לאחרונה, אך אלה טרם סוכמו.

ו. מעבר ההנהלה המרכזית של חברת החשמל לירו-שלים הוא רצוי באופן עקרוני, אך נוכח ההוצאות הרבות הכרוכות בכך אינני סבור כי עתה העת לכך.

היו"ר מ. שחל :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת אמיר.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

האם אדוני השר מודע לסיכסוך העבודה שפרץ בימים אלה במחוז ירושלים? דבר שני; האם אדוני השר יודע מה הבעיות בקשר לחברה המזרחית והבעיות של החשיכה בשכונות בערבי שבת ובערבי חגים?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב :

כן, אני מודע לסיכסוך העבודה. אני גם יודע מהנסיון של כולנו שסיכסוכי עבודה בסופו של דבר מסתיימים, בטוח אני שגם סיכסוך זה יסתיים וחברת החשמל תמשיך לשרת את הציבור כראוי.

6232. סגירתם של מפעלים לייצור מקלטי טלוויזיה

חבר-הכנסת ח. שמעוני שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ט' בתשרי תשל"ז (3 באוקטובר 1976):

נמסר לי כי בשנה האחרונה נסגרו חמישה מפעלים לייצור מקלטי טלוויזיה (תדיראן, פילקו, אפולו, אולטרא, ויוון ואלקטרה) וסכנת סגירה מרחפת על יתר המפעלים (פיליט, סאלורה, אמרון, זניט ומץ). כיום מועסקים בייצור מקומי של מקלטי טלוויזיה כ-3000 איש.

אבקש מאת כבודו להודיעני:

1. האם האמור לעיל נכון הוא? אם לא — מה

נכון ומה אינו נכון?

2. מה גרם לסגירתם של המפעלים שנסגרו?

3. האם משרד המסחר והתעשייה מעודד את סגירתם של מפעלים לייצור מקלטי טלוויזיה? אם כן — מדוע? אם לא — אילו צעדים נקט ונוקט משרד המסחר והתעשייה כדי להבטיח את המשך קיומם של המפעלים הקיימים?

4. מה הוא ערך המכירות השנתי של טלוויזיות מייצור מקומי?

1. האם נכון כי הממשלה עומדת לחת סיוע כספי לחברת רוגוויז, הנמצאת בבעלותו של איש העסקים האמריקני מלצר, כדי לרכוש ציוד של מפעל פורצ'סטר, מפעל הנמצא אף הוא בבעלותו של אותו מלצר?

2. האם נכון כי בעבר כבר ניתן סיוע ממשלתי לאותו מלצר כדי שירכוש את מפעל פורצ'סטר?

3. מה הסיבות למתן סיוע לאותו אדם, פעם אחת כדי לרכוש מפעל ופעם נוספת כדי לרכוש מעצמו, בוהות זו או זו, חלק מהרכוש שכבר קנה בסיוע ממשלתי?

4. האם נכון כי מי שהיה עד לפני זמן קצר מנהל המרכז להשקעות שבממשלת ישראל, ואשר את שמו, כמוצאות התקנון, הריני מצייין במכתב נפרד שצורף, הוא זה כחודשיים יושב-ראש מועצת המנהלים של חברת רוגוויז?

5. כיצד נמנע חשש השפעה של מי שהיה עד לפני ימים ספורים פקיד ממשלתי בכיר, ובעל קשרים מסועים פנים במשרד המסחר והתעשייה, וניצולה לשם השגת כספי ציבור לשימושיו של מפעל פרטי, שעבר אותו פקיד בכיר אליו?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב :

1. התשובה שלילית. ההלוואה ניתנה לצרכי קונסו-לידאציה של חובות מפעל פורצ'סטר כדי לאפשר המשך פעילותו היצרנית.

2. התשובה שלילית.

3. אין מקום לתשובה.

4. התשובה חיובית.

5. עובדי משרדי פועלים על-פי ההוראות הקיימות ובהתאם לאמות-מידה קבועות ומפורסמות. העובדה שיושב-ראש מועצת המנהלים של חברה זו או זו היה מנהל מרכז ההשקעות בעבר לא תשפיע על החלטותיהם.

היו"ר מ. שחל:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת גוף.

עקיבא גוף (המרכז החפשי):

האם בחברות המקבלות סיוע ממשלתי או בחברות ממשלתיות של ממש נערכת איזושהי בדיקה — מי המשקיעים, מי עומד להיות ממונה כחבר המנהל או כמנהל? אני שואל את השאלה על רקע הידיעה שהתפרסמה היום כאילו נאצי עמד בראש חברת "פריקלאס".

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב :

לגבי חברות ממשלתיות המינויים של כל חברי הדי-רקטוריון הם מינויים שאושרו על-ידי רשות החברות, על-ידי המשרד הממונה ועל-ידי שר האוצר. לגבי חברות לא-ממשלתיות, הפונות ומבקשות לקבל מעמד בתוקף החוק לעידוד השקעות הון, נערכת בדיקה לגבי היוזמים והבעלים.

עקיבא גוף (המרכז החפשי):

בדיקה כלכלית או גם אישית?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב :

בדיקה בכל ההיבטים. פעם נערכה בדיקה והמשקיעים או היוזמים נמצאו ראויים להקים מפעל בארץ. אין אנחנו מתערבים בהרכב מועצת המנהלים של מפעלים פרטיים, גם אם הם זכו בהלוואות פיתוח, וכן הלאה.

2. מדוע, לעומת זאת, לא בוטל הצו המתייחס לרישום של יצואנים כיצואנים מוסמכים, כנ"ל?

3. בהעדר בסיס חוקי, האם ביקש משרד המסחר והתעשייה משלטונות המכס שלא לדרוש מיבואנים המשרתים טובין לפי צו יבוא חפשי להציג פנקס של יבואן מוסמך?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב :

1. רשיון יבוא יכול לקבל כל אדם ללא כל הגבלה. לפיכך לא ראינו צורך בחיוב היבואנים להירשם כיבואנים מוסמכים במשרד.

2. רישום המפעלים המייצאים הוא חיוני לצרכים הבאים: (א) רישום נתונים סטטיסטיים. (ב) קבלת מימון מבנק ישראל. (ג) מעקב אחר התחייבויות יצוא של מפעלים מאושרים.

3. התשובה שלילית.

6317. ידעךה ברבר הטלת קנסות על יבואני סחורות מארצות מסוימות

חבר-הכנסת ח. שמעוני שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ז' בחשוון תשל"ז (31 באוקטובר 1976):

צווי היבוא החפשי שפורסמו עד כה אינם חלים על יבוא סחורות מארצות אשר, לדעת הרשות המוסמכת, אוסרות או מגבילות, מפורשות או מכללות, יבוא טובין מישראל, דרך כלל או מסוג מסויים, ואשר הרשות המוסמכת הודיעה עליהן בהודעה ברשומות.

לפי מיטב ידיעתי לא פורסמה ברשומות הודעה כאמור, הודעה שהיא בת-תוקף היום. עם זאת, כך נמסר לי, מוסף משרד המסחר והתעשייה להטיל קנסות על יבוא סחורות מארצות מסוימות, וזאת ללא בסיס חוקי כל שהוא.

אבקש להשיב לי:

1. מתי פורסמו הודעות כאמור על-ידי הרשות המוסמכת, הודעות שהינן בנות-תוקף?

2. האם נקט השר צעדים כדי שעובדי משרדו הנוגעים בדבר יפעלו במסגרת החוק עד כמה שהדבר נוגע ליבוא סחורות לפי צו יבוא חפשי? אם לא — מדוע? אם כן — מתי?

3. האם נקט השר צעדים כדי להחזיר ליבואנים כספיים שנגבו מהם כקנסות, כנ"ל, ללא בסיס חוקי? אם לא — מדוע? אם כן — מתי בוצע או יבוצע ההחזר?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב :

1. טרם פורסמו הודעות כאלה.

2. עובדי משרדי אינם מטילים וגובים קנסות על יבוא סחורות מארצות מסוימות. עד כמה שידעתי מגעת לא פעלו עובדי משרדי בניגוד לחוק, ולפיכך אין צורך בנקיטת צעדים על-ידי.

3. לא נקטתי שום צעדים, שכן לא ידוע לי על קנסות שנגבו בעניינים שכאלה או על פנייה להחזר קנס בזה.

6318. מתן סיוע לחברת רוגוויז

חבר-הכנסת ע. גוף שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ז' בחשוון תשל"ז (31 באוקטובר 1976):

אבקש מאת כבודי להשיב לי:

מאתר שבמתן אשראי מסובסד יש מעין מענק ממלכתי סמלי, אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מה הם הקריטריונים שעל-פיהם המשרד ממליץ על מתן אשראי מכוון ושיעור הסיכסוד שלו?
2. מה היה היקף סובסידיות סמוליות אלה, על-פי ענפי כלכלה ראשיים, בשנות הכספים 1974 ו-1975?
3. האם בכוונתך להביא בעתיד לאישור הכנסת וועדת הכספים את תקציב האשראי המיועד והיקף הסובסידיות המוסתר בתוכו?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

1. אמות-המידה העיקריות למתן אשראי מכוון למפעלי התעשייה הן: הלוואות פיתוח — עתירות יצוא, מיקום באזורי פיתוח, עתירות ידע, ייצור מוצרים חיוניים לאוכלוסיה; להון חוזר — ביצוע יצוא ומיקום באזורי פיתוח. שיעור התמיכה באשראי נע בהתחשב במיקומו של המפעל ובתכלית האשראי (הלוואות פיתוח למפעלים באזור פיתוח א' ניתנות כיום בריבית של 15%, באזור ב' — 17%, ובמרכז הארץ — 20%).

2. ההתחשבות לגבי התמיכות באשראי נעשית על-ידי משרד האוצר, ואין ברשותי נתונים ענפיים על היקפן. הסכום המופיע בתקציב המשרד בשנת 1975 כתמיכה באשראי המכוון הוא 147.5 מיליון לירות.

3. פרטי האשראי המיועד, דהיינו היקפו ואמות-המידה שעל-פיהן הוא ניתן, כלולים מדי שנה בהצעת התקציב של המשרד ובהסברים הנלווים לה. מדי שנה, כידוע, מקבל התקציב אישור על-ידי הכנסת, לאחר דיון מפורט בוועדת הכספים של הכנסת.

היו"ר מ. שחל:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת זידל.

הלל זידל (המפלגה הליברלית העצמאית):
האם אפשר להעביר את השאלה 2 לשר האוצר כדי לקבל תשובה מלאה ומוסמכת?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:
ברצון רב.

6432. שיעורי הפקדון על הבקבוקים והחזרתו לצרכן חברת-הכנסת נ. קצב שאל את המשרד והתעשייה ביום ט"ז בחשוון תשל"ז (8 בנובמבר 1976):

הפקדון על בקבוקים מהווה הוצאה כספית לא מועטה. לעתים אין הצרכן מקבל את המורה בחזרה, ויש אי-בהירות בקרב הצרכנים בתחום זה.

אודה לכבוד השר אם יודיעני:

- א. מדוע לא יוצא צו המחייב את היצרנים לציין על גבי תווי הבקבוק את שיעור הפקדון?
- ב. מדוע לא יוצא צו שיחייב את הקמעונאים להחזיר את הפקדון או לקבל אריוות ריקות?

תשובת שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. קיים צו בדבר פקדונות למכלים, שהוצא ב-5 באוקטובר 1976, המחייב את הקמעונאי להציג "במקום הנראה לעין לוח שבו מפורטים, באותיות נוחות לקריאה, סכומי הפקדון שיש לשלם."

הוראה זו נראית לי כמספקת, ואיני רואה צורך בחיוב היצרנים לציין את שיעור הפקדון על גבי תווית הבקבוק.

6359. ביצוע עבודות בשבת על-ידי חברת החשמל
חברת-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ז' בחשוון תשל"ז (31 באוקטובר 1976):

לפני כחודשיים הודיעה חברת החשמל לתושבי שיכון משה"ב בגבעתיים, רחוב הרצוג, וברמת-גן רחוב טבנקין (רחוב סמוך), מקום שם מתגוררות יותר מ-200 משפחות דתיות, על הפסקת זרם החשמל בשבת בבוקר לצורך ביצוע עבודות ברשת החשמל. לאחר התערבות גורמים שונים התברר שעבודות אלה אינן בבחינת עבודות שלא ניתן לדחותן, וחברת החשמל אכן לא הפסיקה את הזרם ולא בצעו שם עבודות בשבת. בשבוע שעבר הודבקה בכניסות לבתי המגורים בשיכון זה הודעה דומה, שצורפה בזה, ולפיה עומדת חברת החשמל להפסיק את הזרם בשבת 23 באוקטובר 1976 משעה 5:00 בבוקר עד 10:00 בבוקר לרגל ביצוע עבודות ברשת החשמל. גורמים שונים שוב התערבו בחברת החשמל, ולבסוף הופסקה בשבת הפסקת הזרם פעמיים למחצית השעה, ומתברר שבאותו פרק זמן צבעו את העמודים ברחוב יצחק שדה.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

- א. מה היתה הדחיפות המיוחדת לביצוע עבודות בשבת על-ידי חברת החשמל באזור הגל'?
- ב. האם קיבלה החברה היתר לעבודה זו בשבת?
- ג. אם כן — מתי ניתן ההיתר?
- ד. בהתחשב בציבור הדתי במקום, שהפסקת חשמל בשבת גורמת לו בעיות מיוחדות הקשורות בחימום האוכל ובשעון שבת, מה בדעת השר לעשות כדי למנוע תופעות מעין אלו בעתיד?

תשובת שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. זרם החשמל הופסק בקו האמור לצורך ביצוע טיפול מונע במפסיקי הזרם. הפסקה זו נוצלה גם לביצוע צביעת העמודים. הפסקת הזרם לא בוצעה בימי חול, שכן מדובר בקו המספק זרם למרכזי גבעתיים, לרמת-גן ולחלק מתל-אביב. באזור זה מוצבים תמורות רבים בעורקי התנועה הראשיים. הפסקת פעולת התמורות באזור עלולה לפגוע בצורה חמורה במערכת התחבורה, לגרום לפסקי תנועה רציניים ואפילו לתאונות דרכים.

ביצוע העבודה בימי חול היה מחייב הפסקת האספקה לאזורים נרחבים נוספים עקב העומס הרב על תחנות-המשנה באזור. לעומת זאת בימי מנוחה, כאשר העומס קטן, ניתן להספק בהפסקת האספקה לאזור מצומצם יותר, ובכך להקטין עד למינימום את מידת הפגיעה בצרכנים.

ב-ג. בידי החברה היתר מיוחד להעבדה במנוחה שבועית לפי חוק שעות עבודה ומנוחה תשי"א-1951. תקפו של ההיתר מיום 1 בינואר 1976 ועד 31 בדצמבר 1976.

ד. מדיניות המשרד וחברת החשמל קובעת כי העבו-
דות בימי מנוחה יצטמצמו לעבודות הכרחיות בלבד. בעקבות השאלתה הוגשת זאת מחדש להנהלת חברת החשמל.

6393. קריטריונים למתן אשראי מכוון והיקפו
חברת-הכנסת ה. זידל שאל את שר המסחר והתעשייה ביום י"ד בחשוון תשל"ז (7 בנובמבר 1976):

ב. הצו האמור לעיל מחייב את הקמעונאי "לקבל בתורה את המכל לפי דרישת הצרכן ולהחזיר לו את הפקדון".

אי-מילוי הוראות הצו מהווה עבירה פלילית.

6523. מלאי הקארטון במפעלי נייר חדרה

חברת הכנסת פ. גרופר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ"ח בחשוון תשל"ז (21 בנובמבר 1976):

במפעלי נייר חדרה הצטבר מלאי של 25,000 טון קארטון, שבייצורו נעשה שימוש רב בפסולת נייר ממוחזרת, ובכך יש תרומה נכבדה למניעת זיהום הסביבה.

טיבו של הקארטון אינו נופל מזה של סוגי קארטון אחרים ודוגמאות ממנו אף עמדו בביקורת של המפעלים "קרלגל", "מכלי כרמל" ו"פלור".

בכל זאת מעדיפים מפעלים אלה להמשיך ולייבא את החומר הדרוש להם מחוץ-לארץ תוך הוצאה ניכרת במטבע-חוץ.

אבקש להשיב לי:

1. מה הן הסיבות להיווצרותו של מצב זה?
2. כיצד יש בדעת משרדך לפעול למציאת פתרון הולם לבעיה בהקדם האפשרי?

תשובת שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין סיבות להיווצרותו של מצב זה, שכן אין כלל מצב שכזה. במפעלי הנייר חדרה לא הצטבר מלאי של 25,000 טון קארטון (המלאי היום הוא 500 טון).
2. אין מקום לתשובה.

6565. יבוא רהיטים

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר המסחר והתעשייה ביום כ' בכסלו תשל"ז (24 בנובמבר 1976):

בעתונות פורסם שענף הנגרות נפגע מיבוא של רהיטים כמעט מכל ארצות אירופה.

נוכח העובדה שחלק גדול מהרהיטים המיובאים הם מוצרי מותרות, יבוא זה גורם לביובוט מטבע-חוץ, רצוני לשאול את כבודי:

1. מה הן הסיבות להתרת יבוא בלתי-מוגבל של רהיטים מחוץ-לארץ בו בזמן שהייצור המקומי עומד ברמה נאותה?

2. האם קיימת תכנית לנקיטת אמצעים לצמצום היבוא על-ידי הגדלת מס הקנייה המוטל על מוצרים אלה?

3. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

תשובת שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מדיניות היבוא לארץ של רהיטים, כמו גם של שאר מוצרי היבוא, היא פועל-ייצא של מדיניות סחר-החץ הכללית שלנו. לישראל הסכמים בין-לאומיים עם מדינות השוק המשותף ומדינות אחרות, וכן הסכם גאט"ט. ואיננו יכולים לסגור את שערינו על-מנת לדרבן ייצור מקומי יעיל יותר, באיכות גבוהה יותר וברמת עיצוב טובה יותר.

וכל זה לטובת ציבור הצרכנים.

2. התשובה חיובית.

3. אין מקום לתשובה.

6568. ההפרש בין מחירי המוצרים ב"היפרשוק" ובין מחיריהם בחנויות אחרות

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר המסחר והתעשייה ביום ב' בכסלו תשל"ז (24 בנובמבר 1976):

בעתון "הארץ" מיום 21 בנובמבר 1976 פורסם שב"היפרשוק" החדש שנפתח על-ידי "תנובה" בראשון-לציון נמכרו מוצרים כמו קופסת רסק עגבניות ב-3.83 לירות, בו בזמן שהמחיר של מוצר זה בצרכניות הוא 5.40 לירות, זאת אומרת יותר גבוה ב-29%. דג כסיף בפרוסות נמכר ב"היפרשוק" ב-14.40 לירות, בו בזמן שבצרכניות נמכר ב-18.20 לירות, זאת אומרת יותר גבוה ב-21%.

רצוני לשאול:

1. מה הן הסיבות להפרש כה גדול במחיר של אותם מוצרים ב"היפרשוק" ובין מחיריהם בחנויות האחרות?

2. האם הפרש זה מבטא מתח תיווך מעבר ומעל למותר?

3. אם כן — אילו אמצעים עומד משרד המסחר והתעשייה לנקוט כדי לצמצם את מח התיווך?

תשובת שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. "היפרשוק" של "תנובה" בראשון-לציון מוכר מוצרים במחיר נמוך שכן הוא מתבסס על מחזור מכירות גדול, קניית גדולות של כל צרכן וצרכן, הוצאות תיפועל נמוכות הנובעות, בין השאר, מכך שהוא ממוקד מחוץ לערים הגדולות על קרקע זולה יחסית, ועל העדר שירות אישי.

ב"היפרשוק" הקיים חייב הצרכן לקנות לפחות מספר קופסאות מכל מוצר (למשל לפחות 3 קופסאות רסק עגבניות במשקל 600 גרם או 10 קופסאות של 100 גרם) וזה, כמובן, יכול להביא להזולה.

כמו כן ההזולה הגדולה נובעת מהרצון למשוך קונים (מחיר רסק העגבניות, למשל, הועלה אחרי שבו-עיים ל-4.55 לירות).

2. התשובה שלילית.

3. אין מקום לתשובה.

6608. מחיר הסוכר לצרכן

חברת הכנסת ג. פת שאל את שר המסחר והתעשייה ביום י"ג בכסלו תשל"ז (5 בדצמבר 1976):

מחירי הסוכר בעולם התייצבו באחרונה ברמה של כ-120 ליש"ט לטונה לעומת יותר מ-200 ליש"ט בתקופת השיא. למרות זאת ממשיך משרד המסחר והתעשייה למכור לצרכנים את הסוכר במחיר גבוה ב-50% מן המחיר העולמי, ואילו למפעלים ניתן היתר ליבוא עצמי.

אבקש להשיב לי:

1. מדוע אין משרדך מודיע על הזולת מחיר הסוכר לצרכן?

2. מה גורלם של הרווחים שצבר עד כה המשרד כתוצאה מהפרשי המחיר?

תשובת שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

6067. הפעלת המירכזת בזכרון-יעקב

חברת-הכנסת פ. גרופר שאל את שר התקשורת ביום ט"ז בתמוז תשל"ז (14 ביולי 1976):

בזכרון-יעקב בנו מירכזת טלפונים חדשה, שעלתה מאות אלפי לירות. משום-מה עד היום טרם הופעלה המירכזת, דבר הגורם נזק וסבל רב לכל תושבי האזור. אבקש את כבודו להשיב לי:

מה בדעת כבודו לעשות כדי שתופעל המירכזת הנ"ל?

סגן שר התקשורת א. מויאל:

מסיבות תקציביות עוכבה הפעלת המירכזת בזכרון-יעקב. ב-1 באוקטובר התחילה עבודת התקנת הציוד, ועד סוף שנת 1977 תופעל המירכזת.

6117. המסים המוטלים על טלפון

חברת-הכנסת נ. קצב שאלה את שר התקשורת ביום ב' באב תשל"ז (29 ביולי 1976):

מאחר שהטלפון הוא מוצר בר-קיימא אודה לכבוד השר אם יודיעני:

א. מה שיעור המס המוטל על מוצר זה?

ב. מה הוא היחס בין המסים המוטלים על הטלפון לבין המסים המוטלים על מוצרים בני-קיימא אחרים, כגון: מקררים, מכונות כביסה, טלוויזיות, תנורי גז, וכו'?

סגן שר התקשורת א. מויאל:

א. המסים המוטלים על מערכת הטלפונים אינם דומים כלל למסים המוטלים על מוצרים בני-קיימא אחרים היות שהמנוי משלם בשעת קבלת הטלפון רק חלק קטן ממחירו, בעוד מרבית המחיר משולם בצורת דמי שימוש שוטפים.

ב. על מוצרים בני-קיימא אחרים מוטל מכס ומס קנייה על מלוא מחיר המוצר, על הטלפון מוטלים כמה סוגי מסים, דבר המקשה את ההשוואה בין המוצרים. על הטלפון מוטלים המסים הבאים:

(א) מיסוי על התשלומים השוטפים של מנוי הטלפון בשיעורים הבאים: (1) בול בטחון בשיעור של 15% על דמי השימוש ועל פעימות המונה; (2) מס ערך מוסף בשיעור 8%.

(ב) המשרד משלם בעד הציוד שהוא רכש מכס והיטלים בשיעור ממוצע של כ-30%, ובנוסף משלם המשרד בעד מכשירי הטלפון מס קנייה בשיעור של 57.5%.

(ג) פרט למסים שמשלם המשרד בעד הציוד שהוא רכש, מעביר משרד התקשורת לאוצר מדי שנה את עודפי הכנסותיו על הוצאותיו. פרטים על היקפן של העברות אלו יכולים חברי הכנסת למצוא בחוק התקציב שאושר על-ידם.

יעקב זאק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, הרעש באולם אינו מאפשר לשמוע את התשובות.

היו"ר מ. שחל:

אני פונה לחברת-הכנסת אמיר ומבקש ממנו שיראה דוגמה ויתרום בשתיקתו לשקט באולם.

6181. הפרעות בקליטת שידורי טלוויזיה בדימונה

חברת-הכנסת י. פרץ שאל את שר התקשורת ביום ד' באלול תשל"ז (30 באוגוסט 1976):

1 עלות הסוכר הנמצא כיום במחסני הממשלה עדיין אינה מאפשרת הורדת מחירו לצרכן (בשעתו הורד מחיר הסוכר לצרכן מ-6 לירות לק"ג ל-5.50 לירות לק"ג)

2. משרדי לא "צבר רווחים כתוצאה מהפרשי מחיר". אדרבה, בחשבון המסחרי של שנת התקציב הנוכחית עדיין מסובסד הסוכר בסכום של כ-50 מיליון לירות. נוסף על כך מן הראוי לדעת כי מחיר מוצר בסיסי כלשהו ושיעור סיבוסודו הם חלק ממערכת הסובסידיות הכללית של הממשלה.

6646. הקריטריונים לקביעת המחירים של מצרכים ושירותים

חברת-הכנסת נ. קצב שאלה את שר המסחר והתעשייה ביום י"ג בכסלו תשל"ז (5 בדצמבר 1976):

אודה לכבוד השר אם יודיעני:

מה הם הקריטריונים המקובלים כיום בוועדת המחירים הציבורית אשר לפיהם קובעת הוועדה העלאות במחיריהם של מצרכים ושירותים?

תשובת שר-המסחר והתעשייה ח. בר"ל:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

על שאלה דומה ענית בכנסת ביום 10 בנובמבר 1976 אני מפנה את חברת-הכנסת קצב לתשובת הנ"ל על שאילתה מס' 6282 של חברת-הכנסת בעוז מואב.

6647. דאגה לשיווק התוצרת של מפעלי נייר חדרה

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר המסחר והתעשייה ביום י"ג בכסלו תשל"ז (5 בדצמבר 1976):

מפעלי נייר חדרה נקלעו למשבר, דבר שמסכן את תיפעולם הסדיר ועלול לגרום לצימצום הייצור ופיטורי פועלים. מפעל "קרגל" משתמש בעיקר בנייר מיובא, ולפי הפירוטמים בעתונות הוא ניאות לרכוש ממפעלי נייר חדרה 1,200 טונות מתוך צריכה של יותר מ-20,000 טונות בשנה

רצוני לשאול:

1. האם נעשו פעולות על-מנת שמפעל "קרגל" ירכוש כמות יותר גדולה של נייר ממפעלי הנייר בחדרה? 2. מה הן הסיבות ליבוא כה גדול של נייר לשימוש של מפעל "קרגל"?

3. אילו אמצעים עומד לנקוט המשרד כדי להבטיח שיווק מוצרי נייר חדרה לצרכי הנייר בישראל, כגון עתונים, מו"לים לספרים?

תשובת שר-המסחר והתעשייה ח. בר"ל:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. "קרגל" ייבא כמויות גדולות של נייר, שכן עד אפריל 1976 לא יוצר בארץ נייר מסוג זה. השנה הבטיח מפעל "קרגל", וכן הבטיחו גם מפעלים אחרים לייצור קארטון, לקנות ממפעלי נייר חדרה כמויות גדולות בהרבה מאלה שקנו עד כה.

3. משרדי ואנוני פעלנו בעיקר בדרך השיכנוע, ואמנם המפעלים המייצרים קארטון גלי וכן איגוד העתונים יקנו ב-1977 ממפעלי נייר חדרה כמות גדולה יותר ב-20,000 טון ממה שקנו ב-1976.

חוברת ט', ישיבה שס"א
(שחל, חקן מס' 4) (תקון מס' 4) (שחל,
— קרגמן) —

בבית שברחוב הרב לנדרס 6, רמת-גן, גרות 28 משפחות עולים. בבית ובסביבתו אין טלפון ואין אף טלפון ציבורי.

המשתכנים קיבלו אישור להתקנת טלפון ושילמו את מלוא דמי ההתקנה. הדיירים מרגישים עצמם מנו" תקים לחלוטין, ואף בשעת אסון שקרה כשילדה נפלה מקומה שביעית אי-אפשר היה להזעיק עזרה.

במקום יש קן, ואין שום עיכובים אובייקטיביים שבגללם לא הותקן הטלפון. בתשובה ממשרד שקיבלו נציגי המשתכנים נאמר כי הדחייה היא משום שהעובדים בחופש.

שאלותי הן :

א. האם הפרטים נכונים ?

ב. מה טעם דוחים ביצוע עבודה ומתן שירות חיוני מעבר למתחייב מתנאים אובייקטיביים ?

ג. מה הוא משך הזמן הנדרש להתקנת טלפון במבנה שיש קווים אליו, משעת האישור והתשלום ועד סיום העבודה ?

סגן שר התקשורת א. מריאל :

א. עם סיום עבודות הצנרת על-ידי הקבלן בחודש יוני 1976 נשלחו לדיירי הבית הודעות בדבר תשלום דמי התקנה.

ב. בתחילת הודש יוני שולמו דמי ההתקנה על-ידי הדיירים.

ג. בהודעות התשלום אשר נשלחו לדיירים צויין כי המשרד מתחייב לבצע את ההתקנה תוך ארבעה חודשים מיום התשלום. זהו פרק הזמן הנדרש לביצוע ההתקנה.

לכל 19 הדיירים בבית זה אשר שילמו דמי ההתקנה הותקנו הטלפונים בחודש אוקטובר 1976 על-פי התחייבות המשרד.

ב. חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 4), תשל"ז—1976 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

קיבלו פיצויים גם מממשלת גרמניה, תוך שמירה על העקרון שאין לקבל תגמולים משני מקורות בעד אותה תקופה. התיקונים הקודמים לחוק, ב-1969 וב-1973, קבעו הסדרים שלפיהם נשמר העקרון של אי-קבלת תגמולים משני מקורות בעד אותה תקופה.

לפי התיקונים האלה נכה שקיבל פיצוי חד-פעמי מגרמניה היה חייב להחזיר לאוצר המדינה את התגמולים שקיבל מממשלת ישראל עד לשיעור מסוים מהתגמולים.

ועדת הכספים של הכנסת דנה ארוכות בהצעת חוק זו, שמעה את נציגי אירגון הנכים ואת היועץ המשפטי לממשלה והחליטה כי יש לשמור על העקרון שלפיו אין לקבל, בעד אותה תקופה, תגמולים משני מקורות.

עם זאת הוסיפה הוועדה התיקונים להצעת החוק, שנועדו להוות תמריץ לפנות לקבלת פיצויים מגרמניה ולהקל על הנכים בהתחשבות שלהם עם האוצר. כוונת התיקון

תושבי דימונה סובלים הרבה זמן מהפרעות בקליטת שידורי הטלוויזיה, ועל כך הם התריעו בפני הממונים על רשות השידור.

אנשי רשות השידור יודעים על הבעיה, ובתשובתם מיום 28 בספטמבר 1975 הובטח שתיבדק התקנת משרד-משנה ואז יימסר מועד משוער של הפעלה.

במכתב נוסף, מיום 29 בפברואר 1976, הובטח שעד סוף שנה זו יופעל משרד-המשנה שישדר באפיק 9. צורף בוזה חומר מצולם.

שאלותי הן :

א. האם הדברים הנ"ל נכונים ? אם לא — מה נכון ?

ב. עד מתי יאפשר השר לעובדי הרשות לזלול באזרחים בדרך של הפרת הבטחות ?

ג. מה בדעת השר לעשות כדי לאלץ את רשות השידור למלא את הבטחותיה לאזרחים ?

ד. האם מתכוון השר לנקוט אמצעים משמעותיים נגד עובדי הרשות הנוגעים בדבר ?

סגן שר התקשורת א. מריאל :

הדברים נכונים. קליטת שידורי הטלוויזיה בדימונה לוותה בהפרעות שמקורן בשידורים ממזרים באותו אפיק (11) ואשר הורגשו במיוחד בשכונות החדשות בדימונה.

לפני כחודשיים הוחל בהתקנת משרד-משנה במקום. ההתקנה התעכבה עקב הקשיים למציאת מבנה מתאים ופנוי למטרה זו.

ביום 72 בספטמבר 1976 הופעל השידור באפיק 9, ומאז איכות הקליטה במקום השתפרה במידה ניכרת.

6188. התקנת טלפונים בבית מס' 6 ברחוב לנדרס ברמת-גן

חברת-הכנסת ש. אלוני שאלה את שר התקשורת ביום י"ב באלול תשל"ז (7 בספטמבר 1976):

היו"ר מ. שחל :

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום : חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 4), תשל"ז—1976 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. אני מזמין לדוכן את יושב ראש ועדת הכספים. תרשה לי לברך אותך, יחד עם כל האחרים, במלאת לך 70 שנה, עד 120.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אני מודה ליושב-ראש. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להביא לבית לקריאה שנייה ושלשית את חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 4). אני שמח לציין שהדיון שהיה בוועדת הכספים, שהיה די ממושך, הסתיים בהחלטה פה-אחד, ואני מביא את החוק לכנסת ללא הסתייגויות.

תיקון חוק זה בא להסדיר מחדש את סוגיית הנכים אשר קיבלו תגמולים מאוצר מדינת ישראל, ולאחר מכן

חברי הבית, כיוון שהתיקון הזה הוא כתוספת לחוק שהונח על שולחן הכנסת, ברצוני לקרוא את התיקון כחלק בלתי-נפרד של הצעת החוק.

בסעיף 3ה החדש במקום סעיף (א) ייאמר: נכה זוכה לפיצוי חייב להחזיר לרשות המוסמכת את כל הפיצויים שקיבל לפי חוק זה. ואם אושר לו פיצוי אחרי יום 4 באפריל 1969 ישלם 80% מסך כל התגמולים שקיבל כאמור תוך ארבעה חודשים מיום שאושר לו הפיצוי, או תוך חודשיים מיום שבו שולם סכום הפיצוי המתייחס לתקופה שלפני האישור, לפי המאוחר, ובלבד שדבר האישור הודע לנכה. לענין זה רואים סכום כמשולם אם הועמד לרשותו של הנכה או הועמד לרשותה של הרשות המוסמכת על-פי המחאה.

אדוני היושב-ראש, החוק, כפי שאמרתי, בהכנה לקריאה שנייה ושלישית נתקבל פה-אחד בוועדת הכספים. אני מקבל זאת בסיפוק ואני מבקש להעמיד את החוק למניין.

היו"ר מ. שחל :

חברי הכנסת, אנו נקראים להצביע. אני מפנה את תשומת-הלב להערה של יושב-ראש ועדת הכספים, שאנו מצביעים בסעיף 3ה (א) על הנוסח המצורף בסוף הצעת החוק ולא בעמ' 2.

אין הסתייגויות. לחוק 12 סעיפים. אנו נצביע עליו בקריאה שנייה.

הצבעה

סעיפים 1—12 נתקבלו.

היו"ר מ. שחל :

החוק נתקבל בקריאה שנייה. אנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 4), תשל"ז—1976, נתקבל.

ג. הצעות לסדר-היום

1. התערבות ממשלת ישראל אצל ממשלת שווייץ להסגרת הפושע הנאצי מנטן

וללמוד את זהותם היהודית, את ההיסטוריה שלהם, את האמונה שלהם, במוסקבה. ובין שתי התופעות האלה קשר אמיץ ביותר, שאנחנו כיהודים וכמדינת היהודים, עומדים במרכזו.

כאשר אנחנו שבים ותובעים להביא את רוצחי העבר למשפט, רוצחי מלחמת העולם השנייה והשוואה היהודית, איננו בבחינת חטטנים שאינם מקבלים חוק התיישנות, אלא אנו בבחינת הנאים לתקן את העולם לעתיד. הפעולה הזאת היא לצורך עתיד טוב יותר שלנו כיהודים, אבל היא גם פעולה לצורך היטהרותו של העולם כולו. וכבר הוכח כי מי שמתחיל בדיפות יהודים גומר בשואות אחרות.

מי הוא אותו פטר מנטן שאנו מדברים בו? זה סוחר הולנדי אשר גר בגאליציה המזרחית ואשר על-פי בחירתו שלו, מרצונו החפשי, לבש את מדי ה-ס. ס. והצטרף מרצונו שלו אל המרצחים. מתוך נימוקים אנטישמיים,

היא להשאיר בידי הנכים סכום מסויים מאותם סכומים שהם קיבלו מאוצר המדינה עוד לפני שהם קיבלו את הפיצויים מגרמניה.

עד עתה חייב היה הנכה להחזיר את מלוא התגמולים שקיבל מממשלת ישראל. תיקון זה לחוק אומר כי אם אושר לו הפיצוי אחרי 4 באפריל 1969, יהיה חייב להחזיר לא את מלוא הסכום שקיבל מהממשלה אלא רק 80% מסך כל התגמולים שקיבל מממשלת ישראל. נוסף על כך החליטה הוועדה שהסכום שיחזיר הנכה לא יעלה על שני שלישים מן הפיצוי שקיבל מממשלת גרמניה, במקום 75% עד עכשיו, וישאיר בידי שליש במקום רבע בכל מקרה.

אמנם החישוב הוא מסובך, אך נועד להבטיח שבכל מקרה יישאר בידי הנכה הסכום הגבוה הנובע משתי הגדרות אלה. החזרת 80% במקום 100% נובעת גם מכך שלנכה היו הוצאות בטפלו בקבלת פיצויים מגרמניה, והן תתכסנה על-ידי אותם 20% שלא יחזיר לממשלה.

דגנו גם בעוד נושא ובו הכניסה הוועדה שינויים די משמעותיים בהצעת החוק, וזה שיעור התגמולים וההטבות האחרות הניתנות לנכים על-פי חוק. שיעור התגמול לים הועלה והותאם לתגמולים המשולמים לנכי המלחמה בנאצים, הן לגבי כלל הנכים והן לגבי הנכים הנצרכים. שר האוצר הוסמך להתקין תקנות בדבר סיוע לנכים להקניית מקצוע, ליצירת מקורות פרנסה ולצרכי דיור ושיכון, אף זאת בעקבות הסמכויות הנתונות בחוק נכי המלחמה בנאצים.

חברי הבית, בתיקון זה הושלמה מערכת ממושכת מאוד, עוד משנת 1957, כשהיה לי הכבוד להביא בפעם הראשונה את חוק רדיפות הנאצים. אז דובר על 3,000 נכים. אני רוצה למסור עכשיו נתון מדויק ובדוק של מספר הנכים אשר נהנים מהתגמולים האלה. 25,000 איש קיבלו פיצויים בסכום של 300 מיליון לירות ב-1975. ב-1976 הגיע סכום הפיצויים ל-320 מיליון לירות. כל התביעות של הנכים להשוות את מעמדם לזה של נכי המלחמה בנאצים הושגו על-ידי התיקון כפי שאני מביא אותו.

היו"ר מ. שחל :

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום והצעות חוק של חברי הכנסת. ההצעה הראשונה היא הצעה לסדר-היום: התערבות ממשלת ישראל אצל ממשלת שווייץ להסגרת הפושע הנאצי מנטן. רשות הדיבור לראשון המנמקים חבר-הכנסת עקיבא נוף.

עקיבא נוף (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, עמית חברי הכנסת, בעוד 2 שעות ו-25 דקות מתכנסת ממשלת שווייץ להחליט האם להיענות או שלא להיענות לתביעת ממשלת הולנד להסגיר להולנד את פטר מנטן, ובכך להעביר אותו לידי רשויות המשפט של הולנד, או לאפשר לפטר מנטן לעבור לארץ אחרת לפי בחירתו, אל חבריו הנאצים בארגנטינה, או אולי לקאהיר או אולי לריאד.

באותן שעות עצמן צפונית-מזרחית משם מבכים יהודים, בשלטון של דיקטטורה אחרת, מאמץ לשבת

לפני החלטת ממשלת שווייץ — אני חושב שהיא תעשה בכך את הצעד הנכון הנכון היחידי.

אנחנו עומדים היום שלושים-וכמה שנים לאחר סיום מלחמת העולם השנייה, כאשר בכסף ערבי חוגים ניאור נאציים מגסים לעוות את ההיסטוריה ולהפיץ את השקר כאילו כלל לא נרצחו יהודים. חוגים סובייטיים מאידך גיסא מקימים את מצבת באבי-יאר מבלי להזכיר את היהודים שנרצחו. יש קשר-שתיקה נאצי-ערבי-סובייטי לגנות לומר: לא היהודים הם שנרצחו במלחמת העולם השנייה, ועל-ידי כך לעוות לא רק את העבר ההיסטורי אלא לפגוע גם בעתיד הארץ הטוב שלנו. ומדינת ישראל — זהו אחד מתפקידיה: כלומר, לפקוח עיניים, לשנן את הלקח. ולכן צריכה לבוא תביעה הזאת של ממשלת ישראל ממשלת שווייץ: לא לשחרר את פטר מנטן, לא לאפשר לו לנסוע לארץ על-פי בחירתו אלא לשלוח אותו אלינו, הנה, כדי שכאן יישפט על-פי חומרת מעשיו, כדי שכאן ייעשה לו המשפט הנכון, ההוגן, הצודק והמלמד. זאת תביעה צודקת, זאת תביעה שהיא בבחינת צו לאומי, זאת תביעה שהיא בבחינת צו מוסרי אנושי.

ופניית לשר החוץ — בשתובתו כאן היום יודיע על כך, ובעקבות זה אמנם יפנה לממשלת שווייץ להסגיר את פטר מנטן לשלטונות החוק והמשפט של מדינת ישראל.

היוזר מ. שחל:

רשות להצעה באותו נושא לחבר-הכנסת זיידל.

הלל זיידל (המפלגה הליברלית העצמאית):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי אני רוצה להביע הערכה לגשיאות הכנסת על שהתניקה דחיפות לנושא כה כאוב ליהודים בישראל ובעולם.

גם אני קיבלתי הלילה ידיעה מהולאנד שממשלת שווייץ עומדת היום להחליט על גורלו של מנטן, ולכן יש חשיבות רבה בכך שממשלת ישראל תפעל מיד אצל ממשלת שווייץ למען הסגרתו של הפושע הנאצי פטר מנטן להולאנד. היא חייבת לעשות זאת בשם ניצולי השואה ובשם קרובי המשפחות של קרבנותיו של מנטן שהוא בעצמו רצח אותם או נתן הוראות רצח.

מיהו מנטן זה שממשלת שווייץ משהה את הסגרתו?

בין 1 ביולי וראשית ספטמבר 1941 ניהל מנטן יחידת חיסול של ה"ס. ש. שהוציאה להורג מאות יהודים ופולנים, גברים, נשים וטף, בשלושה כפרים שבאזור לבוב. שיטות ההריגה היו אכזריות. הקרבנות המיועדים נאלצו לחפור בעצמם קברים, אולצו לעמוד על פי הקבר, ומנטן ועוזריו חיסלו אותם באש מקלעים, והם נפלו ישר לתוך בור הקבר. לפעמים היה מנטן עומד וצופה בתזוונות דמים אלה, וצוחק. פעולה כזאת היתה מסתיימת בשתיית בקבוק אכזריות.

ב-7 ביולי 1941 נכנס מנטן אל ביתו של היהודי הפו-לני יצחק פיסטינר בפודהורודצה. וכשלא מצא אותו בבית כדי לחסלו — הורה מנטן לחסל את כל בני המשפחה של פיסטינר וכן את השכנים והידידים. הוא אישית פיקח על ביצוע הפקודה. באותו יום נטבחו על-ידי מנטן בגן ביתו של פיסטינר כמאתיים איש.

מנטן מואשם ברצח של כ-800 יהודים בגאליציה המזרחית במלחמת העולם השנייה. בכל אותו זמן הוא גם שדד את הקרבנות והקים בלבוב, בביתו של הפרופסור

שבחלקם היו גם נימוקים של חשבון אישי עם אחד משו-תפיו לשעבר, איזאק פיסטינר, הוא רודף ורוצח במישרין ועל-פי הוראתו שלוש קהילות שלמות, שלוש עיירות. שני עדי ראיה אשר נותרו מאחד ממביצעי הרצח האלה מתארים את פטר מנטן כיושב בכורסה ומצווה על הקרבנות לחפור לעצמם קבר אחים. הוא חוזה ברצח המוני, כאשר הוא מעשן סיגר. עד ראיה אחר מכפר אחר מספר שבמיצב רצח שנוהל על-ידי אותו פטר מנטן נזרקו עוללים יהודים באוויר וחיות-הטרף ירו בהם כאילו היו עופות לצי.

ואותו רוצח הוא אספן אמנות אני-טעם, אסוף מתרבות העולם, מיופי. חלק גדול מרכוש זה הוא גם בבחינת רכוש ששדד מקרבנותיו, בבחינת גם רצח גם ירש.

האיש הובא ב-1949 להולאנד למשפט על האשמות אחרות. מתוך קשריו הצליח להיחלץ בגורדין של 8 חוד-שים בלבד. במשך השנים שלאחר מכן חי ופעל בשופי, בארמון מפואר, עד אשר מערכת עיתונאית מסועפת, שבמרכזה עמדו העיתונאי הישראלי חביב כנען — אשר דודו היה אחד הנרצחים, האיש אשר בוקש על-ידי פטר מנטן — ועיתונאי הולנדי, יהודי חם וגא האנס קנופ מ"אקצנט", נקטה פעולה מאומצת של איסוף ראיות בעולם כולו. על-ידי איסוף ראיות והוכחות הביאו לכך שממשלת הולאנד עמדה לעצור את פטר מנטן על רצח אותם יהודים בשלוש קהילות. באמצעות קשריו עם חוגי הממשל הצליח פטר מנטן להתחמק מצו המעצר שעות ספורות לפני שבאו לעצרו ונמלט לשווייץ, שם נתגלה שוב על-ידי אותו האנס קנופ. והיום נמצא פטר מנטן בידי שלטונות המשפט השווייצים, שאמנם אין להם, על-פי החוק שלהם, אפשרות הסגרה, אבל יש להם על-פי החוק שלהם אפשרות של גירוש האיש למדינה המב-קשת זאת, או למדינה אחרת, על-פי רצונו.

שר המשפטים השווייצים לא נענה לפניות שהופנו אליו על-ידי האנשים אשר שקרו על איסוף הראיות, כי הם פועלים כפרטים. אותם עיתונאים חרוצים אשר השקיעו את המאמץ, עשו את העבודה והביאו לכך שפטר מנטן כרגע עצור, הם אנשים פרטיים ששר המשפטים השווייצים — העומד גם להיות נשיא שווייץ החל ב-1 בחודש הבא — איננו מוכן לקבל אותם, לשמוע את הראיות הנוספות. וכאן נדרשת פעילות של מדינה; כאן נדרשת פעילות של מדינת ישראל, לחץ מובהק על שווייץ שלא תשחרר את פטר מנטן ושתסגיר אותו.

אנו כולנו אסירי-יתודה להולאנדים על פעולתם למען יהודים במלחמת העולם השנייה, שהיא חלק מאופיים, מרוחם, מאותה רוח המתבטאת גם ביחס היום למדינת ישראל. לא היינו רוצים שהיהם המקל ראש בפשעיו של פטר מנטן עד כה, במשך עשרים השנים האחרונות, של חלק מחוגי השלטון ההולאנדי יעיב על הדימוי הנפלא הזה של ההולאנדים. לכן, עם כל היחסים הטובים בין שווייץ וישראל, כיהודים יש לנו גם חשבון מסוים עם ישראל על התנהגותה בזמן מלחמת העולם השנייה, כאשר סירבה לקלוט לתוכה פליטים יהודים שנמלטו מחרב הרצח. ולכן ההגיגה ביותר היא שמדינת ישראל, מדינת היהודים, זו שבאה בשם היהודים בתביעות שונות, ובהן תביעות שאני שאיני רואה אותן כמכובדות, כתביעות לשילומים כספיים — צריכה להיות התובעת את הסגרתו או גירושו של פטר מנטן לישראל. ואם אמנם כך תעשה ממשלת ישראל — אמנם באיחור, אמנם שעתים-ורבע

נאצים מואשמים. בבחירות המקומיות שנערכו לאחרונה בארבע ממוניות הרפובליקה הפדראלית הגרמנית זכתה המפלגה הירשת של הנאצים ברבבות קולות. זהו סיטואציה של תחיית הנאציזם.

הולך ומצטמצם גם הזמן שנשאר לנו, שנשאר לגורמים העוסקים בלכידתם ובהעמדתם למשפט של יותר מ-100,000 נאצים, ובעוד שלוש שנים אלפי פושעי מלחמה שעדיין לא נלכדו יימלטו ממשפט, כי באותו זמן, בשנת 1979, ייכנס לתוקף החוק המערב-גרמני על התיישנות פושעי מלחמה.

מזרז איפוא שדווקא בתקופה זו, שורעי הנאציזם נובטים במקומות שונים בעולם, נדחקה המלחמה בנאציזם לקרן-זווית ורק משוגעים לדבר עוסקים עדיין בה. יש בכך מחיקה ושחיקה בכל הנוגע לעבר הקרוב, הקרוב והנורא, שורעי ההרס שלו עדיין נובטים לנגד עינינו. לכן מן הדין שהכנסת תחזור מפעם לפעם כדי להפנות את תשומת-הלב של הממשלה, הציבור והעולם כולו אל כל מאורע הקשור בנושא זה כדי להוציא את העולם ואת עצמנו משתיקתנו, מהשתיקה המעיקה והמחניקה.

הנושא שאנחנו מעלים היום לסדר-היום הוא הצורך לפנות, על סמך זכותנו המוסרית, לממשלת שווייץ ולבקשה להסגיר להולאנד את פושעי המלחמה פטר מנטן, המואשם בפשעי מלחמה חמורים המתחייבים לחיסול יהודים בגאליציה המזרחית, שם פעל מנטן כמתנדב, כרוצח מתנדב. אינני רוצה לפרוס את פרטי מעלליו של פושע זה. חברי הכנסת שקדמו לי עשו זאת, ואני מסתפק בכך.

אני רוצה רק להעיר, אדוני היושב-ראש, כי לשתי מדינות, מחוץ לישראל, יש מעורבות בנושא זה. האחת היא הולאנד, שבזכרונם של נרדפי הנאצים מקומה שמור לטובה ולברכה. חושבי הולאנד הזוהו הזדהו מוחלטת עם העם היהודי ועשו מה שיכולים היו לעשות ככל שיכלו לעשות כדי לעזור, במידה שניתן היה לעזור. חובתה מוסרית אפוא על ממשלת הולאנד לתקן את אשר עיוותה עכשיו, את אשר עיוותה עכשיו מוסדותיה המשפטיים, שבגלל איטיות בפעולה נגד פושע זה ובגלל העובדה שהודלפה אליו הידיעה שעומדים לעצרו, הוא הצליח להימלט.

המדינה השנייה היא שווייץ. זו היתה ארץ שפנו אליה וציפו לקבל מקלט זמני אצלה כל אלה שברחו או יכלו לברוח מן המדינות הכבושות על-ידי הנאצים. אבל שווייץ סגרה בפניהם את השער. האם יהיה זה הרבה אם נפנה אליה היום ונבקש ממנה לפחות לאפשר להעמיד לדין את הרוצח הזה?

רבותי, חברי הכנסת, מלים מספר כלפי פנים. אנחנו העוסקים בחיי היום-יום שלנו, מעטים הם הרגעים שבהם אנו מתפנים לחיזוק — כבר אינני מדבר על למידת לקח — בשואה הנוראה והאימה. אני זוכר, באותה שואה אימה, קיבלנו שלא לשנות. וחשיבותה של הצעה זו לסדר-היום היא גם כלפי פנים — שמדי פעם נתייחד עם העבר הזה ונשתדל גם ללמוד לקח; כי בחיי היום-יום יש לעתים הרשעים שאנו עושים ההיפך מהלקח שהיינו צריכים ללמוד. זכירתנו שלנו והתייחסותנו שלנו לנושא השואה יתנו משנה תוקף לזכותנו המוסרית לתבוע מאחרים לנהוג בנאצים כפי שראוי לנהוג בהם ולהעניש את הפושעים כפי שצריך להענישם.

על כן מן הראוי שהכנסת תדון בהצעה זאת.

אוסטורבסקי שנרצח על-ידי, משרד גדול ורבו ריכוז את יצירות האמנות שנשדדו מהנרצחים.

ב-1943 העביר מנטן את שללו מהמזרח להולאנד, שהיתה אז עדיין תחת הכיבוש הנאצי. לפי העדויות נתן ראש ה"גסטאפו" היינריך הימלר היתר אישי למנטן להשתמש בשלושה קרונות רכבת כדי להעביר חפצי אמנות נדירים ויקרי-ערך שנשדדו, ובהם שטיחי גובלן, תכשיטיים, כלי זהב וכסף, תמונות של ציירים מפורסמים, שרובם נשדדו מידי היהודים. הרכבת יצאה מלבוב דרך גרמניה אל הוויילה הגדולה בהולאנד בארדנהוט ליד הארלם. יש לזכור שזה היה בתקופה שרכבות-משא היו מובילות קרבות יהודים לאושביץ. לכן היתה זו ויסטה מיוחדת של הימלר שהסכים להעמיד לרשותו של מנטן קרונות להובלת שלל.

מיד אחרי המלחמה הצליח מנטן, הודות לכסף רב ומתן שוחד, להסתיר את עברו, ורק אחרי שלוש שנים גילו שלטונות הולאנד חלק קטן מעברו של מנטן.

מנטן ישב בבית-סוהר זמן קצר, ואחר כך סירבה ממשלת הולאנד לפתוח מחדש את תיקו אף שהצטבר חומר האשמה חמור ביותר נגד מנטן ושגם ממשלת פולין סיפקה חומר זה למשרד המשפטים ההולאנדי. מנטן עבר מארדנהוט לבלאריקן במרכז הולאנד, ושם קנה אחד מעשרת הבתים היקרים ביותר בהולאנד, ששווייו כ-2 מיליון דולר. הונן נאמד ב-115 מיליון דולר.

בזכות העתונאי חביב כנען ועורך העתון ההולנדי "אקצנט" האנס קנופף התגלו ברבים כל פשעי מנטן. המאמר, שכתבתו בעתון ההולנדי ביום 17 ביולי שנה זו היתה "מנטן המיליונר הוא רוצח סיטונאי", זיעזע את הולאנד, את הממשלה, את הפארלאמנט ואת דעת-הקהל. בהתמדה וביסודיות, לאחר שקנופף וחבריו במערכת שמעו עדויות בישראל, בארצות-הברית, בשווייץ, באירלנד, באוסטריה, בפולין, בצרפת ובברית-המועצות, השתכנעה האוכלוסיה ההולאנדית שלפנינו פושע נאצי שעל מצפונו רובצת השמדתם של מאות יהודים. מנטן מואשם בפשע כפול — "הרצחת וגם ירשת".

כשבאה הפקודה לעצור את מנטן, ב-15 בנובמבר, הוא ברח לשווייץ, וייתכן שהיתה הדלפה שעומדים לעצרו. מנטן נעצר בשווייץ, ועתה עומדת ממשלת שווייץ להחליט על גירושו. אנו חייבים לפנות לממשלת שווייץ להסגיר מיד את מנטן להולאנד.

יש לנו חשבון היסטורי על התנהגות הממשלה הפדראלית השווייצית בעת מלחמת העולם השנייה כלפי הפליטים מהנאצים ומהשואה, על הנוקשות שלה, על חוסר הגמישות שלה, ולא כאן ולא עתה המקום לעשות את החשבון הזה. אבל אל לה לממשלת שווייץ להוסיף את מקרה מנטן לחשבון ההיסטוריה, ועליה למלא את חובתה המוסרית, האנושית והחוקית ולהסגיר את הפושע הנאצי מנטן להולאנד.

אני מבקש לקיים דיון בנושא זה במליאת הכנסת.

הי"ר מ. שחל:

רשות להצעה באותו נושא לחברי-הכנסת מלמד.

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאז התמוטטות, בשנת 1945, לא זכה הנאציזם לדברי שבח כה גלויים, בנאומים, בחוברות ובפעילויות שונות, כמו עכשיו, בקשר להליכים משפטיים המתנהלים נגד פושעי מלחמה וניא-ו

חוברת ט', ישיבה שס"א

— הצעות לסדר-היום (שחל, אלוו, נוף, זיידל, מלמד) —

הי"ר מ. שחל :

סגן ראש הממשלה ושר-החוז' י. אלוו :
אתייצב לפני ועדת החוז' והבטחון כל אימת שאזמון.

עקיבא נוף (המרכז החפשי):

אולי יושב-ראש הישיבה יעביר משאלה כזאת ליושב-ראש ועדת החוז' והבטחון?

הי"ר מ. שחל:

יושב-ראש הישיבה אינו מחדש תקנון. בתקנון יש נוהלים ברורים. יושב-ראש הוועדה הוא המחליט על סדר-יומה ועל מועדי כינוסה.

עקיבא נוף (המרכז החפשי):

היו דברים מעולם. בפרשת ביאטה קלארספלד היה כינוס מיידי של הוועדה.

הי"ר מ. שחל :

אני מבקש שתשרו לי לנהוג כמקובל, לפנות אל המציעים ולשאול אם הם מסכימים להצעת השר. הסכמה על-תנאי אינה קיימת, עד כמה שידוע לי, על-פי התקנון. אני פונה אל חברי-הכנסת נוף: האם אתם מסכים להצעת השר להעביר את ההצעה לוועדת החוז' והבטחון?

עקיבא נוף (המרכז החפשי):

מסכים, תוך הבעת משאלה שהוועדה תתכנס ותביע עמדת כנסת ישראל לפני ממשלת הולאנד.

הי"ר מ. שחל :

אני מבין שהתשובה היא כן. חברי-הכנסת זיידל ?

הלל זיידל (המפלגה הליברלית העצמאית):

אני בהחלט מסכים. ואני רוצה להוסיף ששר החוז' פנה מעל במת הכנסת וביקש שבקשות ישראל והולאנד להסגרה תיענינה. אני חושב שזו הודעה מוסמכת מטעם הממשלה.

סגן ראש הממשלה ושר-החוז' י. אלוו :

וזה פנייה נוספת על הפנייה הרשמית, שהועברה לממ-שלת שווייץ בדרכים דיפלומטיות.

הי"ר מ. שחל :

חברי-הכנסת מלמד, מה תשובתך?

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):

לאחר מה שנאמר על-ידי שר החוז' — אני מסכים.

הי"ר מ. שחל :

אני מודה לחברי הכנסת. אני חייב לציין שהתשובות הארוכות אינן על-פי הנוהג שנקבע בתקנון. הייתי מעדיף תשובה של כן או לא. אבל אינני רשאי לקבוע לגבי הפרוטוקול.

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לוועדת החוז' והבטחון. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוז' והבטחון — רוב

נגד — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוז' והבטחון נתקבלה.

סגן ראש הממשלה ושר החוז' ישיב על דברי המציעים.

סגן ראש הממשלה ושר-החוז' י. אלוו:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאז הקמתה של המדינה ועד היום הזה עושה ממשלת ישראל כמיטב יכולתה כדי להבטיח את ענישתם של פושעי המלחמה הנאצים ועוזריהם. במישור המשפטי מתבטאת פעילותנו זאת בכך שאנו מושיטים סיוע למדינות זרות כל אימת שמסתבר במהלך החקירה כי עדים למעשי הפשע וקרבתו מעשי הוועדה שבוצעו חיים בישראל.

כזכור הצטרפה ישראל לפני עשר שנים לאמנה הא-רופית לעזרה הדדית בעניינים פליליים, ובמסגרת אמנה זו הושטנו, לדוגמה, סיוע משפטי לתביעה הכללית של הולאנד בהכנת כתב-האישום נגד הפושע הנאצי יוהאנס לויאן. גבינו עדויות בארץ וסיענו לעדים ישראלים לצאת להולאנד להעיד בפני הערכאות שם על מעשי הוועדה שבוצעו על-ידי פושע זה. כאשר עלה חשש כי טענתו בדבר חוסר סמכות של בית-המשפט ההולאנדי עלולה להתקבל אף דרשנו את מעצרו המיידי כדי לאפשר לנו להגיש בקשת הסגרה. כידוע נשפט לויאן בהולאנד ונדון למאסר עולם.

באשר למושע הנאצי פיטר מנטן — בשיתוף פעולה הדוק עם התביעה ההולאנדית גבינו עדויות של קרבתו הנמצאים בארץ, ועדויות אלו שימשו, בין היתר, בסיס להגשת כתב-אישום נגדו בהולאנד.

אחר בריחתו של מנטן מהולאנד לשווייץ הוריתי לשגרירנו בבון — הרבה זמן לפני שעתיים-ומחצה בטרם ההחלטה — לפנות לרשויות המוסמכות שישגירו את מנטן מהולאנד לצורך העמדתו לדין בהקדם. מוטב שגרנו מאמצינו בהסגרתו של הארצי-פושע מנטן להולאנד מאשר שנוסיף תביעה להסגרתו לישראל דווקא, שהרי בכל מקרה הרשויות המוסמכות בשווייץ פועלות בהתאם לאותם חוקים ושיקולים. פנייתנו לשווייץ נתקבלה בהכנה רבה. ההחלטה היא, כמובן, בידי שווייץ, אשר תפעל לפי חוקיה ושיקוליה. אני מקווה, וחוזר ומשמיע את תבי-עתנו מעל במה זו, כי פנייתן של הולאנד וישראל בעניין שאין חמור ממנו תילקח בחשבון בבואן של הרשויות המוסמכות בשווייץ להחליט בדבר. והוקרתו של כל העולם הנאור, שחבר בפני הבאות ואינו מוכן להשלים עם מה שנעשה בעבר, תהיה נתונה להן.

הי"ר מ. שחל :

אדוני סגן ראש הממשלה ושר החוז', מה הצעתך — לקיים דיון או להעביר לוועדה ?

סגן ראש הממשלה ושר-החוז' י. אלוו :

אולי לא הייתי מתנגד לדיון במליאה מאותם שיק-לים שהובאו, בצדק, על-ידי חברי הכנסת המציעים. אבל ייתכן שיהיה בידי מידע שמוטב להביאו בפורום סגור יותר. ואם דעתם של חברי הכנסת המציעים נוחה, אציע להעביר את הצעתם לוועדת החוז' והבטחון.

עקיבא נוף (המרכז החפשי):

המציעים יוכלו לתמוך בהצעה להעביר את הנושא לוועדה אם הוועדה תשב עכשיו ותקבע ותביע עמדת הספאלאמנט הישראלי — — —

2. עיצוב רחבת הכותל

לפי מיטב ידיעתי נדונו שתי תכניות, האחת של האדריכל פרג והשנייה של האדריכל משה ספדי, וקיימת נטייה לאמץ את תכניתו של האדריכל משה ספדי כתכנית מסגרת. אך מאז הוקמה ועדת השרים לענייני ירושלים ומאז מונתה ועדת המומחים חלפו שנים, ולפי השמועה טרם הגישה ועדת המומחים, שסיימה את עבודתה, את הדיווח-חשבון. כמו כן טרם הגיש הראשון-לציון את חוות דעתו מבחינת ההלכה, ואיש אינו יודע מה תהיה דעתו של הרב גורן בעניין זה. ואילו הזמן דוחק. עם ישראל נתון במצור ובאיום מלחמה מצד שכניו והוא נתון בריב מתגלע ומחמיר עם אומות העולם שלידידותו הוא זקוק. קיים דיו-ודברים בינינו לבין ממשלות ידידות בשאלת ההתנחלות, למשל, אך בעניין זה יש חילוקי-דעות גם בינינו. אולם גם חסידי ההתנחלות הנלהבים ביותר יודו אולי שלא כל דחייה בהתנחלות היא בנפשנו; ולעומת זאת קיים חשש שמכיוון שירושלים היא מוקד הריב ואף פרשו עלולה דחייה להיות בכייה לדורות. מועצת הבטחון הזכירה לנו אך באחרונה כי אין חוקף חוקי למעשנו בעיר בירתנו. לפיכך עלינו להזדרז. הליכה אטיית עלולה לגרום להחמצת שעת כושר. עלינו לפעול בוריוזות למען חיבור העיר החדשה והעתיקה ולמען מיקוד תשומת-הלב הלאומית מסביב לבנייה של ירושלים. עיצוב רחבת הכותל עשוי להיות פרוייקט לאומי מרכזי בכל תכנית של פיתוח ירושלים. הוא יהיה ללא ספק פרוייקט לאומי מלהיב שנאמרו עליו דברי משוררנו הלאומי: "מימי זרובבל ידנו לא כוננו מפעל אדירים כמוהו ורב". ואני מאמין שעם ישראל, יהודי התפוצות, ירימו את הסכומים הדרושים לביצוע הפרוייקט, ואני מאמין שאלפי בני-נוער יעלו לכאן, אם יהיה צורך בכך, כדי לעזור למימושו.

לפי עניות דעתי יש להחליט מיד על תכנית-מסגרת שתותווה ותעוצב למעשה על-פי אדריכלות שבכמיהה ובהתעוררות הלאומית. ואין לעכב את ראשית הפעולה עד להשלמת התכנית לפריטה. יש לחשוש שדחייה נוספת בהגשמת התכנית לעיצוב רחבת הכותל, מפאת אי-השלמות בתכנית העיצוב, תתורש בעולם כאות של חול-שה ורתיעה.

אני קורא לשר המשפטים, שהוא יושב-ראש ועדת השרים לענייני ירושלים, לחברי הוועדה, לרבנים הראשיים, למשרד הדתות ולכל הגורמים האחראיים לפיתוחה של ירושלים: חושו והחליטו ונזכר לשעה גדולה של התעוררות הלבבות וליכוד הכוחות והשבת הנפש. לכו ונבנה חומת מחמדנו ולא נחמיץ עוד השעה.

אני מציע לקיים דיון בעניין זה.

ח'יר מ. שחל:

רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת השרים לענייני ירושלים דנה בספטמבר 1974 בהצעת תכנון רחבת הכותל וסביבתה, שהוכנה על-ידי האדריכל משה ספדי. בסיומו של אותו דיון החליטה ועדת השרים של-צורך בדיקת ההצעה תמונה ועדה של מומחים, ושמשקנות והמלצות הוועדה יובאו לפני ועדת השרים לענייני ירו-שלים, ואחר כך לאישור הממשלה ולאישור הרשויות הפועלות לפי חוק התיכנון והבנייה.

ח'יר מ. שחל:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת לוי, בנושא: עיצוב רחבת הכותל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת לוי.

שלום לוי (המערך):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, הכותל המערבי, שלפני המסורת "לעולם אין השכינה זזה ממנו" — כך אמר רבי אחא במדרש רבה לספר שמות, פרשה ב' — סימל במשך דורות החורבן את הגלות וההשפלה של עמנו. גויים כינוהו בשם "כותל הדמעות" או "כותל הקינות", מחבר ההימנון הלאומי שלנו "התקווה" כינהו לראשונה בשם "חומת מחמדנו". השאלה העומדת היום לפנינו כשאלה מרכזית בכל תכנית לפיתוח ירושלים וכשאלת המוסר הלאומי היא האם עשינו דינו כדי שהכותל וסביבתו יהיו ראויים לכינוי "חומת מחמדנו".

במשך דורות רבים היו המוני בית ישראל מתכנסים לפני הכותל דמומים ואבלים — "בבכיה באים ובבכיה הולכים". אך רק עם שיחורורה של העיר העתיקה במל-חמת ששת-הימים ניתן לנו לראשונה אחר חורבן הבית להתקרב אליו מתרנגנים וחוגגים חג פדותנו.

רעיון גאולת הכותל, שהרעיד נימים בליבות אנשי חזון ומעש, עורר בשעתו את הארון אדמונד רוטשילד לרקום תכנית בדבר "רכישת כל הבתים המרופשים ש-מסביב, לשכן את שוכניהם בבתיים טובים ונאים במקום אחר ולהרוס את כל החורבות העלובות ולנטוע במקום פארק נהדר שיפאר את ירושלים העיר". רעיון זה לא נתממש, לא נסתייע מילתא, עד שבא צה"ל ופינה בימי המלחמה את הבתים והחורבות, והיום עומד לפנינו כותל גלוי וחשוף לאורך 175 מטרים.

אך הרחבה הפנויה שיצרנו היא כעין חלל. הרחבה היא מקום להתכנסות, להתוועדות ואף לטקסים, אך אין היא מעוררת במצבה היום חוויה של התקרבות ל"חומת מחמדנו", לכותל "שהשכינה לא זזה ממנו לעולם", ואין היא מבטאת את היכולת שלנו לתת ביטוי אמנותי לאי-דיאה של קדושה לאומית ולא רק דתית. הרחבה שוקקת חיים, וזה יתרון לה, אך אין היא מהווה מרכז השראה כראוי למקום.

עמיתי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, רחבת הכותל אין בה קדושה נוצרית או מוסלמית, והיא נתקדשה בהיסטוריה היהודית בלבד. היא מגעת בהר-הבית, אך אין היא נוגעת בו ולהתייחסויות המוסלמיות והפוליטיות הקשורות בהר-הבית. אנחנו מאמינים שבאחרית הימים יהיה הר-הבית נכון וגישה מכל ההרים, ואליו ינהרו כל הגויים. כך הבטיחנו הנביא ישעיהו, אך הר-הבית הוא בתחום השיפוט המשיחי, והחלומות בעניין זה יחכו לבעל הפתרונות המשיחי. לעומת זאת קימום רחבת הכותל וסביבתו הוא צו השעה ולא חזון משיחי.

ממשלת ישראל חשה מיד לאחר מלחמת ששת-הימים שאין להשאיר את הכותל בחללה של רחבה, והטילה עוד לפני שבע שנים על ועדת שרים לדאוג לפיתוחה של ירו-שלים, והיא מצדה מינתה ועדה של מומחים להציע תכנית לעיצוב רחבת הכותל. עניין עיצוב רחבת הכותל מעסיק גם את עיריית ירושלים ואת החברים לשיקום ופי-תוח הרובע היהודי. גם משרד הדתות והתרבות הראשית דנו בדבר מבחינה הלכתית.

חבר-הכנסת לוי, הנושא הוא בעל חשיבות לאומית וכלל-אנושית ראשונה במעלה, והטיפול בו מחייב זהירות רבה, רגישות לכל ההיבטים הרבים והסבוכים הכרוכים בו, רגישות מיוחדת להיבט ההלכתי, ואין לנהוג בנושא זה בתפוזן.

בזמנו הועלה הנושא על-ידי הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת קלמן כהנא והועבר, בהסכמתי, לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת. הוועדה טרם הניחה את מסקנותיה על שולחן הכנסת, ואני מציע שגם הצעתו של חבר-הכנסת שלום לוי תועבר לאותה ועדה.

היו"ר מ. שחל :

חבר-הכנסת לוי, האם הנך מסכים להצעתו של שר המשפטים ?

שלום לוי (המערך):

אני מסכים. עם זאת יש לי משאלה אל שר המשפטים, שיואל לזרז את הרב הראשי ולבקש ממנו את חוות-דעתו בהקדם.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

אין בסמכותי ואין בידעתי לזרז את חוות-דעתו של הרב הראשי.

היו"ר מ. שחל :

אם כך, לפנינו הצעה אחת בלבד: להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה, ואני מעמיד אותה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

ד. הצעות חוק של חברי כנסת

1. חוק השבות (תיקון מס' 3), תשל"ד—1974 *

להביא הצעת חוק שתקבע כי יהודי הוא רק מי שהוא יהודי לפי ההלכה ?

בוודאי לא תתפלאו לשמוע ממני שלדעתנו ממשלה—ותהיה חשובה ככל שתהיה — גם הממשלה היציבה ביותר היא כחלום יעוף, כצל עובר, בהשוואה וביחס להלכה הנצחית. מי פתי ויאמין שבעוד כמה שנים, בעוד דור, יזכרו ממשלה זו או ממשלה אחרת, משבר זה או משבר אחר ?

שר-המשפטים ח. י. צדוק :
נכון.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית):

טוב, אדוני השר, שאנו מסכימים לפחות בנוגע לערכים, מה זה דבר עובר וחולף ומה זה דבר נצחי.

מי מאתנו זוכר עוד את המשברים של ממשלות בן-גוריון, אשכול וגולדה, אף שהיו בהן פרשיות פיקאנטיות מאוד? כך גם לא יזכרו את המשבר הנוכחי, התופס כרגע מקום כל כך גדול. אני מתקן את עצמי — אם כן

את הנוסח המלא של החלטת ועדת השרים קראתם בכנסת ביום ט"ו באב תשל"ה, 23 ביולי 1975, בתשובה על הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת קלמן כהנא.

בהתאם להחלטת ועדת השרים הוקמה הוועדה בראשותו של עורך-הידן ארווין שמרון, וגם על ההרכב המלא של הוועדה הזאת הודעתי בזמנו לכנסת.

בישיבה הראשונה של ועדת המומחים קראתי לפני את כתב-סמכותה לפי החלטת ועדת השרים לענייני ירושלים והבהרתי לוועדה כמה דברים. וזה היה הסיכום של דברי :

- (1) רחבת הכותל היא אתר חשוב מבחינה לאומית-היסטורית, קדוש ביותר מבחינה דתית, וזה מחייב רגישות להיבטים ההלכתיים; (2) קיימות בשטח בעיות בטחון קשות; (3) בסביבת הכותל נמצאים מקומות קדושים לדתות האחרות, ואנו מצווים לכבדם ולשמרם; (4) יש לפתוח את התכנית לעיון הציבור הרחב ולקבלת הערות; (5) הוועדה רשאית לקבל, לשנות או לדחות את התכנית; (6) על הוועדה לסיים עבודתה בזמן סביר.

הפרוגרמה והדגם של התכנית הוצגו במקום פתוח לעיון הציבור ולביקורת המעוניינים, והוועדה גם הודיעה ברבים וביקשה הערות והצעות מן הציבור.

עד כה קיימה הוועדה ישיבות רבות מאוד שלה ושל ועדות-משנה, וכן גם ביקורים במקום. בנוסף על העדויות וחוות-הדעת בעל-פה נתקבל חומר רב בכתב. הוועדה הגיעה לשלב הסיום של גביית עדויות ואיסוף חומר, אך עד עכשיו אין בידי הוועדה חומר הלכתי, וייתכן שיש בו כדי להשפיע על התוצאה של הדיון.

הוועדה פנתה אל הרב הראשי הראשון-לציון הרב עובדיה יוסף וביקשה את חוות-דעתו והכללית. התכנית הוצגה לפניו, ועם קבלת חוות-דעתו של הראשון-לציון תיגש הוועדה לעריכת סיכומיה ולהסכת מסקנותיה.

היו"ר מ. שחל :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק השבות (תיקון מס' 3), תשל"ד—1974, של חבר-הכנסת קלמן כהנא. את ההצעה ינמק חבר-הכנסת שלמה לורינץ.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין זו הפעם הראשונה שאנו מציעים תיקון לחוק השבות ודורשים לקבוע ברורות שגיון הוא תקף רק כאשר נעשה לפי ההלכה. אם הצעתנו לא תתקבל גם היום, חס-ושלום, אני יכול להבטיח לכנסת שלא תהא זו הפעם האחרונה שאנו מציעים תיקון לחוק. כך הכרזנו וכך הבטחנו בעת קבלת החוק בשנת תשל"ל, שלא נשקוט ולא ננוח עד שהחוק הזה יבוא על תיקונו.

אדוני היושב-ראש, אני יודע שיש השואלים והתמהיים: עכשיו, כאשר ברומנו של עולמנו עומדים דברים כל כך גדולים וחשובים כמו משבר ממשלתי, פיזור הכנסת, בחירות חדשות — יש לכם זמן לדאוג לענייני הלכה? אתם עומדים על קוצו של יוד? האם עכשיו הזמן

לחיות יהודי אם אינו יהודי לפי ההלכה. אינני יודע איך לכנות יהודי שאינו לפי ההלכה. אין לי הגדרה. אני כן יודע שהוא יהיה יצור אומלל מאוד ומסוכן, ואם לא בדור הראשון הרי בוודאי בדור השני והשלישי.

אדוני היושב-ראש, בימים ההם, כאשר תירגמו את התורה, את תורתנו הקדושה, לשפה היוונית התחילו היוונים — כך כתוב במדרש — לטעון: אנחנו יהודים. הם חשבו עצמם ליהודים. לכאורה קשה להבין: אותם יוונים שגזרו על השבת ועל המילה, אותם יוונים שרצו להשיכו את תורתנו הקדושה, באים פתאום וטוענים שגם הם יהודים. וההסבר לכך, חברי הכנסת, הוא פשוט מאוד: אצלם העיקר היה הטישטוש; לסלק את מה שמבדיל בין ישראל לעמים; לסלק את ההבדל בין קודש לחול, אם על-ידי השכחת תורתך, אם על-ידי תרגום התורה ליוונית, והכרזה: גם אנחנו יהודים. בשבילים זה היינו, והעיקר הוא לשנות את היהודי, ליצור יהודי שאינו לפי ההלכה. המאבק של החשמונאים — ואנחנו עומדים עתה, חברי הכנסת, בעיצומו של חג החנוכה — וזיה על כך שיהיו יהודים לפי ההלכה ובזכות זה ניצלנו. החשמונאים הצילו את עם ישראל, את העם היהודי, לבצח. אילו לא העקשנות שהיהודים יהיו לפי ההלכה לא היה מתקיים עם ישראל אלא עם מתיוונים, אולי עם נוצרים — לפי ההיסטוריה גם הם טענו שהם יהודים — או בשם היהדות, אבל לא לפי ההלכה. עם כל פנים העם היהודי, כפי שאנחנו מבינים, בוודאי לא היה קיים כבר כיום.

ואולי מותר לי לצטט לא מן המקורות שלנו אלא מדברי ראש-הממשלה הקודם הגברת גולדה מאיר, שהכיריה פעם מעל במת הכנסת שקיום עם ישראל, העם היהודי, עומד אצלה מעל למדינת ישראל, מעל לציונות.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

את זה היא אמרה בתוקף היותה ראש הממשלה?

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית):

בתוקף היותה ראש הממשלה, כאן מעל במת הכנסת, והייתי רוצה מאוד לצפות שגם את תסכימי לכך.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח): לא.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית):

אם כן, אני מאוד מצטער, כי אין פגיעה יותר גדולה גם במדינת ישראל, גם במדינת היהודים, מאשר לא להכיר בכלל הזה שקיום עם ישראל, שקיום העם היהודי, הוא מעל למדינת ישראל.

עוד אמרה הגברת מאיר, כבר לא מעל במת הכנסת אלא באופן פרטי, בערך כך: אינני דואגת בקשר לכל הקשיים שאנחנו נתונים בהם. אמנם יש דאגה גדולה וקושי גדול במישור הצבאי, אבל נתגבר; יש דאגה במישור המדיני, אנחנו מבוודדים מאוד, אבל נתגבר; יש בעיות כלכליות, אנחנו נתגבר; מה שמדאיג אותי — אמרה גברת מאיר, ועוד חבר כנסת שמע שיחה זו אתה — אם בעוד דור, בעוד 20 שנה יבינו הצעירים שלנו למה יש לבבול, למה יש לנהל מאבקים צבאיים, מדיניים ולכלכליים, בעד מה יש לנהל אותם ומדוע הם כדאיים; אולי הם עשויים לומר לעצמם: קל יותר שם, בקאליפורניה.

חברי הכנסת, אם נדע ונקבע ברורות מי הוא יהודי, אם נדע מה זה יהודי, לא תהיה לנו דאגה אם הצעירים

יזכרו, הרי יזכרו רק דבר אחד הקשור במשבר, שהוא פרץ על רקע של השבת. יזכרו וידעו שלעם היהודי בשנת ה-29 לקיום מדינת ישראל היה חשוב מאוד העניין של שמירת השבת, עד כדי כך שממשלה כרעה ונפלה על רקע זה של השבת.

אני גם בטוח, אדוני היושב-ראש, שמכל הדיונים בענייני תקציב, שביתות, חוקים "חשובים מאוד", מכל הפרשיות, יזכרו דיון ומאבק אחד — את המאבק על "מי הוא יהודי"; את הדיון בשאלה זו, את זאת יזכרו וילמדו בעוד דור ובעוד כמה דורות. כזה הוא עם ישראל, הוא בצחי, והתעניינותו היא תמיד בדברים הנצחיים.

כנסת נכבדה, לגופו של עניין אינני בא לחדש הרבה. אני מתאר לעצמי שהמשיב, שר המשפטים, יאמר לנו — ואם לאו, הרי טעיתי, אלא שכך טענו והשיבו לנו עד עכשיו — מה אתם רוצים? מי שגר בארץ-ישראל, מי שילדיו לומדים בבית-הספר שבו השפה המדוברת היא עברית, בנים המשרתים בצבא — כאן אנו בטוחים, אין בעיה של התבוללות ואין שאלה של "מי הוא יהודי". אולם, חברי הכנסת, הרשו לי להזכיר שכל הפרשה הזאת, כל החוק הזה, בא על יסוד ובעטיה של פרשת-שליט. האם זוכרים עוד את השש שליט? — הוא היה רב-סרן בצבא, אחר כך קיבל דרגה של אלוף-משנה; אדם שהתחתן עם גויה וניהל מאבק, ממש מאבק, כדי שהילדים שלה יזכרו כיהודים גם מבלי שיעברו גיור כהלכה. הוא זכה בבית-המשפט, ובעטיי בא החוק הזה. מה לא טענו אז? הביאו אותו אפילו כדוגמה הטובה ביותר.

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):

איפה שליט עכשיו?

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית):

זה מה שאני רוצה להגיד, ידידי.

טענו: הנה, נגד מי אתם נאבקים? נגד רב-סרן, נגד אלוף-משנה בצבא? כלום לילדים שלו אתם דואגים? כלום אתם דואגים שלא יישארו יהודים? חברי הכנסת, איפה הילדים ואיפה אלוף-משנה שליט היום? — הוא ירד מן הארץ. הילדים שלו כבר לא לומדים בוודאי בבית-ספר עברי ושור המשפטים לא יגיד לי: אינן דאגה לילדי של שליט.

ושבו מענייני דיומא כדי לסבר את האוזן — המשבר הממשלתי על-אודות השבת. לפני שעליתי על הבמה חשבתי: לכאורה, אילו רצה ראש הממשלה בפילפול של הבל, יכול היה להשיב ולומר — ואני שמח שלא נכשל ואמר זאת: מה אתם רוצים? איפה פגענו בקדושת השבת? וכי מי אמר ששבת צריכה להיות רק לפי ההלכה, רק עם "לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה", רק עם קבלת מלאכי השלום ומלאכי השרת מן השמיים? אנחנו קיימנו שבת עם קבלת מטוסי פ-15, שגם הם ירדו מעל, ולא חיללנו את השבת. ברוך-השם, ראש הממשלה לא בא בטענת הבל כזאת, כי הוא הבין וכל אחד מבין ששבת היא רק שבת לפי ההלכה, והוא הביע את צערנו אם היה בכך חילול שבת או פגיעה בשבת. הוא יודע שכאשר עושים משהו בניגוד להלכה הרי זה חילול שבת.

כפי שהיה ברור לראש הממשלה ולכולנו שלא תיתכן שבת ולא ייתכן חג אלא אם הם לפי ההלכה — שאם לא כן זה חגא ולא חג, שאם לא כן זה יום ראשון, להבדיל, ולא שבת — כך צריכים להבין שיהודי לא יכול

כיהודי — הוא יזכה לכל הזכויות של חוק השבות, הוא יירשם בתעודת הזהות שלו כיהודי. אם ירצה להתחתן — פה אינני בעל-בית, פה המדינה איננה בעלת-בית, פה יש חוק הנישואין והגירושין."

בקריאה שנייה של אותה הצעת חוק היתה הסתייגות בנקודה זו, והיתה זו הסתייגותו של חבר-הכנסת ורדיגר. בתשובה מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט לאותה הסתייגות נאמר: "אנחנו עוסקים בהגדרה של יהודי לעניין שני חוקים: חוק השבות, הקובע מי זכאי לעלות ארצה כיהודי ולקבל אזרחות כיהודי; וחוק מרשם האוכלוסין, הקובע מי זכאי להירשם כיהודי במרשם ובתעודת הזהות שהוא מקבל לפי המרשם. שני חוקים אלה הם חוקים חילוניים מובהקים. הממונה עליהם הוא שר הפנים. הביצוע של החוקים האלה לכל הנוגע לעלייה נמצא בידי פקידים מוסמכים מטעם שר הפנים, ובכל הנוגע למרשם — בידי פקיד רישום. בהגדרה של יהודי בחלקה הראשון נאמר שיהודי הוא מי שגדל לאם יהודיה, ובחלקה השני נאמר שיהודי הוא מי שנתגייר. מי שמציע, כמו חבר-הכנסת ורדיגר" — אז, והיום חבר-הכנסת לורינץ וכהנא — "שיאמר: שנתגייר כהלכה, מציע כי רשות חילונית — שר הפנים או פקיד מוסמך לענייני עלייה מטעם שר הפנים, או פקיד רישום — היא שתפסוק בעניין אם גיור פלוני הוא גיור לפי ההלכה או איננו גיור לפי ההלכה. מסופקני אם התכוונו המסתייגים לתוצאה הזאת, אבל זו תהיה התוצאה של הסתייגותם אילו התקבלה."

בהמשך דברי התשובה מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט, נאמר: "קיים ביהדות מיגוון רב של קהילות. במערב יש חרדים, אורתודוקסים, קונסרבטיבים, ליברא-לים, רפורמיים, ובתוך כל אחד מאלה קיימים גוונים שונים. כל הקהילות האלה, שהן כולן קהילות יהודיות, מגוונות. כלומר, על-ידי הליך של גיור מקבלים לחיק היהדות אנשים שאינם יהודים. אין לי ידיעה מספקת על היהדות במזרח, אבל אני מניח שגם שם קיימים דברים שונים וגם שם מגויירים. אם אדם מוכיח שהוא נתגייר בקהילה יהודית כלשהי, אין זה עניינו של הפקיד החילוני לבדוק בעניין חוק השבות ובעניין חוק המרשם אם הגיור נעשה לפי ההלכה. מי שנתגייר בקהילה יהודית כלשהי יתקבל כיהודי. כלומר, זכאי לעלות כיהודי, זכאי לאזרחות מכות עלייה, וזכאי להירשם כיהודי במרשם התושבים, בתעודת הזהות שלו, והמדינה לא תבדוק על-ידי רשויותיה החילוניות אם הליכי הגיור היו לפי ההלכה. אני אוסיף שלגבי עניינים שבסמכות בתי-הדין הרבניים בתי-הדין עצמם הם המוסמכים לקבוע מיהו יהודי לעניין סמכותם."

דברי התשובה שקראתי להסתייגותו של חבר-הכנסת ורדיגר ניתנו בזמנם בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט על-ידי אחד חברי-הכנסת חיים צדוק.

הממשלה רואה את עצמה היום חייבת בקיום הסטא-טוסקו בעניין זה. למען האמת, שהיא היום, חוששני, כבר אמת היסטורית, אני צריך לומר שבדברי ההסכם הקואליציוני מאוקטובר 1974 שמרה לעצמה המפלגה הדתית-הלאומית את הזכות להצביע בעד הצעת התיקון אם תוצע הצעה כזאת על-ידי סיעה שלא מסיעות הקואליציה.

אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

שלנו יהיו כאן בארצנו הקדושה, בארץ האבות, בעוד דוד או כמה דורות, או אם, חס-ישראל, יישבו בנכר. ואני שואל, אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד: למי הפאטנט להבטיח את קיומו של העם היהודי לעוד זמן לא רב, לעוד אלפיים שנה בלבד, כפי שהתקיימנו במשך אלפי שנים? אם יש למישהו פאטנט שכזה, חברת ביטוח, פתרון להבטיח המשך קיומו של עם ישראל לעוד כמה אלפי שנים, אני מוכן להפסיק מיד את נאומי ולמסור לו את רשות הנאום. יעלה ויסביר לעם המודאג מאוד, כפי שהסברתי קודם, מה הדרכים להבטיח את קיומו של העם היהודי כעם לעוד אלפיים שנה, כפי שאנחנו יכו-לים להצביע על העובדה שההלכה הנצחית קיימת את עם ישראל במשך אלפי שנים ואנו בטוחים שיכולה להבטיח את קיומו לעוד כמה אלפי שנים, עד בוא משיח צדקנו.

אדוני היושב-ראש, אחריות גדולה על מנהיגי המדי-נה, כי עובדה היא שלמרות קיום המדינה זה שלושים שנה יש מקרי טמיעה, התבוללות, נישואי תערובת כממ-דים מאוד גדולים בכל העולם. ממש אסון, קאטאסטרופה. ואין איש יודע את הפתרון לכך ואין איש עוזר. למה, אם כן, ההתעקשות הזאת נגד מלה אחת: הלכה?

טענו בזמנו שליהודי רוסיה יהיה קשה אם אנחנו נחמיר עם הלכה בשאלת הגיור. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לצערנו יש לנו בעיות לגבי יהודי רוסיה. הנשירה מגיעה לכ-50%. אני אומר בוודאות: אף לא יהודי אחד לא נושר בווינה משום שיש לו בעיות לגבי ההלכה. אני לא אומר אף לא אחוז אחד, אלא אף לא יהודי אחד. אם הם נושרים — הסיבות הן אחרות.

אינני יודע אם הצעתנו תתקבל היום. אני רוצה לקוות שכן. אבל אם, חס-יחלילה, לא — לא גשקוט ולא נגות. אני בטוח במאה אחוזים שבעזרת-השם אנחנו נבין, אם במקדם ואם במאוחר, שלעם ישראל, לעמנו, יש רק פתרון אחד: לחיות לפי ההלכה ולקבוע שיהודי הוא רק יהודי שמתגייר כהלכה.

הח"ר א. גיבלבר:

רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק זו היא הצעה חזרת של חברי-הכנסת לורינץ וכהנא לתיקון חוק השבות על-ידי הוספת המלים: "לפי ההלכה" אחרי המלה: "שנתגייר", בהגדרת יהודי בחוק השבות, שהיא גם ההגדרה לעניין חוק מרשם האוכלוסין.

על השאלה הזאת נערך דיון מלא ומקיף בפברואר 1970, כאשר הכנסת דנה בחוק השבות (תיקון מס' 2), שבו הוגדר לראשונה בחוק של הכנסת מיהו יהודי. ההג-דרה היתה הגדרה השאובה מן ההלכה. בקריאה ראשונה של אותה הצעת חוק אמר שר-המשפטים דאז, יעקב שמשון שפירא, את הדברים הבאים: "יש קהילות יהודיות מרובות. אני בכלל לא יודע אילו קהילות יש לנו במזרח, האם אנחנו יודעים הרבה מאוד על קהילות היהודים בקאווקאז, למשל, אבל אנחנו יודעים שיש ליבראליים, יש קונסרבא-טיבים ויש רפורמיים, בכל המינים, בכל הסוגים, והם מגויירים. ולכן אני אינני רוצה לקבוע הלכות ואינני מוסמך לקבוע הלכות. אנו אומרים איפוא שמי שיבוא ובידו תעודת גיור של קהילה יהודית כלשהי ובלבד שאיננו בן דת אחרת, יתקבל כיהודי. מה פירוש שיתקבל

— הצעות חוק של חברי כנסת (גיבלבר, כהנא, לנדאו, אמיר, קורן, אלוני, אולמרט) —

היו"ר א. גיבלבר:

ישיב לשר המשפטים מציע החוק, חבר הכנסת כהנא, במשך חמש דקות.

קלמן כהנא (חזית דתית תורתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יורשה לי להתחיל במה שסיים שר המשפטים. שר המשפטים דיבר על איזכור התחייבויות הממשלה. יש התחייבויות ממשלתיות שניתנה, כשהוצגה הממשלה לאחרונה, ובה נאמר שתמונה ועדת שרים שתבדוק את נושא הגיור בחוץ-לארץ במגמה להגיע תוך שנה להפעלת הסדר חוקי.

יש, גם תוספת לסעיף זה, האומרת שוועדת שרים תבדוק תוך שלושה חודשים גם הצעות להשעיית רישום במרשם האוכלוסין בתקופת עבודת הוועדה. ובכן, היו התחייבויות ויש התחייבויות, ואם שר המשפטים מתייחס לסטאטוס-קוו, היה צריך להתייחס גם לסטאטוס-קוו בעניין זה.

הממשלה לא קיימה את הבטחתה ואינה מקיימת את הבטחתה גם בעניין זה וגם בקשר לחוק זה. רציתי להפנות תשומת-לב לדבר נוסף. שר המשפטים דיבר על כך שהחוק הוא חוק חילוני ואינו נוגע לעניינים דתיים. לצערי הרב, מאז הוחק החוק התקיימו גם דיונים משפטיים. היה דיון משפטי שנדון בפרשת-הילצמן לפני גשיא בית-המשפט העליון השופט אגרנט. בדיון משפטי זה הופיע בשם היועץ המשפטי, אם אינני טועה, סגן פרקליט המדינה ושמר ירק, והוא טען שגיור כהלכה אינו גיור במובן האורתודוקסי של המלה, גם אם הוא נוגע לבעיה של אישות אשר נדונה לפני השופט אגרנט.

ולא רק הוא קבע זאת, אלא אף השופט אגרנט הגיע גם הוא מצדו, על יסוד חוק זה, למסקנה שלא להתחשב ואין צורך להתחשב בדיני ההלכה בקשר לקביעת הסטאטוס האישי בעניין נישואין במקרה זה. ובכן, זה נוגע ונגע בהחלט גם לענייני הלכה, ואין החוק רק חוק חילוני.

יורשה לי להוסיף לטענתו הנוספת של שר המשפטים. שר המשפטים ציטט מדברים שהוא עצמו אמר בשם הוועדה בשעתו — שאין זה מן ההגיון למסור לפקיד הרישום את ההכרעה בעניין זה. אני אצטט את דבריו של מישוהו שצריך להיות מומחה בעניין. הוא מי ששימש במשך שנים מספר שר הפנים במדינת ישראל, אבל כשאמר את הדברים האלה היה רק חבר כנסת. במאמר שפרסם ב"מעריב" בכ"ד סיוון תשל"ד כתב הד"ר יוסף בורג: "לא ייתכן שמוסדות המדינה, ללא ביקורת, ללא נוהל תקין, ירשמו בתור יהודי מישוהו שבקהילה בלתי-ידועה עבר אצל רב בלתי-ידוע פרוצדורה בלתי-ידועה". האם זה יותר טוב מאשר לתת הנחיות לפקיד הרישום, שהוא צריך לדעת ולהבין היאך לרשום?

מתוך כל אלה אני מבקש מאת חברי הכנסת להעביר את הצעתנו לוועדה. ובסוף, יורשה לי לומר מלה נוספת. כאשר הייתי פעם האחרונה בני-יורק נפגשתי עם הקונסול הכללי שלנו, שדיבר בדאגה רבה על בעיית החינוך בארצות-הברית. הוא אמר שאין מי שיכול ומוכן להתמודד עם הבעיה הזאת.

אני מכיר אישיות אחת בארצות-הברית, אישיות שהיא יותר ממוסד, המתמודדת עם בעיית החינוך בארצות-הברית, ולא רק בארצות-הברית, גם בחוגים שנקראים חוגים חילוניים. הדבר נעשה על-ידי האדמור מלובביץ' שליט"א. האדמור מלובביץ' שליט"א מתמודד שם עם הבעיה הזאת וחודר למקומות שאחרים לא חודרים שם, מציל נפשות רבות למען העם היהודי. הוא לוחם את המלחמה בקשר לבעיה "מי הוא יהודי" ובקשר להגדרה יהודי מי הוא, לוחם את המלחמה מתוך דאגה עמוקה לעתידו של העם היהודי. ולעתידו של העם היהודי אנתנו נאלצנו להביא פעם נוספת את הצעת החוק, ואני רוצה להביע תקווה, למרות הנימה הפסימית של חברי, חברי הכנסת לורינץ, שהכנסת תעביר הפעם את החוק לוועדה.

היו"ר א. גיבלבר:

חברי הכנסת, אנחנו נצביע.

חיים לנדאו (הליכוד):

רגע, רגע, רגע, אנשים באים להצבעה.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

איך אתה יכול להפסיק יושב-ראש בצורה כזאת?

היו"ר א. גיבלבר:

אני מבקש שלא להפריע ליושב-ראש לנהל את הישיבה.

אני מעמיד את ההצעה להצבעה. מי בעד העברת ההצעה לוועדה — — —

דוד קורן (המערך):

חברי-הכנסת בארי, היום ייקרא שמך יידידיה.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

אתה היית בעד נישואין אזרחיים והפלות — מה קרה לך?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
תראו מה קורה לתלמידי ז'בוטינסקי.

אהוד אולמרט (הליכוד):

מה כל כך מעצבן אותך, שולה?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
חוקים יוונים מעצבנים אותי.

היו"ר א. גיבלבר:

אנחנו מצביעים.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה — 25

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום — 39

ההצעה להסיר את חוק השבות (תיקון מס' 3), תשל"ד—1974, מסדרי-היום נתקבלה.

2. חוק שיפוט בתביעות קטנות (תיקון), תשל"ז—1976 *

חוקשנה ארבל-אלמולינו (המערך):
תרגום.

משה שחל (המערך):

כלומר, סעיף זה קבע כי לא חברה, לא שותפות, לא תאגיד, לא מיופה כוח, לא בעל תביעה ולא סוכן ביטוח יכולים לתבוע בבית-משפט כזה.

אדוני היושב-ראש, מעניין לצייין מה היה לפני שהחוק תוקן בני יורק ומה קרה לאחר מכן בהתפלגות האזרחים הנוקמים לבתי-משפט אלה.

מחקר שנעשה על-ידי Department of Consular Affairs מרים הראה כי לפני שהחוק תוקן, וכשהיתה אפשרות גם לתאגידים לתבוע, התפלגו התובעים ל-50% תאגידים ו-50% אנשים פרטיים. לאחר תיקון החוק הסתבר כי היתה עלייה גדולה של הפרטים הקטנים שנוקקו לבתי-המשפט, עד כדי 86% מכלל הנוקקים, ורק 14% היו בעלי עסקים שנוקקו לבית-משפט זה, והם בוודאי מצאו להם פתרון במקום אחר.

תופעה מעניינת שהמחקר מצביע עליה היא רמת ההשכלה של הנוקקים לתביעות. בעוד שלפני תיקון החוק היו אלה רק אנשים בעלי מקצועות חפשיים, בעלי מעמד-ביניים, בעלי הכנסה בינונית ומעלה שנוקקו לבית-המשפט — ובארצות-הברית היתה חלוקה גם בין לבנים וכושנים, ומתברר שאז היו כ-80% לבנים שתבעו ורק כ-20% כושנים שנוקקו לבית-המשפט — הרי לאחר התיקון היתה ההתפלגות שונה בצורה מפתיעה והגיעה לכך שרבים מבין האנשים שרמת השכלתם גבוהה, שרמת הכנסתם גבוהה, שלא היו אף פעם אחר בבית-המשפט בתור תובעים — בתור נתבעים אולי כן — התחילו להופיע בבתי-המשפט ולתבוע את זכויותיהם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הכוונות הטובות של משרד המשפטים סוכלו לצערי הרב על-ידי עקשנותה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, שתקינה את הנוסח ושינתה אותו, לדעתי, מן היסוד. היא נתנה לתאגידים ולפרטים זכות שווה להיוקק לבית-משפט זה. הנימוק למתן זכות זו היה כי מתחייבת שוויוניות בין שני הצדדים. ירשה לי שר המשפטים לומר כי אין כאן אלא תעתוע רעיוני, כי מלכתחילה אין שני הצדדים שווים. התאגידים יש אפשרויות רבות העומדות לפניהם; חברות גדולות יוכלו לפנות לבית-משפט רגיל, כפי שנהגו עד כה. הפנייתן לבית-המשפט לתביעות קטנות תביא, למעשה, לסיכול המגמה בהפעלת החוק; היא תביא להגברת העומס בבתי-משפט אלה; היא תגרום לכך שיהיה מכשיר חדש להוצאה לפועל, בניגוד לכוונה הראשונה של הצעת החוק. לכן הייתי אומר, גם מפני שהמועד להפעלת החוק מתקרב — למעשה שר המשפטים הודיע כי בפברואר יש כוונה להפעיל את החוק, או לפחות בחודשים הקרובים — שאני חושש מאוד כי הפעלתו במתכונתו הקיימת תביא, למעשה, להיפך ממה שהתכוונו לו.

סעיף שני בהצעת החוק שהגשתי מדבר על אפשרות הייצוג על-ידי עורכי-דין. בעוד שהחוק כפי שנתקבל קודם אסר או מנע ייצוג של עורכי-דין כדבר מובן מאליה, כמקובל בבתי-המשפט, ואיפשר אותו רק במקרים מיוחדים.

היו"ר א. גיבלבר:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק שיפוט בתביעות קטנות (תיקון), תשל"ז—1976, שהגיש חבר-הכנסת שחל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני חודשיים קיבלה הכנסת חוק שהוגש על-ידי הממשלה תחת הכותרת: חוק שיפוט בתביעות קטנות. לחוק זה אני מבקש להגיש היום הצעת תיקון, ואנמק את הסיבות שהביאו אותי, מיד עם קבלת החוק, לבקש לתקן אותו.

מטרתה של המסגרת שהוקמה ושהוכתרה בכותרת של "שיפוט בתביעות קטנות" היתה לאפשר לאזרח להגיש תביעה כדי לספק פתרון זול, מהיר ובלתי-פורמאלי לתביעותיו בסכומים קטנים של הפרט. הכוונה היתה לתת פתרון לאזרח פרט שאין באפשרותו להוציא הוצאות גדולות, לבזבז זמן רב בשל ההתדיינות ובשל הצורך לחזור ולשוב לבית-המשפט ליותר מישיבה אחת. בכך ניתן יהיה לשים קץ לכל אותם קשיים ומקרים שבהם הצרכן עומד כאזרח, כבודד. דווקא בשעה שמרמים אותו, דווקא בשעה שהוא רוצה להגן על זכותו — אין באפשרותו לעשות זאת בגלל מגבלות כספיות ומגבלות של זמן.

לפיכך, מתן זכות התביעה לתאגידים ולסוכני גבייה מנוגדת למטרת החוק כפי שהגיש הממשלה. ואכן, הממשלה בהצעתה המקורית לא כללה, לא איפשרה, זכות תביעה לתאגידים, והיא צימצמה זכות זו לאזרח, לפרט בלבד.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברשותכם אני רוצה לצטט מעט ולהביא לפני הבית מהנסיון בארצות-הברית, שבה הופעלו חוקים דומים אלה שבארצות-הברית, שבה נסיון רב שממנו אני יכולים ללמוד.

במחקר שעשה ראלף ניידר הוא הגיע למסקנה כי באותן מדינות שהחוק הופעל וניתנה אפשרות תביעה גם לתאגידים הפכו בתי-המשפט לסוכני גבייה לחברות הגדולות: "Courts have become, in effect, collection agencies", ולמעשה, במקום להועיל ולעזור לאזרח הקטן לממש את זכויותיו הפכו בתי-המשפט למכשיר הוצאה לפועל, ששימש תאגידים גדולים ואיפשר להם להפעיל את כוחם ולגבות כספים מאנשים.

בתי-המשפט בכמה מדינות בארצות-הברית שינו את החוק; הם הגבילו את הזכות לתבוע אך ורק לפרטים ומנעו מתאגידים את האפשרות להופיע בבתי-משפט אלה. בניו-יורק, New York Civil Court Act, בסעיף 1809 קובע, כתוצאה מהנסיון שנצבר:

"No corporation, except municipal, public corporation or school district, wholly or partially within the municipal corporate limit, no partnership or association and no assignee of any small claim shall institute an action or proceeding under this article, nor shall this article apply to any claim or cause of action brought by an answer in its name or in the name of its insured whether before or after payment to the insured on the policy."

— הצעות חוק של חברי כנסת (שחל, גיבלבר, צדוק, בארי); הצעה לסדר-היום (גיבלבר, שמעוני) —

שופט השלום הראשי בתל-אביב יחד עם שופטים בקיצבה, שמינית למלא תפקיד של שופט בית-משפט לתביעות קטנות, יפעילו את בית-המשפט.

כבר התקנת את תקנות סדר-הדין בבית-המשפט לתביעות קטנות, והמגמה היא פישוט מאקסימאלי.

ידידיה בארי (הליכוד):
הן פורסמו?

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

כן, הן פורסמו ב־14 בדצמבר 1976. אני הייתי מביע את המשאלה שוועדת החוקה, חוק ומשפט תעשה כל מאמץ אפשרי כדי לרון בתיווך המוצע ולקבל אותו עד סוף החודש הזה. אם יתברר שיש נכונות לקבל את התיקון הזה, אך הזמן איננו מספיק, אהיה מוכן לשקול דחייה מסויימת של ראשית הפעלת בית-המשפט, ובלבד שהתיקון יופעל על התוספת לחוק המשרתת את המגמה של בית-המשפט: לשרת את התובע האינדיבידואלי הקטן בסכום מצומצם.

אשר לתיקון השני שמציע חבר-הכנסת שחל, אני עדיין סבור, כפי שאמרתי בזמנו, שלמען פישוט הדין די בהוראה האומרת שבדרך כלל תובע לא יהיה מיוצג על-ידי עורכי-דין, אבל הוא יכול להיות מיוצג בשרות בית-המשפט. ואולם אם יש רצון לחזור ולדון בסוגיה הזאת, אין מצדי התנגדות. אני מסכים שההצעה על שני חלקיה תועבר לועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר א. גיבלבר:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ה הצ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק שיפוט בתביעות קטנות (תיקון), תשל"ז—1976, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

ה. הצעה לסדר-היום

הצורך במדיניות ברורה לחינוך אינטגראטיבי בבתי-הספר היסודיים

כן, למשל, בני עדות המזרח הם יותר מ־60% מכלל תלמידי בתי-הספר היסודיים, אך המסיימים לימודים גבוהים בתואר ראשון הם כ־15%, ואילו בתואר השני — כ־7% בלבד. אם נחלק את שיעור הלמידה בהשכלה גבוהה בין יוצאי אירופה ואמריקה לבין יוצאי אסיה ואפריקה, יתברר כי בעוד ששיעור הלמידה אצל יוצאי אירופה ואמריקה הוא כ־3%, הרי השיעור אצל יוצאי אסיה ואפריקה הוא פחות מ־1%. אולי מדהימה עוד יותר העובדה כי ילידי הארץ שאביהם ילידי ארצות המזרח — לא זו בלבד שלא שיפרו את הישגיהם לעומת ילידי ארצות המזרח, ולא זו בלבד שאין יתרון לאלה שרכשו את כל החינוך בארץ, אלא יש הרעה ניכרת.

להפדרה לעדות בבתי-הספר יש ודאי אחיזה בשיטת פיזור האוכלוסין הבלתי-מוצלחת. ישובים רבים נבנו כשהם על טהרת יוצאי ארץ מוצא אחת. אך גם בערים ובישובים שהאוכלוסיה בהם מעורבת אזורי הרישום לבתי-הספר הם, באורח פלא, חד-עיתיים בדרך כלל. ואם כי חלוקה זו אפשרית, הרי גם חלוקה אחרת באה בחשבון.

ולא זו בלבד, אלא אף אם קרה הנס ונשארו אזורי

דים, כשבית-המשפט ימצא לנכון ויגמק ויתן ייצוג כזה — הרי אם יתקבל התיקון, ורק פרטים יוכלו להופיע בבית-המשפט, כי אז החשש שהיה בתחילה — כי חברות ותאגידים יוכלו לשכור עורכי-דין, בעוד שפרטים לא יוכלו לעשות כן ואז מידת השוויון לא תהיה חופפת — לא תהיה לו עוד סיבה בעת שנבטל זכות זו לתאגידים. זאת ועוד: עורכי-הדין רואים עצמם נפגעים מבחינה עקרונית על-ידי המניעה או המגבלה הזאת בזכות ההופעה שלהם, בזכות העיסוק שלהם ובזכות אפשרותם להופיע בבית-המשפט. לכן הצעתי לתקן את החוק ולאפשר לעורכי-דין להופיע, אם איוה צד ירצה בכך.

אני מבקש מהכנסת שתקבל את החוק ותעביר אותו לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר א. גיבלבר:

רשות הדיבור לשר המשפטים לתשובה.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החשש שהביע חבר-הכנסת שחל הוא בהחלט חשש מוצדק. יש סכנה שאם לא יתוקן החוק כהצעתו בסעיף 2, ואם לא יוחזר הנוסח כפי שהמשלה הציעה אותו מלתכתחילה, הרי בית-המשפט לתביעות קטנות, שנועד לשרת את התובע, את הצרכן הקטן, בתביעה בממדים קטנים — בית-משפט זה ייהפך למכשיר גבייה בידי חברות גדולות ומטרות תסוכל.

לכן אני תומך תמיכה מלאה בהצעת התיקון של חבר-הכנסת שחל לגבי הסעיף הראשון.

אני רוצה להוסיף שכבר הסמכתי, לפי סמכותי בחוק, את בית-המשפט השלום בתל-אביב — לפי שעה בתל-אביב בלבד — לשבת כבית-משפט בתביעות קטנות, החל ב־1 בינואר 1977, ושמוכירות בית-משפט השלום בתל-אביב התארגנה לצורך ההפעלה. התקניה של בית-משפט זה בשעות הבוקר ובשעות אחרי-הצהריים.

היו"ר א. גיבלבר:

חברי הכנסת, הסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום. נושא ההצעה שלפנינו: הצורך במדיניות ברורה לחינוך אינטגראטיבי בבתי-הספר היסודיים, שהגיש חבר-הכנסת שמעוני. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמעוני.

חביב שמעוני (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בצדק תופס החינוך מקום נכבד בהפניית משאביה של המדינה, ולא פלא ששיעור הלמידה במוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל גבוה בהשוואה לארצות אחרות והוא הגיע ל־1.6% מכלל האוכלוסיה. רק ארצות-הברית מקדימה את ישראל: 2.9%.

זאת ועוד, באחוזי ההוצאה הציבורית לחינוך מההכנסה הלאומית עומדת ישראל בראש יחד עם קאנאדה ואף לפני ארצות-הברית, ברית-המועצות, שבדיה. ברם, בצד עובדות מרשימות אלו בתחום החינוך מודקרות עובדות אחרות המאפילות על המערכת כולה, והן: (א) ההבדלים התהומיים בשיעורי הלמידה של עדות המזרח בהשוואה ליוצאי המערב; (ב) ההפרדה למעשה במערכות החינוך בין העדות השונות, שהיא הפרדה כמעט מלאה ומקיפה את כל תחומי החינוך.

שיעלה ויצמח בישותו ובהכרתו של כל ילד בישראל ככל שהוא גדל ומתבגר. כי אין דרך חיים זולת הגורל המשותף, המשותף באמת, לכולנו בארץ זאת. זה אפשרי לעשותו על-ידי מיזוג החינוך, לא רק בבתי-ספר משותפים אלא גם בכיתות משותפות. אכן אין זה דבר קל ופשוט. אך מי יסבור שעניין קל הוא לספל בעיצוב דמותו של העם המתהווה כאן? העיקר הוא שיהיה סיכוי להגיע למיזוג. בלי זאת ספק אם תימצא תשובה לעניין המגע הבין-עמית בתחומי חיים כלשהם אם זה לא יתחיל במערכת החינוך היסודי.

חייבים להעמיד אתגר למערכת החינוך: להתמודד עם תכניות לימוד חדשות ושיטות לימוד והוראה היונקות מערכי תרבות שונים ומגוונים. שיתאמו לאוכלוסיות תלמידים מעורבת. אתגר לא פחות חשוב הוא לתת ביטוי לתרבויות השונות, שקודות אור ויופי רבות כל כך משובצות בהן. מפגש של התלמידים יגרום בהכרח גם מפגש של ההורים או, לכל הפחות, יקנה להם הרגשת גורל משותף עם ילדיהם והם לא יוכלו שוב להביט בשוויון נפש של גורל שבהם מעבר לרחוב. רק בצעם העובדה שילדים לומדים יחד, שנים אחד שנים, יגיעו גם הוריהם למודעות ולהתודעות אלה לאלה ואולי גם לדחיקת הזרות, הדעות הקדומות, הסלידה והגזענות שקיימים במציאות והם מתגברים והולכים. התמודדות זו יש עמה סיכוי לדחות את הדעות הקדומות של מורים כלפי תלמידים, שוררי הממצאים האחרונים בנושא זה הדהימו אף את החמיימים והמיתממים למיניהם.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנו נמצאים במהלך כה של תקופה רביעית, שבה מופעלת הרפורמה בחינוך במסגרת חטיבות-הביניים. הרפורמה בחינוך מתממרת לתת תשובה לעניין זה; ובעצם אחת מן המטרות המוצהרות שלה היה עניין המפגש הבין-עמיתי. אך טובי המנהלים הסוציולוגים והפסיכולוגים ידו שאין הרבה טעם ותועלת במפגש בין-עמיתי בגיל זה. המפגש הנדון צריך להיעשות בגיל רך. מה טעם להפריד בין ילדים עד גיל 12 ולהתחיל להפגישם בחטיבות-הביניים, כאשר הדפוסים של חיי הילד כבר יוצקים ומערכת מושגיו וחשיבתו כבר מוצקת דיה ולא ניתנת לשינוי מהותי? עתה, מש" הופעלה הרפורמה תקופה מספקת לבחינה אם הושגו מטרי- תיה, מודים הכל, מי בריש גלי ומי בסתר לבו, כי היא נכשלה ביעדה האחד לפחות. הוא האינטגרציה. אין לקבל ברצינות שלאחר 12 שנים של חיים בתוך שכונה נפרדת, לאחר 7 שנות לימוד בבית-ספר שכונתי חד- עמית וצבירת כשלון בו, אפשר ליצור גג משותף, שתחתיו ייפגשו בני-נוער, יוצאי ארצות ושכבות שונות, בעלי רקע חינוכי והשכלה שונים, ולגרום לצימצום פערים בין שנים בחטיבות-הביניים. אין פלא שהצלחותיה של הרפורמה בחינוך הן מועטות, ואילו בתחום האינטגרציה הן מועטות עוד יותר, אם לא לומר שנכשלו כשלון ללא תקנה.

אין אני מבסס על בלימה את תפיסתי בזכות האינ- טגרציה כבר בגיל הרך אלא על דיוקנות שנעשו באותם בתי-הספר, המעטים אמנם, שבהם למדו בני עדות שונות כבר מכיתה א', תוך חלוקה מתאימה. בבתי-הספר הללו הגיעו להישגים טובים יותר כל התלמידים, יוצאי כל הארצות, אך במיוחד מרשימים הישגיהם של בני עדות המורה בהשוואה להישגיהם של ילדים בני עדות הלומדים בבתי ספר חד-עמיתיים. אם הבדיקות האמורות היו בבתי-

רישום שבהם עדות שונות, הרי החלוקה ליוצאי ארצות נעשית בכיתות נפרדות, או שנתאפשר בדרך זו או זו ליוצאי עדות המערב להירשם לבתי-ספר אחרים.

יש המצדיקים ההפרדה כדי לאפשר טיפוח סלקטיבי לחלשים, אך המציאות מלמדת שהפרדה זו מבודדת את החלשים ודוחקת אותם לקרן זוית מוסתרת מעין רואה.

הרבה היבטים ומטרות נושא בחובו המיזוג. העיקריים שבהם מונחים בתחומי הפדגוגיה, החברה והאימוץ. לעניות דעתי יש באינטגרציה, מהיבטה החברתי-חינוכי, שני מומנטים חיוניים המשלימים זה את זה: ניתנת היא לתפיסה הן כמטרה והן כאמצעי. באשר למטרה ברור הוא כי האינטגרציה בשטח החינוך היא נושא אשר נועד להביא להגשמת תכלית נכבדה לא פחות: חיים חברתיים בריאים במסגרת אזרחית הנהנית משילוב ומיזוג הוגן של כל עדות ישראל.

על-פי הנתונים, רובם המכריע של בני עדות המורה — 75% — למדו בכיתות שאחזו הלא מזרחיים שבהן היה קטן מאוד, וכ-40% למדו בכיתות שהיה בהן תלמיד לא מזרחי אחד לכל היותר. מאז עוד החמיר המצב. נתונים אלה מראים על בידוד עמיתי מעמדי ניכר בתוך מסגרות החינוך. עד עתה טרם נאמד שיעור המגע האישי הבין- עדתי במסגרות החינוך העלי-יסודי. בגלל תהליכי הסלקציה החריפים יותר בחינוך העל-יסודי יש להניח ששיעורי המגע הבין-עמיתי נמוכים בהרבה אף מאלה שבחינוך היסודי. יתר על כן, רוב רובם של בני עדות המורה מופנים לחינוך מקצועי וחקלאי, ובמסגרות אלו רוב התלמידים הם בני עדות המורה. רבבות זכרים רק להנחות או אפילו לא לזאת. זו עובדה הידועה לכל, והכל מנסים בהסכם ג'נטלמני שלא לדבר בה.

כנסת נכבדה, מדיניות החינוך בטיפול בפערים מתחלקת ל-3 תקופות: הראשונה, בתקופת קום המדינה, היתה הקצבת אמצעים זהים לכל אוכלוסיות התלמידים, ללא הבחנה. התקופה השנייה היתה טיפוח המחוננים. ראשיתה בסוף שנות החמישים, והמגמה היתה לתת למוכשרים ולמחוננים שבבני עדות אפשרויות לרכוש השכלה תיכונית בבתי-ספר שבהם סופקו תכניות העשרה. התקופה השלישית, המתחילה בשנות השישים, מתבטאת בהפעלת אמצעים שונים לגבי כלל האוכלוסיה של קבוצות נחשלות על-ידי שיטת ההקצבה, שלפיה מחלקים את אוכלוסיית הכיתות האחרונות בבתי-ספר יסודיים לרמות שונות.

בכל שלוש התקופות היתה נקודת המוצא קיום בתי- ספר, או על כל פנים כיתות נפרדות, ליוצאי ארצות שונות. עובדה זו טומנת בחובה לא רק הפרדה בין ילדים ומניעת מיזוג גמולני, היא גם קובעת ממדים שונים ללמידה ולהישגים, והללו דלים ומדאגים. מבחנו של החינוך בישראל אינו בטאטיסטיקות ובממוצעים ארציים או בהישגים של בתי-ספר למחוננים, אלא בהקמה בהנהגה ובהפעלה, הלכה למעשה, של חינוך תקין לכלל ילדי ישראל, בתנאים ובשיטות. וספק רב אם החינוך בישראל עומד במבחן זה.

עם משימות אלו ניתן להתמודד רק ביצירת מפגש בין התלמידים משחר ילדותם ובסיגולם לזרכי למידה משותפות. אבל חשוב מזה לאין ערוך הוא לאפשר להם להכיר, להבין, לחבב אלה את אלה, לדחוק ככל האפשר ורות, ליצור מכנה משותף מעשי, אפילו יהיה מאולץ,

זה שהוא מבחננו העיקרי כעם וכחברה. ביצוע האינטגרציה בחינוך הוא מבחן האמת של החברה והרשויות בישראל אם רצונם בעם אחד או, וזלילה, בטיפוח התפרי-סות המעמדיות ואפילו, הייתי מעז לומר, הגזעיות, שלעת עתה מוסתרות ומוצנעות, אך יש סימנים לכך שמחסום הבושה הולך ונפרץ גם בנושא זה. ויש המדברים על כך בריש גלי: כי ההפרדה העדתית המתקיימת בישראל הוא הכרח שאין לגנותו.

אדוני השר, בנאומך בסמינאר על הרווחה החברתית, שהתקיים ב-13 בינואר 1976 ב"הולילנד", אמרת כי "משרד החינוך והתרבות שוקל הצעת חוק לביצוע האינטגרציה בחינוך כדי להבטיח מיוזג של תלמידים חלשים וטעוני טיפוח עם תלמידים בעלי יכולת לימוד גבוהה יותר". אתה הוספת ואמרת, בצדק, כי ההצעה בעניין חקיקת חוק לביצוע האינטגרציה נבדקת, נוכח הקשיים הקיימים בהגשמת התהליך האינטגרטיבי בחינוך, בעיקר בגלל החלוקה הגיאוגרפית של האוכלוסיה.

הנני מחזק את ידך בגישתך זו וקורא לך ולמשרדך להזהר בהגשת חוק זה שיהיה גולת כותרת למפעל החינוכי.

היו"ר א. גיבלבר:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מחייב בכל לב מפגש של תלמידים, בני כל עדות ישראל, משחר ילדותם, חוך כבוד הדדי ומתן ביטוי של הערכה לתרבויות השונות של שבטי ישראל.

שאלת האינטגרציה בחינוך בגיל הצעיר היא השאלה המורכבת והעדינה ביותר בחברה הישראלית. אבל אין לי שום ספק, ואני מסכים בזה עם חברי-הכנסת שמעוני, שהיא גם השאלה הגורלית ביותר במערכת החברתית והחינוכית שלנו. ולכן משרד החינוך והתרבות מתחשף ללא הרף דרכים כדי להתמודד עם האינטגרציה וכדי לבצע אותה. הקשיים הם רבים. הקושי הראשון הוא החלוקה למגמות בחינוך: החלוקה בין המגמה הממלכתית לבין המגמה הממלכתית-הדתית. בחינוך הממלכתית-הדתי חלקם של התלמידים יוצאי עדות המזרח מגיע לשלושה רבעים ואולי אף ל-80%. ולמרבית הצער, גם לנוכח מספר זה קיימת מגמה להקמת בתי-ספר מוכרים בתוך הזרם הדתי, מגמה שיש בה, כביכול, בריחה מהאינטגרציה. אנו מנסים לעבוד על המשמר ולהיאבק במגמה זו.

מכבידה עלינו גם הנייירות של האוכלוסיה. הורים משנים מקום מגוריהם. מערכת החינוך לבדה לא תוכל למשימה אם לא נקפיד גם על שינוי עקרוני במדיניות האכילוס במדינה. אבל נכון: אנו מחפשים דרכים ואנו יכולים לבסס את המגמה של האינטגרציה על הצלחתם של נסינות לביצוע האינטגרציה בחינוך היסודי. כבר עמד על כך חברי-הכנסת שמעוני, שהזכיר את הניסוי המקיף ביותר שנערך בירושלים במשך 6 השנים האחרונות. אני יכול להסיף שגם בירושלים נעשו לאח-רונה מיוזמים בין בתי-ספר יוקרתיים לבין בתי-ספר יוקרתיים פחות. כאשר אנו בונים בית-ספר המשרת את הסביבה, אנו מצרפים אליו תלמידים נוספים כדי להבטיח את האינטגרציה.

האינטגרציה בחינוך היסודי היא גם שאלה של תכניות חינוכיות. אנו יכולים לציין בסיפוק שרשותנו

ספר שבהם היה המפגש מקרי ולא טיפוח, הרי ניתן היום לבחון את האינטגרציה על בסיס הנסיון בן 8 השנים בנחלאות בירושלים.

קדם לאינטגרציה בנחלאות מאבק ממושך וחריף של תושבי הנחלאות למען בתי-ספר ממוזגים, והיה לי הכבוד לעמוד בראש המאבק. עם הקמתם של בתי-הספר הם לוו באמצעי לימוד, תכניות לימוד, הכנה ותקציב הולמים. במערכת זו מוזגו 6 בתי-ספר חד-עתיים ל-3 בתי-ספר ממוזגים עם כיתות פעלתניות.

עליפי סקר, שנערך על-ידי ד"ר קליין וגב' אשל מהמחלקה לחינוך של האוניברסיטה העברית, חל שינוי במוטיבציה של התלמידים ללמידה וביחס הרציני יותר של המורים למען הצלחת המשימה. הם קובעים שהחשש כי המבוססים לא יקבלו את התנאים הנאותים ללמידה בהתאם לרמתם נתבדה לחלוטין. נמצא כי הישגיהם במקצועות שונים, ובעיקר בחשבון, עלו בהשוואה לילדים המבוססים בכיתות לא פעלתניות, וניתן לומר שהילדים המבוססים נהנים מהאינטגרציה לא פחות מהחלשים. אשר לחשש שטעוני הטיפוח ייפגעו מכך שימצאו את עצמם מתוסכלים ומקופחים בחברת הילדים המבוססים — אף חשש זה נתבדה לחלוטין. אמנם השיטה הפעלתית טרם הביאה להדפיות בהישגים במקצועות כמו חשבון, אך גרמה לעלייה רבה בהישגים. לא רק שהילדים טעוני הטיפוח, שלמדו בכיתות ממוזגות, עולים בהרבה על חבריהם טעוני הטיפוח, הלומדים בכיתות הומוגניות, אלא שהתפלגות ההישגים של טעוני הטיפוח בכיתות הפעלתיות גבוהה שונה בהרבה מההתפלגות של ילדים מבוססים בכיתות לא פעלתניות. החוקרים מציינים כי השיטה הפעלתית עשויה להביא ברכה לשתי הקבוצות הקטניות ולכן יש להשיקע מאמצים רבים ונמרצים כדי להגיע להישגים גדולים יותר.

כנסת נכבדה, אין ספק בכך כי האינטגרציה מחייבת היערכות חדשה של משרד החינוך, הכשרה מתאימה למורים בהכנת תכניות לימודים ושיטות הוראה המתאימות לאוכלוסיית תלמידים מעורבת והעמדת אמצעים מתאימים ומספקים להצלחת המיוזג. דבר זה מוצדק ונכון לעשותו, שהרי בתקציב החינוך מקופחות בעיקר השכבות החלשות. קרי עדות המזרח, והאלי ואינו מגיעות בשיעורן הצודק לבתי-ספר תיכוניים, ובעיקר לגבוהים. יוצא שנהנים מתקציבי הענק לחינוך דווקא אלה שמצבם אינו מחייב זאת. יהיה זה מוצדק איפוא אם תיעשה חלוקה הוגנת יותר בכך שיושקע יותר ויותר לטיפוח האינטגרציה ולקיים כיתות פעלתניות בכל מקום שניתן לעשותו. אין זו רק שאלה של צדק. בעיית הכמות והאיכות במדינתנו הופכת לשאלת קיומנו.

חושבני שהתקופה מתאימה לכך: הרצון בנוער לשינוי, הנכונות למעשים התובעים מהפרט, הרצון לתרום תרומה ליצירת ישראל יפה יותר, צודקת יותר — אלה הם רקע חברתי מצויין לביצוע האינטגרציה מבלי שזה יעורר התנגדויות רבות מצד הורים מסויימים.

אדוני השר, האופטימיות שלי בשעת ברובה על גישת משרד החינוך, גישת מנהלו הכללי, ובמיוחד גישתך אתה. הנני עד — ואפילו אסיר תודה — לרגישותך הראויה לציון ולכבוד לענייני הפערים מצד אחד ולמורשת יהדות המזרח במיוחד מצד שני. נטלת על עצמך משימה קשה להתמודד עמה שלא בדרך שיגרתית, להתמודד עם נושא

חבורת ט', ישיבה שס"א

שמעוני; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (גיבלבר, יעקבסון); הצעות לסדר-היום (גיבלבר, אלועבי) —

— הצעה לסדר-היום (ידליו, גיבלבר,

חלקים של התלמידים שימוזגו במערכת החינוך היסודי שאנו רוצים ביקרה.

אדוני היושב-ראש, השאלה שהציג חבר-הכנסת שמ-עוני היא שאלה לאומית ממדרגה ראשונה היא ראויה בהחלט לדיון בכנסת. ואולם יש עמדי ספק אם סדר-היום של הכנסת יאפשר דיון מעמיק באווירה נאותה. אולי מוטב שוועדת החינוך והתרבות תעניק לנושא זה עדיפות ותבדוק אותו תוך הסתייעות במומחים שניתן להזמין ולשמוע חוות-דעת בוועדה.

היו"ר א. גיבלבר:

חבר-הכנסת שמעוני, האם אתה מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות?

החב"ב שמעוני (המערך):
מסכים.

היו"ר א. גיבלבר:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות. אני מעמיד להצבעה הצעה זו.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת

החינוך והתרבות — רוב

נגד — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

כבר כמה תכניות חינוכיות המתמודדות בהצלחה עם האוכלוסיה האינטגרטיבית: בראש וראשונה — ציין זאת בצדק חבר-הכנסת שמעוני — השיטה הפעלתנית, המאפשרת גישה אינדיבידואלית לילדים בעלי רמות שונות; אבל אני מחשיב גם את החטיבה הצעירה, המאפשרת עבודה משולבת בכיתות גז וא' ונותנת סיכוי להתקדמות הילד על-פי יכולתו; כמו כן נצטרך להסתייע ביום חינוך ארוך, שבמסגרתו נפעיל חוגים ופעילויות חינוך כיות מגוונות שיספקו את צרכיהם החברתיים והפסיכוכולוגיים של הילדים; וכמובן מסגרות-עזר שונות. הוראה מסייעת, כיתות טיפוליות ושיעורי-עזר הם הכרח להצלחת התהליך האינטגרטיבי.

אדוני היושב-ראש, המדיניות בסוגיית האינטגרציה בחינוך היסודי היא ברורה. אנו רוצים באינטגרציה הזאת ומקיימים אותה. הביצוע מורכב ועדין. אבל איננו מסתפקים בביצוע האינטגרציה בחטיבות-הביניים בלבד, אנו פועלים ונפעל להנהגתה גם בחינוך היסודי.

הדבר העיקרי הגעשה לשם כך הוא הנהגת אזורי רישום מורחבים. יש לנו אפשרות להנהיג אזוריים כאלה במסגרת, ועל בסיס, החוק הקיים. לאחר הרישום על בסיס אזור מורחב ניתן לחלק את התלמידים בין בתי-הספר שבתוך האזור המורחב על-פי שיטת האינטגרציה. אולם, כפי שהזכיר חבר-הכנסת שמעוני, אנו בודקים אם יש צורך להסתייע גם בחקיקה נוספת. אין לרוץ אליה אם אין צורך. אבל בדיקה זו נעשית. ואני מניח שבזמן הקרוב יתברר לנו אם היא הכרחית כדי להבטיח אותם

1. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת מס' 48), תשל"ז—1976; (3) בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת מס' 49), תשל"ז—1976; (4) בצו מס קנייה על טובין ושיעורו (תיקון מס' 37), תשל"ז—1976; (5) בצו מס קנייה על טובין ושיעורו (תיקון מס' 40), תשל"ז—1976; (6) בצו מס קנייה על טובין ושיעורו (תיקון מס' 42), תשל"ז—1976; (7) בצו מס קנייה על טובין (קביעת שיעורי תוספת) (תיקון מס' 10), תשל"ז—1976; (8) בצו מס קנייה על טובין, תשל"ז—1976.

היו"ר א. גיבלבר:

נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

סגן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת: ההלטות בדבר אישור הוראות: (1) בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת מס' 44), תשל"ז—1976; (2) בצו

2. הצעות לסדר-היום

1. השבתת בית-הספר הממלכתי בשייח דנון

כמורה בבית-הספר הזה במשך 14 שנה ובגללו נשאר בית-הספר בפיגור מתמיד וממושך. כך שעד היום, 28 שנים לאחר קום המדינה, לא הוציא בית-הספר הזה מקרבו אפילו מורה אחד. הסיבה לכך נעוצה במורה "מוכשר" זה, אשר כפרס על "פעולותיו", "מאמציו" ו"חריצותיו" מינתה אותו המחלקה לחינוך לערבים כמנהל של בית-הספר, אחר שנכשל בתור מורה בכיתה העליונה.

אני סבור כי רק מעטים מחברי הבית שמעו על הטראגדיה הזאת ועל כך ש-300 תלמידים משוטטים ברחובות בעקבות סגירת בית-הספרם בפקודה מטעם המנהל לחינוך לערבים, מר עמנואל קופלביץ. בתשובה על התנגדותם של הורי התלמידים למנות את אברהם דקאר למנהל טען מר קופלביץ, במכתבו מיום 27 בספטמבר 1976, כי הורי התלמידים אינם יכולים בשום

היו"ר א. גיבלבר:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום בנושא: השבתת בית-הספר הממלכתי בשייח דנון, שהגיש חבר-הכנסת אלועבי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אל-ועבי.

סיף-אלדין אלועבי (קידמה ופיתוח):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, כאשר חזיתי לפני שבועיים בתכנית "בין הרשות לאורח" ששודרה בטלוויזיה הישראלית, נגלה לעיני מחזה תיאטראלי, הטראגדיה של בית-הספר "דנון". מאוד תמהתי כאשר ראיתי ושמעתי שבישראל, הטוענת כי הגיעה לשיא בתחום החינוך, סוגרים בית-הספר מאז תחילת שנת הלימודים הנוכחית. וכל זה למתן מפני שהורי התלמידים בכפר האמור התנגדו למינויו של מנהל חדש לבית-הספרם, שעבר

מיתו של דבר הם מפלשים בעפר את שמה הטוב של הממשלה ושל המדינה.

שמענו את דבריו של מר אליעזר שמואלי בשבוע ממסעו להארווארד, מקום שם נערך דו-שיח תרבותי בין ארבע מדינות: ישראל, מצרים, תורכיה ואיראן. מה היה מר שמואלי משיב בלשון נשאל עלי-די אחד מנציגי המדינות האלה על הטראגדיה הזאת ועל כך שישאל מרשה לסגור בית-הספר שעה שהיא טוענת להשיגה בתחום החינוך במשך תקופה קצרה ומתגאה בהם?

חברי, חברי הכנסת, בית-הספר "דנון" עדיין סגור, התלמידים עדיין משוטטים ברחובות, ומשרד החינוך עדיין מתעקש להחזיר את אברהם דקואר. אולם תושבי הכפר דנון עומדים עדיין בתוקף של כך שהוא לא יוחזר. הקרבן של העקשנות הבלתי-מוצדקת הם התלמידים, שכל פשעם הוא זה שהם נולדו בכפר הזה.

את שמה הטוב של המדינה אפשר להציל רק על-ידי פתיחת בית-הספר, על-ידי החזרת התלמידים ללימודיהם והשלמת הפער בלימודים שנגרם להם במשך החודשים החולפים, על-ידי מינוי מנהל חזק ומוצלח שייעור בסגל מורים מוכשר ופעיל. כך אפשר להציל את שמה הטוב של המדינה: על-ידי זה שכבוד המנהל לחינוך לערבים יפסיק את עקשנותו שגיממה רק להפסד ולחרטה. אני רוצה להבטיח למר קופלביץ כי פתיחתו של בית-הספר מחדש לא תתפרש ככניעה ללחצים של אורחים ערבים. אדרבה, התגובה היחידה שתהיה לצעד זה היא מתן תודה, שבח והודיה לממשלה שצריכה להתעלות במעשיה מעל לרמתם של האזרחים.

אדוני היושב-ראש, מפאת חשיבותו של הנושא אבקש לערוך דיון במליאת הכנסת והיא תחליט את אשר תראה לנכון כדי לחסל את הבעיה עתה ומיד מכיוון שהעניין אינו סובל דיחוי בגלל הנזק העלול להיגרם לתלמידים ולמדינה כאחד.

לכל אחד מהורי התלמידים יש ילד או שניים בבית-הספר הזה, אך למנגנון החינוך יש בבית-הספר הזה יותר מ-300 תלמידים. עליו מוטלת החובה לאפשר להם אווירה של לימודים ולהעמיד לרשותם את כל האפשרויות והתנאים המתאימים כדי להפכם לנערים טובים ולא לנעול בפניהם את שערי הדעת.

היו"ר א. גיבלבר:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות א. ידליון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חבר-הכנסת סייף אלדין אלוזעבי הסב את תשומת-לב הבית למצב מדאיג בכפר דנון. אולם, לצערי, המצב המדאיג הזה נובע מתוך יחס של אדישות, ואולי גם של זילזול, שתושבים מגלים לחינוכם של ילדיהם, יחס העומד בניגוד בולט לעמדת כלל האוכלוסיה הערבית בישראל החרדה לחינוך בניה ושואפת לסייע לקידומם.

אשר לצד הפורמאלי של העניין, לפי התקנות הקיימות, המנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות הוא המוסמך למנות את המנהלים של מוסדות החינוך הרשמיים. הוא חייב להיוועץ בגורמים שונים, שלא אפסיק את הכנסת כרגע בפירוטם. במקרה שלפנינו הוקמה ועדת בחירה, השתתפו בה נציגים של כל הגופים שבהם חייב המנהל הכללי להיוועץ, והיא המליצה פה אחד למנות את

פנים ואופן לטעון נגד מינויו של המנהל הזה וכי אינו יכול לתאר לעצמו שאזרחים ערביים ינסו לכפות את רצונם על משרד החינוך כדי למנות את המנהל שבו הם רוצים.

יש לציין כי הורי התלמידים ביקשו עוד לפני כן ממר קופלביץ לקיים פגישה עמו או עם נציג מטעמו במקום שייראה לו, אך, למרבה הצער, לא קיבלו תשובה על בקשתם זו. במקום זאת הם קיבלו את המכתב האמור בדבר סגירת בית-הספר.

ב-15 באוקטובר שלח חבר-הכנסת איתן לבני מכתב למנכ"ל משרד החינוך, מר אליעזר שמואלי, בו הוא אומר:

"בכפר הנ"ל שבגליל המערבי קיים בית-הספר יסודי שלומדים בו כ-300 תלמידים. נפגשתי באחרונה עם נציגי ועד ההורים שהתארגן בימים אלה והתרשמתי מדבריהם כי מצב הלימודים אצלם הינו בשפל המדרגה. ולהלן הטיעונים שלהם: א) מאז קיים בית-הספר לא הצליח תלמיד כלשהו להגיע ללימודים על-יסודיים, בטענה כי הצינונים בתעודת הגמר היו מתחת לכל רמה הכרחית; ב) האשם, לדעתם, הוא במחנך כיתה ח', מר אברהם דקואר מתרשיחה, שהיה צריך להוציא מתחת ידו עבודה מתוקנת. הנ"ל שימש במשך 14 שנים מחנך הכיתה העליונה ונוצר מצב של חוסר אמון וחוסר הערכה לגביו; ג) בימים אלה התבשרו כי מר דקואר מונה למנהל בית-הספר במקום המנהל הקודם שפרש לגימלאות. ציפיתם היתה שסוף סוף יוכו למנהל מוכשר ומוסמך שיעלה את רמת הלימודים בבית-הספר. הם התאכזבו מאוד כי דווקא האדם הפחות מתאים לדעתם, ושאינו להם כל אמון בו, מונה לתפקיד זה; ד) שמעתי מהם על הצעדים שנקטו אותם, ולמרות נסיון מצדי לשכנעם שיחזרו בהם הבינותי כי הם נאבקים על רמת הלימודים ועל עתיד ילדיהם, והנימוק הוא די משכנע.

כך שהנני מתכבד לפנות בזה לכבודו בבקשה לתקן מצב זה ולתת לו חשיבות מיוחדת, באשר כל רצונם הוא העלאת רמת הלימודים וניהול מתקדם של בית-הספר, דבר שהוא סביר ומתקבל על הדעת.

אודה לך מאוד אם תיכנס לעבי העניין ותתחשב בבקשת ההורים."

לא נכונה היא טענת הנהלת משרד החינוך כי סיבת הסיכסוך עם המורה נעוצה בעובדה שכפר דנון הוא כפר מוסלמי ואילו המנהל הוא נוצרי. תושבי הכפר מצהירים כי אין להם כל התנגדות למנות מנהל נוצרי או יהודי בכפרם, ובלבד שמנהל זה לא יהיה אברהם דקואר, שמואלי מאשימים בקלקול דורות מקרב תלמידי הכפר.

וכאן רצוני לשאול את חברי הכנסת הנכבדים: אילו מה שקרה בכפר הזה היה קורה בכפר יהודי, כלום היו החוגים הרשמיים עוברים על כך בשתיקה ומסתפקים בהצגת הנושא בתכנית סלחיוויגית "בין הרשות לאזרח", הגם שהנושא חשוב הרבה יותר מכדי להסתפק בהצגתו בתכנית כזאת?

סגל חברת החינוך והאחראים לחינוך במדינה צריכים היו לחוש לפתרון הבעיה הזאת ברגע שהופיעה ולא להפוך את בני הכפר הזה קרבן לעקשנות הבלתי-מוצדקת ולדיקטטורה של כמה פקידים, הסבורים שעל-ידי מעשה זה שומרים הם על יוקרת הממשלה והמדינה, בעוד שלא-

בים או של אלה המתיימרים לדבר בשמם, היו נותנים יד לפתיחת שנת הלימודים, מביאים טענותיהם בצורה מסודרת ושקטה לפני הרשויות המוסמכות ומסכימים לתת למנהל שנתמנה כדין הזדמנות הוגנת להוכיח את יכולתו.

ואמנם כך הצענו לוועד ההורים. ב־24 באוקטובר נפגש המנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות עם קבוצת הורים ושמע את טענותיהם. בסיכום הפגישה הודיע להם המנהל הכללי שאם יחזרו התלמידים ללימודיהם מיד בניהולו של המנהל שנתמנה, הוא ימנה ועדה משותפת לבירור טענותיהם, והוא מתחייב לפעול על-פי סיכומיה והמלצותיה של ועדה זו. אך מאז ועד היום ממשיכים הורי התלמידים להשביט את בית-הספר.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המצב בדנון מעִיב, אבל הוא ברור: קומץ של אנשים מוסתים או מסיתים גורמים להשבתה של בית-הספר שלם על סמך התנגדות למינוי מנהל, שאיננה יכולה להסתמך על שום טענה של ממש אלא נובעת, לפי כל הסימנים, ממניעים אחרים לגמרי שהם בלתי-חינוכיים. עם כל ההתחשבות ברצונותיו של ציבור, לא ייתכן שבמדינת חוק ומשפט יקבל משרד החינוך והתרבות תכתוב של קבוצת הורים, מייצגת או בלתי-מייצגת, בדבר החלטת מנהל שנתמנה כדין, שלא פעל בשום צורה שתחייב או תצדיק את הסרתו מתפקידו. אנשי דנון נתנו להפקרות להשטלט על כפרם ובאדישותם הם נותנים יד לביטול תורה. מעל במה רמה זו אני קורא לתושבי דנון לחדול מיד מעמדתם העיקשת, לשלוח את ילדיהם לבית-הספר ולפעול יחד עם המועצה האזורית, עם משרד החינוך והתרבות, עם המנהל וחבר המורים לקידום ילדיהם בלימודם ובחינוכם.

אדוני היושב-ראש, לפי דעתי זה אינו נושא לדיון במליאה. ההצעה הקונסטרוקטיבית שאני יכול להציע היא שהלימודים יחודשו. המנהל הכללי התחייב לבדוק את העניין מחדש. הוא ישקול לפי מיטב מצפונו. אבל אם חברה-הכנסת סִיף-אלדין אלזעבי מעוניין בדיון בוועדת החינוך והתרבות, ששם יבררו נושא זה, לא אתנגד. אני חושב שאין לחכות בחידוש הלימודים עד לגמר הבירור בוועדת החינוך והתרבות, ואני מקווה שחבר-הכנסת אלזעבי יתרום את תרומתו לשכנע את ההורים לשלוח את הילדים לבית-הספר.

היו"ר א. גיבלבר:

חברה-הכנסת אלזעבי, האם אתה מסכים?

סִיף-אלדין אלזעבי (קידמה ופיתוח):

שהעניין ילך לוועדת בירורים, כי הכנסת מתפזרת.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

הכנסת עוד לא מתפזרת.

היו"ר א. גיבלבר:

לפנינו הצעה אחת, להעביר את הצעתו של חבר-הכנסת סִיף-אלדין אלזעבי לוועדת החינוך והתרבות. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

מר אברהים דקואר לתפקיד מנהל בית-הספר היסודי בדנון. המנהל הכללי קיבל המלצה זו, הודיע על המינוי לכל הצדדים הנוגעים בדבר, ומשעשה זאת — המנהל הזה הוא המנהל החוקי של בית-הספר.

נכון הדבר שבמדינת ישראל יכול ציבור של בעלי אינטרס לגיטימי — במקרה זה, ציבור של הורי התלמידים — להביע את עמדתו בכל עניין ומעשה של הממשל, ובמקרים מסויימים אף לדרוש החלפה של נושא תפקיד. אבל במה דברים אמורים? קודם כל, במקרה שקיימת נציגות לגיטימית המדברת בשם הציבור, כולו או רובו. שנית, כמובן, רק במקרה שנושא תפקיד מעל בתפקידו או הונחית אותו או הוכיח במהלך עבודתו את אי-יכולתו למלא את תפקידו כראוי.

המקרה שלפנינו שונה לחלוטין. כאן מבקשת קבוצת אנשים מסויימת, אשר לא ברור באיזו מידה היא אכן מייצגת את רוב ציבור ההורים בכפר, לבטל את מינוי החוקי של מנהל בית-הספר.

סִיף-אלדין אלזעבי (קידמה ופיתוח):

אין זו קבוצה מסויימת אלא כל הכפר.

שר-החינוך והתרבות א. ידלין:

זאת עוד לפני שניתנה לו ההזדמנות להוכיח במעשיו ובעבודתו את כשרו ויכולתו למלא את תפקידו או להוכיח את חוסר התאמתו. אין בפי בעלי הדרשה שום טענה של ממש נגד המנהל, וגם לא יכולה להיות, שכן הם השביתו את הלימודים ולא נתנו לו לעבוד.

לכן, חברה-הכנסת אלזעבי הנכבד, אין לי שום עילה והצדקה, חוקית או מוסרית, להיענות לדרישה לבטל את מינויו של המנהל. נכון, היום אתה אומר שהם לא טוענים נגד זה שהוא נוצרי. אבל עובדה היא שבהתחלה הם הסתמכו על נימוק עדתי וטענו שתושבי הכפר הם מוסלמים ואינם רוצים במינוי מנהל נוצרי.

סִיף-אלדין אלזעבי (קידמה ופיתוח):

כך הם אמרו פעם.

שר-החינוך והתרבות א. ידלין:

כך הם התחילו. אחרי שזה ירד מעל הפרק, הם החלו לעסוק בבעיית ההשכלה של המנהל. ואחרי שטענה זו ירדה מעל הפרק, אמרו: אנחנו מכירים אותו 14 שנים, וזה נכון כי הוא היה סגן-מנהל מספר שנים. אבל עניין זה קצת נראה לי מוזר, מפני שאת הטענה השמימה ברגע שנתמנה למנהל. במשך כל שנות עבודתו היה מקובל גם על ציבור המורים, גם על ציבור ההורים; ובשנים האחרונות, כשהמנהל התקרב לגיל הפרישה, היה הוא הנפש החיה והפעילה בבית-הספר. גם המפקח גם אנשי המועצה האזורית געתו מעידים עליו שהוא סייע יותר מאחרים להתקדמותו והתרבותו של בית-הספר, ופתאום טוענים שאישיותו אינה מוצאת חן בעיניהם. זה בהחלט מתמיה אותי ומעורר חשד שהכוונות אינן ענייניות.

בוודאי, יש בעיות לגבי רמת בית-הספר, אבל לא מורה אחד קובע את רמת התלמידים אלא כלל המורים. ולא רק המורים אלא גם הסביבה החינוכית והאנושית, בית ההורים ואווירת הכפר — כל אלה משפיעים על רמת הלימודים וההישגים. אינני רוצה לתאר מה היא האווירה ומה הוא היחס, אך מספקה העובדה שהורים, בניגוד להחלטת משרד החינוך והתרבות, משביטים את לימודי ילדיהם. אילו טובת הילדים היתה לנגד עיניהם של התוש-

2. התנחלות והתיישבות ביעדים לאומיים

לערי לוויין במרחק 30-15 קילומטר ממנה; (3) בערים החדשות ובמקומות שבהם מעוניינת המדינה, לרבות עיירות פיתוח קיימות: להחכיר קרקע במחיר ריאלי למשתכנים המתחייבים להתחיל בבנייה תוך שנתיים. במסגרת זו תוכלנה הקבוצות להתארגן בשכונות, לפתח ולבנות באופן עצמאי, בתיאום עם תכנית-האב הכוללת.

בהתיישבות: ההתיישבות החדשה תיעשה על-פי העקרונות הבאים, שיגובשו ל"חוק התיישבות והתנחלות ממלכתיים": ההתיישבות החדשה תבוצע על-ידי המוסדות הממלכתיים — הממשלה והסוכנות — שבידם האפשרות הביצועית והתקציב הכולל; קריטריונים שווים לכל קבוצה המבקשת להתיישב; צורת ההתיישבות תיקבע על-ידי המתישבים ואישורה יותנה בהתאמה לתנאי האזור: הקרקע, המים ואמצעי הייצור; יש ליצור קהילה כפרית גדולה יותר כדי להוויל את ההוצאות המוניציפאליות וכדי לפתח חיים תרבותיים-חינוכיים. הדבר ימלא את הדרישות הבטחוניות ויאפשר לאלפי בנים ובנות שגדלו בישובים להישאר בהם או בסביבתם. במסגרת זו יש ללכת בשני כיוונים: הגדלת היחידה הכפרית ל-100 יחידות משק, לפחות; אפשרות מעבר ליחידות "משק-קיות" — בנייה אזורית בתוך הישובים או בקרבתם — לכ-20%-30% מהבנים.

בעיות מיכסות הייצור: אמצעי הייצור וכן מבנה מועצות הייצור, תפקידן וייעולותן מחייבים בדיקה מעמיקה ותיכנון מחדש. כל שימוש בקרקע ובמים לאומיים, שאינם בעיבוד עצמי לפרנסתם של המתישבים, יש להפקיע מידי המתישבים, כיוון שהמים והקרקע הם נכסים לאומיים שנמסרו לבעליהם לצורך קיום. יש לצמצם את העבודה השכירה בישובים חקלאיים לעבודות איסוף עונתיות בלבד. יש לעודד פיתוח ענפי חקלאות חדשים אקסטרסיביים, בעיקר באזורים צחיחים, שאינם מקובלים היום.

אני רוצה לעבור עכשיו לפירוט לגבי כל אזור: איך, כיצד והיכן, נראה לנו ליישב ולהתנחל.

אמנון לין (הליכוד):

חבר-הכנסת כהן, מה המשמעות של התנחלות ממלכתית, אם אתה חשבת עד הסוף?

יגאל כהן (הליכוד):

המשמעות של התנחלות ממלכתית היא שתהיה מסגרת של חוק שתאפשר, באמצעים לאומיים עם רשות לאומית אחת, לפתח ביתר מרץ וביתר תנופה את ההתיישבות לקראת העתיד.

אני מתחיל מהגליל: לדעתנו חייבת לקום רשות פיתוח הגליל הכפופה למשרד ראש הממשלה, שתרכז בידה את כל התקציבים, התיכנון, התיאום והביצוע באמצעות משרדי הממשלה השונים והגופים האחרים המעורבים בפיתוח הגליל. הרשות תהיה יחידת חשבון כלפי האוצר ותהווה יחידה אופראטיבית. כל משרדי הממשלה באזור, לרבות חבל הגליל של הסוכנות, יהיו כפופים לרשות בתחום הביצוע.

נדמה לי — לא צריך להרבות במלים — שהיינו עדים לקביעת מתאם לפיתוח הגליל: הנושא הזה לא עמד במבחן. בחרו אמנם יהודי מתאים, אלוף-מישנה פונדק,

היו"ר א. גיבלבר:

חברי הכנסת, הסעיף הבא בסדר-היום, הוא שתי הצעות לסדר-היום באותו נושא. ראשונה: הצעות של חבר-הכנסת יגאל כהן: התנחלות והתיישבות ביעדים לאומיים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת יגאל כהן.

יגאל כהן (הליכוד):

אזוני הישוב-ראש, חברי הכנסת, הנושא שאני בא להעלות לפני הכנסת הוא הצגת תכנית לקראת 4 השנים הבאות להתנחלות עירונית וכפרית בכל חלקי ארץ-ישראל. התכנית באה כאתגר חלוצי חדש לבניין הארץ, לפיזור האוכלוסיה, לבניין חברה עובדת ולהבטחת שלומה ובטחונה. התכנית אמינה ובדוקה ומתחשבת בכל המגבלות הקיימות: (1) תקציבי משרד השיכון; (2) תכניות מינהל מקרקעי ישראל; (3) בעיות טופוגרפיות ומספרי התושבים; (4) צרכי הבטחון; (5) מגבלות הקרקע, המים ואמצעי הייצור; (6) המגבלות היחסיות של העם והמדינה.

תכנית זו מצביעה על אפשרות — כדרך של הגשמה לרבים — לחלוציות מחודשת שתרומם רוחו של העם בארץ ובתפוצות, תוציא אותנו מאווירת התיסכול, מאבדן הדרך והאמונה בכוחנו ובעתידנו, ותשמש — כך אני מקווה — משב רוח רענן לתיקון ארחות חיינו, כשבמר-כזה עתידה של ארץ-ישראל, גבולותיה וביצור בטחונה.

התכנית מפרטת היכן וכיצד לבנות ולהתנחל בכל אזור ואזור, בנפרד ומתוך פירוט מאקסימאלי. בסיכומה מדברת התכנית על הקמת 150 אלף יחידות דיור בערים חדשות וקיימות, תוספת של 46 ישובים חדשים ותוספת למשקים ולישובים קיימים. סך-הכל 18 אלף יחידות חקלאיות.

להלן פירוט העקרונות והקווים המנחים לביצוע תכנית זו: (1) פיזור האוכלוסיה היהודית במרחבי הארץ, תוך התחשבות בצרכים מדיניים ובטחוניים; (2) תיכנון שימנע יצירת מגאלופוליס בשפלת החוף ומפגעים אקולוגיים אחרים; (3) מרבית ההתיישבות האפשרית תבוצע באמצעים הכספיים, המיועדים לכך כעת על-ידי הממשלה והסוכנות היהודית, ובאמצעים נוספים שניתן להשיג ממקורות אחרים; (4) קביעת עקרונות חדשים, התואמים את התקופה, להתיישבות עירונית וכפרית; (5) תיכנון אזורי כולל, ולא נפרד, לכל יחידה עירונית או כפרית, תוך ייעוד תיפקודים לאתרים השונים באזור ויצירת מערכת מודרנית של קשר ותקשורת ביניהם; (6) קביעת תכנית-עבודה כוללת לכל אזור ויצירת כלים לתיאום בין משרדי הממשלה להאצת הביצוע ולמניעת סחבת, כפילות ובירוקראטיה; (7) ההתבה של מיגוון צורות ההתיישבות העירונית והכפרית כדי לספק את צרכי קבוצות האוכלוסיה השונות.

קווים מנחים להתיישבות עירונית: (1) תיכנון עירוני במסגרת אזורית, במגמה ליצור ערי לוויין סביב הערים הגדולות, בטווח של 30-15 קילומטר מן, כדי להבטיח פיזור אוכלוסיה מצד אחד ואיכות חיים טובה מצד שני; (2) הפסקה כמעט מוחלטת של הבנייה למגורים בשפלת חוף הים התיכון, עד 20-15 קילומטר משפת הים, והעברת הבנייה — בצורת ערי לוויין, ישובים קהילתיים, שכונות מגורים וכו' — מזרחה. הוא הדין לגבי ירושלים: הפסקת הבנייה למגורים בתוך גבולותיה הנוכחיים והעתקתה

עם שוק בלתי-מוגבל לתוצרת בחממה הקיימת בבקעת הירדן. אבל יש דבר חמור: עדיין התכנית הקיימת והביצוע הקיים מפגרים. התכנית שאנחנו מציעים ל-4 שנים מחייבת קודם כל: לא תיתכן התיישבות כפרית בבקעת הירדן בלתי-הקמת עיר מרכזית שתשרת את ישובי הבקעה. לא בית-שאן ולא ירושלים יכולות, במרחבים ובמרחקים הקיימים בבקעה, לתת שירות זה. ההצעה שלנו היא: להקים עיר דרומית-מזרחית לשילה העתיקה. בעיר זו יש להקים תוך 4 שנים 2,500 יחידות דיור — כ-10 אלפים תושבים; שוב, להגדיל את היחידות המשקיות כיום עד ל-100 יחידות משקיות בכל משק — ולא כפי שזה מבוצע בקצב של השנה, שנוספו בסך-הכל בכל ישובי הבקעה, עלי-ידי האגף לבנייה כפרית, כ-135 יחידות משק; כמו כן נראה לנו שיש אפשרות להקים עוד 10 ישובים, לפחות, בבקעה; כסך-הכל להערכתנו הוא שאפשר להגיע ל-2,500 יחידות משק ול-10 אלפים תושבים בקירוב. לפי הערכתי העמוקה לא תתקיים התיישבות בבקעה בלי העורף הבטחוני עם מרכזי האוכלוסיה באזור החוף.

ומכאן ליהודה ושומרון, לבה של ארץ ישראל, מרכז שלומה ובטחונה. בהם יש לפתח, לפי הערכתנו, 3 צירים מרכזיים שיחברו את אזור החוף לישובי הבקעה. עלי-ידי העקרונות הנראים לנו תוקמנה, בשומרון לפחות, 3 ערים חדשות: באזור מסחה, באזור בית-מירה ומזרחית לטייבה; כמו כן יש להקים ולפתח את גבעון, תקוע ומעלה-אדומים וכן 3 ישובים קהילתיים עד 1000 יחידות דיור, לרבות עפרה, בית-אל וגבעת-הראדאר.

בקרית-ארבע יש לקיים 2,000 יחידות דיור וביסוס כלכלי מותאם לאוכלוסיה יהודית במקום. בדרך זו יוקמו תוך 4 שנים 50,000 יחידות דיור — כ-150,000 תושבים ביהודה ושומרון. הבסיס הכלכלי לאוכלוסיה שתושפה לאזורים אלה: לגבי השומרון אלה מרכזי התעשייה והכלכלה הקיימים בשפלה בין נתניה ואשדוד; באזורי ירושלים — מרכזי התעשייה והכלכלה בירושלים, עטרת ומעלה-אדומים. החסכון במחירי הקרקע, בתשתית וביתר ההוצאות, הנובע מהעתקת האוכלוסיה אל מחוץ לאזורי המגורים הצפופים, הוא לבדו יאפשר להשקיע בפיתוח מערכת כבישים שיהיו תשתית למקומות אלה: השלמת הציר ירושלים-לטון-תל-אביב; ציר מעלה-אדום-מים-ירושלים-עטרת-בית-סירא-לוד-תל-אביב; ציר פתח-תקוה-בקעת הירדן; ציר בית-שמש-גוש-עציון-תקוע-מעלה-אדומים.

נראה לי שבדרום ובנגב הרי באר-שבע, דימונה, ערד וירוחם הן מערכת אחת; במצפה-רמון יש לעשות פיתוח תשתית כלכלית תוך שיתורה מערבה; יש לפתח את קדש ברנע (קסיימה); תיכנון והתחלת פיתוח מחוז עירוני; אילת ואופירה: פיתוח מערכת כבישים; ציר ימית-קדש ברנע-אילת, שהוא בתואר נוח ומקצר את הדרך מהצפון לאילת ב-100 ק"מ. הציר יתן יתרון כלכלי לאילת והוא צורך בטחוני למדינת ישראל.

הי"ר א. גיבלבר:

חברי-הכנסת כהן, אני מבקש לקצר.

יגאל כהן (הליכוד):

התכנית שלנו לקראת 4 שנים קוראת להגיע ל-46 ישובים עם תוספת 100 יחידות משק בכל ישוב: 18,000 יחידות חקלאיות משקיות. היא כוללת, לפי הפירוש

שהיה באמת איש-ביצוע אמין על כולנו. ליווינו את עבודתו. לאחר שלושה חודשים העניין נשבר. כרגע קבעו אדם שהוא במקרה גם ראש מועצה מקומית ובמקרה גם מוזכיר מחוז המפלגה השלטת. והרי לפניכם פיתוח הגליל וייחוד הגליל כפי שהם כיום — אם מותר לספר לחברי הכנסת: היינו בשנת 1975 58% יהודים בגליל; היום אנחנו מיעוט: 48%.

ד"ר קורן (המערך):

לא נכון — לא מיעוט. תזרוק את הספרים האלה.

יגאל כהן (הליכוד):

זה בדוק בספרים. תבדוק במשרד הפנים. מספרים אלה בדוקים כיום. תהליך זה, לצערי, נמשך.

איכלוס הגליל עלי-ידי תוספת של 30 אלף יחידות דיור במשך 4 שנים תואם את מסגרת התקציב הממשלתי של משרד השיכון; כמו כן הקפאת הבנייה בשפלת החוף — מחיפה צפונה, לרבות חיפה — והפניית כל הבנייה לערי הגליל הקיימות — כרמיאל, מעלות, נצרת-עילית, צפת וקריית-שמונה — וכן לשכונות מגורים בעלות מסגרת חברתית, עד 1000 יחידות, במרחק של 20 ק"מ לפחות משפת הים; מלבד זאת, הבטחת רמת דיור גבוהה בכל המקומות האלה כדי שיהיו כוח משיכה לתושבים.

מרכזי התעשייה העיקריים יהיו לאורך חוף הים התיכון ומרכז מישני יהיה באזור מחניים. פיתוח התעשייה במתכונת מרוכזת כזאת יחסוך משאבים גדולים והם יופנו לפיתוח כבישים נוחים לישובים המתוכננים ולערים הקיימות במרכז הגליל.

בהתיישבות הכפרית: תוגדלנה היחידות המשקיות, כפי שציינתי גם קודם, לפחות ל-100 יחידות משקיות לכל ישוב; יקלטו 30% של הבנים בישובים הכפריים או בסביבתם והם יועסקו בשירותים בכפר ובמרכז האזורי; כמו כן יוקמו 10 ישובים חדשים; סך-הכל ייתוספו בגליל ב-4 השנים כ-1,900 יחידות משק.

מכאן אני עובר לרמת-הגולן. רמת-הגולן כפי שהיא כיום היא סיפור של הצלחה והישגים מרשימים, החל בבריכות הדגים וגידול הדגים במבוא-חמה עם מימיה ואקלימה המיוחד, דרך מטעי הבאנאנות והאבוקאדו ליצוא, הרפתות הנהדרות בגבעת-יזראל וברמות ומטעי הנשירים המיוחדים במינם וברמת יבולתם שבמרום-הגולן, אלרם ועיי-זיוון, באלה משובים מפעלי תעשייה מתוחכמים, מפעלי אלקטרוניקה ותיכנון מערכות לחקלאות ולתעשייה. כבר בשנה שעברה הגיעו ישובי רמת-הגולן לפדיון שנתי של 115 מיליון לירות. השנה מתוכנן להגיע לכ-200 מיליון לירות תפוקה. מרכז הרמה, "הבטן הרכה" שדרכה פרצו הסורים, עדיין ריק. יש לגשת בחדיפות להכשרת קרקע בסדרי גודל אחרים מכפי שידענו בעבר; ההתיישבות העירונית בקצרין חייבת תוך 4 שנים להגיע לכ-10 אלפים תושבים; מקור פרנסה עיקרי, מלבד שירותים לתושבי העיר ולאזור, יהיה במרכז התעשייה שבאזור מחניים, כפי שציינתי לעיל; יש להגדיל את הכפרים הקיימים כיום עד ל-100 יחידות ולהוסיף 10 ישובים חדשים, כלומר תוספת 1,800 יחידות משקיות, בערך, על ה-1,200 הקיימות היום. כעבור 4 שנים יהיו 10 אלפי תושבים ב-30 ישובים בגולן.

בקעת הירדן: מי שביקר בה וראה אותה — שוב סיפור של הצלחה חקלאית. אפשרויות יצוא בלתי-מוגבלות

שום ישוב ושום עיר. הם מתכוונים להגיע למסחה ולהקים עיר. הם לא מבקשים אמצעים או מקומות עבודה. הם מוכנים לעבור. רק נבנה להם את התשתית שאותה נתנו בכל מקום, ובמחיר הקרקע שהיינו משקיעים בהם בשפלת החוף אפשר יהיה להגשים את התכנית הזאת.

זהו האתגר וזאת הבעיה. לא איש זה או זה הגה אותה. לא במליצות, בהאשמות, בתירוצים ובסחבת תוכלו לבטלם. זה הוא אתגר לעתידה של הארץ, לאיכות חברתית, להמשך הגשמת הציונות הגדולה המאמינה בדרך ובחזון.

3. הצורך בחיזוק תנופת ההתיישבות ברחבי הארץ

תוגברו וחזקו על-ידי בוגרי הנח"ל למעלה מ-100 ישובים לאורך קווי העימות, מראש-הגקרה עד לחרמון ורמת-הגולן, עד דייזוב בואק אופירה ועד פתחת-רפיח בצפון סיני ולאורך "הקו הירוק". כל אלה, אף-על-פי שהוטלו על הנח"ל משימות צבאיות נוספות שלא כאן המקום לפרטן.

ראוי להזכיר שחיילות הנח"ל נרתמו לטיפול בנזע בעיירות הפיתוח, כמו קריית-שמונה, מעלות, בית-שאן וירוחם.

רווחת דעה שהולך ופוחת הדור ומספר המתנדבים מבין בוגרי תנועות הנוער ההולכים לנח"ל קטן. זוהי דעה מוטעית. מספר המתנדבים אפילו גדל במקצת באחרונה.

הנח"ל ומחלקת ההתיישבות של הסוכנות, בסיוע המדינה, הם המשרטטים את מפת ההתיישבות שלנו. מאז קום המדינה הקימו 65 היאחזויות ו-94 ישובים וכן תוגברו כ-300 ישובי ספר לאורך הקווים. ראוי לציין בסיפוק שחלקם של יוצאי עיירות הפיתוח בהתיישבות החדשה גדל והולך בעת האחרונה. בעניין הזה לא נכללו הישובים האזרחיים המושביים המוקמים בעת האחרונה. הם לא הוקמו על-ידי הנח"ל. אבל אתה מוצא בהם בעלי משפחות שעלו להתיישבות מן הערים. כאשר אתה בודק את עברם, מתברר לך ש-65% מהם הם נחלאים לשעבר. הם חזרו העירה, הקימו משפחות. אבל "חידק" ההתיישבות דבק בהם והם משתלבים במאמץ הלאומי ליישוב הארץ.

הנח"ל מצוין בחודשים אלה את זכרו של דוד בן-גוריון ז"ל בהקמת היאחזויות תחת הכותרת "מפעלות דוד". אציין כמה פרטים: אזורת הישוב ייטב. זו היתה נערן, וייטב גושא את שמו של המנהיג הדגול יצחק טבנקין. בינואר תאורח מצפה-שלם לחוף ים-המלח, ויש לי יחס מיוחד לאזור הזה, גם לגבי ייטב וגם לגבי מצפה-שלם. בינואר תאורח סוכות בפתחת-רפיח. בפסח רואר תאורח נחל-קטיף בפתחת-רפיח.

הוקמו ויוקמו היאחזויות ומאחוזים חדשים. המאחוזים הם השלב המכין לקראת היאחזות ובהם משתתף רק הצבא, בעוד המחלקה להתיישבות של הסוכנות וזו של ההסתדרות הציונית נכנסות לפעולה בשלב ההיאחזות. אז מתחילה הפעולה המשקית. למשל, ניקח את תקוע: היא תהיה ממאוז ליישוב אזרחי. יש צורה של: ממאוז להיאחזות, ויש: ממאוז ליישוב אזרחי. תקוע, כוכב-השחר ומשורה הפכו ממאחוזים להיאחזויות.

גאולה כהן (הליכוד):
מה על עפרה?

שמנתי, 150,000 יחידות דיור. היא תואמת את תכנית-האם של משרד השיכון וצריך רק להחליט איפה לבנות וכיצד.

רבתי חברי הכנסת, כבר כיום אני עד לכך שיש יהודים שרוצים לעבור לאותם מרכזים שעליהם דיברנו. יש גרעין שמערב שומרון של 300 יחידות שכבר זה שנתיים מידפק על דלתות ואינו נענה; יש גרעין של עולי רוסיה: 100 אלף יהודים עלו מרוסיה ואין להם עדיין הרגשה שהם הגשימו איזה שהוא ייעוד במדינת ישראל. הם לא הקימו

דיו"ר א. גיבלבר:

נעבור להצעה הבאה לסדר-היום: הצורך בחיזוק תנופת ההתיישבות ברחבי הארץ, שהגיש חבר-הכנסת קורן. רשות הדיבור לחבר-הכנסת קורן.

דוד קורן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לקרוא לממשלה, לסוכנות, לנוער החלוצי ולנח"ל, המבצע ב"מ"ם אלה את "מפעלות דוד בן-גוריון", להגביר את תנופת ההתיישבות ברחבי הארץ. תכניות יש למכביר, נוער חלוצי הרוצה להתיישב קיים. יש להגביר תנופת ההתיישבות ולהעלות השנה עשרות נקודות חדשות בגליל, בערבה, בבקעת-הירדן, בהרי יהודה, במורדות השומרון, בפתחת-רפיח ובאזורים אחרים.

ההתיישבות היא נשמתה של הציונות. אם בימים של טרם מדינה ידענו להקים בן לילה 11 נקודות בנגב, לא ייבצר מאתנו לזרז את ביצוע התכניות כדי לתת פורקן לנוער החלוצי וחזון, זקיפות קומה וכות של אמונה לעם בישראל ובתפוצות.

יש לשקול מחדש ולהעדיף את ההתפרסות של ההתיישבות על כל נושא אחר בתקציבי המדינה. העשייה ההתיישבותית שפניה לעתיד עדיפה על הצריכה בהווה. יותר משהארץ זקוקה לגאולתה, והיא זקוקה לכך מאוד, זקוק העם לסדן של יצירה חלוצית.

אדוני היושב-ראש, ההתיישבות החדשה המוקמת בארץ מאז קום המדינה נעשית בשתי דרכים: האחת באמצעות הנח"ל והשנייה בהקמת ישובים אזרחיים על-ידי גרעינים מתנועות הנוער ותנועות ההתיישבות.

הזרוע הממלכתית העיקרית להתיישבות הנאחזת-מתחלת ומתיישבת היא הנח"ל. הנח"ל הוקם בראשית ימי המדינה על-ידי יזמה משותפת של ראש-הממשלה ושר הבטחון הראשון, דוד בן-גוריון ז"ל, ושל תנועות הנוער שסיפקו את הגרעינים להתיישבות. בנח"ל נש-תלכו רוח חלוצית וחזון ממלכתי, תוך שיתוף פעולה מלא בין המוסדות המיישבים לבין גרעיני ההתיישבות של התנועות החלוציות.

ראוי איפוא שאתחיל בציון חלקו של הנח"ל במפת ההתיישבות.

ב-3 השנים האחרונות הקים הנח"ל 17 היאחזויות ומאחוזים ואיזרח 15 היאחזויות שהפכו ליישובי קבע הפזורים בכל הארץ: בגליל, בגליל, בפתחת-רפיח, בבקעת הירדן, במורדות השומרון המזרחיים, בהרי יהודה וברמת-הגולן. כמו כן הוקמו יישובי קבע אזרחיים על-ידי נחלאים ללא שלב ההיאחזות, כגון תמר, יהל בערבה ועציון ד' בגוש עציון.

דוד קורן (המערך):

חסרים אמצעים. המדינה מוציאה סכומי עתק לתוספת שכן במנגנונים שראוי לקצץ בהם — לטייסיים, לרופאים ולאחרים, לסובסידיות ולצרכים אחרים. יש לוותר עליהם לעת כזאת ולייחד תקציבים לחינוך תנופת ההתיישבות.

אני נפגשתי עם גרעין יעד אשר זה שנתיים יושב בקאראואנים בגליל.

גאולה כהן (הליכוד):

גם תושבי קדום יושבים בקאראואנים.

דוד קורן (המערך):

הדברים יגיעים ואינם מתקדמים. אי-אפשר לפרנס אותם בתכניות גרנדיוזיות שאינן מגיעות למימוש. צריך לתת להם דברים מעשיים.

גרעין מצדה מארצות-הברית עלה בימים אלה להת-יישבות באזור שגב. עדיין אינו יודע במה יעסוק וממה יתפרנס.

ביקרתי בהיאחזות נח"ל בצלמון, התרשמתי מרוחם האיתנה של הנחלאים. אך מי שפונה צפונה ונגבה, ימה וקדמה — מה הוא רואה? הוא רואה שזו טיפה בים.

לנושא של מפעלי תעשיה צבאית: במשך שנים מדברים בוועדת העבודה של הכנסת על העברתם לגליל. עד היום אין החלטה. מפעלי תעשיה צבאית מוכנים, אבל אין עדיין החלטה.

באזור תפן עובדים על משטחים לתעשיה ומכשירי אוטו. החלו בסלילת כביש מעלות-כרמיאל, שהוא צורך חיוני לתנופת התעשיה ההתיישבותית באזור, אך משום-מה הופסקה סלילת הכביש ואף מפעלי התעשיה עדיין אינם נראים בשטח. האם אין תקציבים לזה? זה עניין של תשתית. בלי תשתית אי-אפשר להתחיל בהתיישבות.

חובתנו לאנשי ההתיישבות העירונית והכפרית שהוקמה בשנים האחרונות היא שלא תרפינה ידי העושים במלאכה, לא רק מן הישובים שצריכים לקום, ולקום בתנופה, אלא גם מאלה שכבר הוקמו. צריך לעזור להם כדי שיקומו על הגללים.

מעלה-אדומים וקדום חגגו השבוע את יום השנה לקיומם. מעלה-אדומים הוקמה על-פי החלטת הממשלה, אבל עדיין יש בה כל כך מעט. מדוע לא מגדילים?

קדום נולדה תוך מחלוקת וגרעין אלון-מורה עלה לשטח כבן סורר ומורה, שלא על-פי החלטת הממשלה, ובינתיים אישרה הממשלה את הישיבה בקדום כישיבת ארעי בלבד. אני קורא לממשלה להתפייס עם הגרעין היושב במקום ולספק לאנשיו את השירותים המינימאליים, כמו גן-ילדים וכיתות בית-ספר נמוכות, וכן למצוא עצה, במשותף עם הגרעין, על התיישבות הגרעין במערב השומרון. נראה לי שנגרעו הרחוקות ואין היצף של התנחלויות שלא לפי החלטת הממשלה, זה הזמן המתאים לשלב את הגרעין במערכת ההתיישבות המבוקרת.

אני רוצה לסיים את דברי ולומר שחיזוק תנופת ההתיישבות ברחבי הארץ דרוש לארץ, אך יותר מזה הוא דרוש לנוער להעלאת המוראל שלו, של אנשי ההתיישבות ושל העם כולו. אני מבקש לדון על כך בכנסת.

ד"ר א. גיבלבר:

רשות הדיבור לשר ישראל גלילי, לתשובה.

נחל צלמון הוקמה בנובמבר. ביקרתי שם, צירף לעשות שם הרבה מאוד. במסגרת "מפעלות דוד" עומדים להקים את קליה ב' (נחל אלמוג) בינואר, את נחל-רימונים ליד כוכב-השחר, במורדות השומרון המזרחיים, את בית-רימון ליד טורעאן. לצערי העמוק שמעתי שתושבי טורעאן הביעו את התנגדותם, כאילו הם בעלי הארץ. זה מחייב אולי זירז ותנופה ויש לעשות את הדברים ביתר מהירות. כן תקום היאחזות נח"ל ברמת-הגולן ליד תל-פרג' באביב, ונחל-חולית בפתח-תרפיה תבוא במקום מאחז-אחימר. יש שם אדמות יפות וטובות לעיבוד והישיגים יכולים להיות גדולים.

אני רוצה לשלוח מעל במת הכנסת ברכה לנח"ל על מעשיו בעבר ועל ייחוד מפעלי ההתיישבות בזמן הקרוב לזכרו ולכבודו של דוד בגוריון ז"ל. חזקו ואמצו והרבו במעשי התיישבות שיש בהם משום מעשה בראשית והם הם הבסיס העיקרי להגשמת הציונות ולגאולת הארץ.

בצע מפעלי הנח"ל מוקמים ברחבי הארץ ישובים אזרחיים בדרכים שונות: מושבים, משקים שיתופיים, כפרים תעשייתיים ומרכזים עירוניים. לקראת הקונגרס הציוני הוכנה תכנית להקמת 56 ישובים ב-4 השנים הבאות וכמו כן לתוספת של 1,200 משפחות במושבים הקיימים בגליל, אשר בהם קיימת תשתית אירגונית ומשקית. בגליל יוקמו שלושה מרכזים עירוניים: במירון, בגורן ובמבואות החרמון. יש לקצר את התקופה. אם הקונגרס נדחה, אין זה אומר שיש לדחות את הקמת הישובים. יש לקצר את התקופה ולהגביר את התנופה ולעשות זאת בשנתיים הקרובות.

באזור ירושלים ובנגב יורחבו המושבים הקיימים ב-400 יחידות משקיות. למעשה יש בהתיישבות זו לא רק משום תשובה להתפרסות ההתיישבות בארץ אלא גם תשובה למאות רבות של בני המושבים, לאלה שאינם יורשים את משקם של ההורים, לבני הדור השני והשלישי שלמעשה אין להם לאן ללכת אלא לעיר הגדולה. כלומר, לעזוב את הגליל והנגב ולעבור למרכז הארץ.

יגאל כהן (הליכוד):

ביקצוץ שנעשה לאחרונה קוצץ תקציב הישובים בגליל.

דוד קורן (המערך):

לכן אני דורש שהדברים ייעשו.

אני רוצה לציין לשבח את ההתיישבות החדשה, אשר קמה מאז 1967, שהיא משתלבת יפה במערכת הייצור החקלאי ומספקת תוצרת טרייה בסכום של חצי מיליארד לירות לשנה, והסיכוי להגדלת היבולים גדול. קצב גידול הייצור בישובים אלה גדל ב-50% מדי שנה. במיוחד ראוי לציין חלקם של ישובי הערבה, בקעת הירדן, פתח-תרפיה ואזור מפרץ אילת (בניעות) בתרומה ליצוא החקלאי.

על הממשלה למצוא את המשאבים המתאימים להגברת קצב ההתיישבות, להשיכונים ולהקמת מפעלי תעשיה. יש גוער המוכן להתיישב, יש צוותי תכנון. אולי קיים עודף בתחום הזה, שכן רבים המתכננים במינהל מקרקעי ישראל, במשרד החקלאות ובמחלקת ההתיישבות ויש לתאם ביניהם. אינני אומר רשות כפופה למשרד ראש הממשלה. יש שר הממונה על ענייני ההתיישבות, והבעיה בעיית תיאום.

השר י. גלילי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בדעתי להשיב תשובה קצרה, ובסופה אציע להעביר את ההצעות שנש-מעו כאן לדיון ולעיון בוועדת העבודה של הכנסת.

אני רואה בחיוב רב כל תמריץ הנשמע מפיהם של שליחי ציבור בנושא הקידום של האיכלוס וההתיישבות בארץ, אף-על-פי שאני מודע לחילוקי הדעות הידועים השוררים בינינו בנושא הנדון.

ראש לכל ברצוני לקבוע שהדיון הזה בכנסת נערך למחרת היום שבו החלה מכהנת בישראל ממשלת מעבר, משחזלו להשתתף בה חברים מנציגי המפלגה הדתית-לאומית. והנני לקבוע כי המאמץ ההתיישבותי של ממשלת ישראל — משני עברי "הקו הירוק", בהתאם למדיניותה, שיקוליה המדיניים, הבטחוניים וההתיישבו-תיים של הממשלה — יימשך בכל עוז כמו עד כה. כלל זה של המשך המאמץ ההתיישבותי חל על המרחבים שבהם התיישבנו ונתיישב וכן על אזורים שבהם אין בדעתנו להתיישב. השינוי בהרכבה של הממשלה אינו כרוך בשינוי במדיניותה ובמגמותיה ההתיישבותיות של הממשלה, ככתוב בקווי היסוד של תכנית הממשלה שאושרו בכנסת ביוני 1974.

אנחנו מתייצבים בדיון הזה בכנסת עם שפעת הישגים המזכים אותנו לגאווה מיוחדת, הישגים של פעולה התיישבותית חרוצה, עתירת ערך מבחינה תי-יישובית ומבחינה בטחונית ומדינית. אולם, כאמור, המשימה ההתיישבותית טרם נשלמה, הן מבחינת הכי-סוס של ההתיישבות הקיימת והן מבחינת צרכי ההתייש-בות החדשה. הנסיבות המדיניות של העת האחרונה, בייחוד לאחר ההתרחשויות בעצרת האומות המאוחדות ובמועצת הבטחון, מחייבות האצה והגברה של הפעילות ההתיישבותית, ואני מקדם בברכה כל סיוע ציבורי מאת חברי הכנסת.

רבותי חברי הכנסת, שמענו כאן הצעת תכנית מפיי-חבר-הכנסת יגאל כהן וכן את דבריו של חבר-הכנסת דוד קורן. אני רוצה להבטיחכם כי לא תכניות חסרים אנחנו.

נגאלה כהן (הליכוד):
זה נכון.

השר י. גלילי:

תכניות יש למכביר. גם פירסומים על תכניות ועל מעשים, שטרם נעשו ושספק אם ייעשו, אין אנו חסרים. מהר מאוד וקל מאוד מיישבים את הארץ עתונים. אילו אפשר היה ליישב את אדמת הארץ באותו קצב שבו מיישבים אותה בעתונים, כי אז היו משימותינו הת-יישוביות נשלמות זה כבר.

הנה, שמענו את תכניתו של חבר-הכנסת יגאל כהן, אשר כלולים בה מעשים שהם בעיצומם. יש בה הצעות הכלולות בתכניתו, יש בה סעיפים שאנחנו חלוקים עליהם ושוללים אותם מעיקרם, ויש בה הצעות שטעונות לימוד. לפיכך נראה לי שהאכסניה המתאימה ביותר לביור רציני של תכנית כזאת — שחבר-הכנסת יגאל כהן בוודאי מתייחס אליה במלוא הרצינות, כראוי לנושא כזה — איננה מליאת הכנסת אלא ועדת כנסת שבה אפשר יהיה להביא לירי עימות בין התכניות המאושרות של ממשלת ישראל לבין ההצעות החדשות. וזאת בתחום שבו אנו שרויים במחלוקת לא רק מטעמים מדיניים-

בטחוניים אלא גם מטעמים ענייניים. שהרי הנושא הוא נושא מורכב וקשור בבעיות קרקע ומים, תקציב וזכויות תושבים ולוח זמנים. נראה לי איפוא שניטיב לעשות אם תחת בירור כללי, בלתי-מוכן כל צרכו, במליאת הכנסת נדון על כך בוועדת כנסת מתאימה. לי נראה שהוועדה המתאימה היא ועדת העבודה. היא תוכל לבחון את הנושא גם על-פי זיקתו לנושאים גובלים, כמו בעיות פיזור האוכלוסיה והפניית משאבים מאזור החוף אל האזורים שאנו רוצים באיכלוס הן מטעמים כלכליים, הן מטעמים בטחוניים והן מטעמים מדיניים.

נגאלה כהן (הליכוד):

אבל, אדוני השר, אולי אפשר לשאול אותך כהן-דמנות זאת — אתה כל כך ממעט לעלות לדוכן — אולי אפשר לדעת, וזה לא שייך לוועדת העבודה: מתי תוכר עפרה כישוב קבע? אני רוצה פשוט לקבל תשובה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

זאת שאלה יוצאת מן הכלל.

יגאל כהן (הליכוד):

אני רוצה לחסוך שאלה נוספת: דובר על המרחב בין התכניות והביצוע ונאמר שתכניות לא חסרות. לפני שבוע הפוע מנהל המחלקה להתיישבות לפני חברי הכנסת החקלאים ואמר: השנה תוכננו 7 ישובים — — —

השר י. גלילי:

אתה שואל מה המרחק בין התכנית שלך לבין הביצוע? — מרחק אדיר.

יגאל כהן (הליכוד):

לא. בין הביצוע שלכם לבין התכנית. תוכננו 7 ישובים — — —

היו"ר א. גיבלבר:

חבר-הכנסת יגאל כהן, תעלה את ההצעות בוועדה — — —

יגאל כהן (הליכוד):

— ותוקצבו. משום-מה היה תקציב. 7 ישובים אלה לא נכללו — — —

היו"ר א. גיבלבר:

חבר-הכנסת יגאל כהן, אינך גואם כאן גואם שני. היום נאמת גואם ארוך, מעבר לזמן — — —

אהוד אולמרט (הליכוד):

זאת הזדמנות לקרוא קריאת-ביניים לשר גלילי. אין לנו הזדמנות כזאת בכל יום.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

לשם כך מציע השר להעביר לוועדה.

יגאל כהן (הליכוד):

היה תקציב, היה הכל — — —

היו"ר א. גיבלבר:

חבר-הכנסת יגאל כהן, אבקשך להפסיק. רשות הדיבור לשר גלילי.

השר י. גלילי:

ובכן, אני חוזר להצעתי שנקיים על כך דיון מקיף בוועדת העבודה.

היו"ר א. גיבלבר :

חברי-הכנסת יגאל כהן, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לדיון בוועדת העבודה?

יגאל כהן (הליכוד):
כן.

היו"ר א. גיבלבר :

חברי-הכנסת קורן, האם אתה מסכים להצעה זו?

דוד קורן (המערך):
כן.

היו"ר א. גיבלבר :

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את ההצעות של חברי-הכנסת דוד קורן ויגאל כהן לוועדת העבודה. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את שני הנושאים לדיון בוועדת העבודה נתקבלה.

4. הגנה על התוצרת המקומית

ליבוא של מוצרי מזון, ריהוט, הלבשה והנעלה. כל זה כאשר הרזרבות במטבע-חוץ נמצאות על סף "הקו האדום".

כבוד היושב-ראש, נשאלת השאלה: האם יש הצדקה והכרח ליבוא בממדים כה גדולים? הרי זה ביטוי לביו-בזבזנות בלתי-מוצדק של מטבע-חוץ, ובמידה רבה גם ביטוי להלכי רוח המאפיינים את החברה הישראלית: ראוותנות, סובביות ומתירנות.

אינני מתעלמת מכך שבעקבות ההסכם עם השוק המשותף והסכמי הסחר הקיימים בין מדינת ישראל לבין מדינות שונות מוגבלת הממשלה בהקטנת היבוא באמצעים פיסקאליים, זאת אומרת: הטלת מכסי מגן. יכולת התימרון של המדינה בהטלת מכסי מגן תלך ותצטמצם מדי שנה, דבר אשר יחייב את התעשייה הישראלית להתארגן בעוד מועד לתחרות הצפויה לה עם מדינות השוק.

בוכה מגבלות הממשלה להשתמש במכסי מגן להגנת הייצור המקומי חייבת להיעשות פעולה מעמיקה ויסודית בתחום חינוך אזרחי המדינה לגילוי אחריות ופאטריזם-טיות כלפי המוצר המקומי על-ידי העדפת השימוש בו. כמוכב, בתנאי שהוא יעמוד בתחרות עם המוצר המיובא, במחיר ובטיב. אינני שוללת את התחרות, כי יש בה גורם מדרבן ליעול הייצור המקומי ושיפור טיבו, ויש לציין את ההתקדמות הרבה שחלה בתחום זה בשנים האחרונות.

התוצרת המקומית יש בכוחה להתחרות בתחומים רבים עם הייצור של מדינות מתועשות. כתוצאה מכך הולך וגדל היצוא הישראלי המיועד ברובו הגדול לארצות מפותחות שבהן יש תחרות עם יצרנים בעלי שם ובעלי מוניטין בינלאומי. לא פעם מפליאה העובדה שמוצרים ישראליים כובשים את השווקים של אנגליה, שווייץ ורומניה, בעוד אזרחי ישראל קונים מוצרים מיובאים, לרוב במחירים יותר גבוהים.

לשאלות שנשאלו פה ולהערה אחת אני רוצה להשיב כבר היום ולומר את דעתי. לידידי חברי-הכנסת קורן: אינני סבור כי יש מקום להמלצה להתפייס עם הפרת החלטת הממשלה והכנסת בנושא קדום. מכל מקום אינני חושב שצפויה המלצה כזאת — בוודאי לא מצדי — ואינני יודע אם צפויה המלצה כזו מצד שרים אחרים.

בנושא עפרה עלי לדייק ולומר שעפרה עלתה כמחנה עבודה. בוועדת השרים לענייני התיישבות עומדת לדיון הצעה להפוך את עפרה לשוב. כאשר יתקיים הדיון בנדון, תוצאתו תהיינה בוודאי ידועות לחברי הכנסת.

ובכן, אני חוזר ומסכם את דברי: המשימה ההתיישבותית היא אקטואלית הן מבחינת הדגש הצינוני-השרשי-הקלאסי והן מבחינת נסיבות הזמן הדוחק. תכניות קיימות. יש מצוקה ומחסור במשאבים. ספק אם יש נכונות מספקת כדי להעדיף את המשימה ההתיישבותית על פני צרכים שוטפים שיגרתיים אחרים — אפילו מצד הרוב בכנסת. מכל מקום אני אשמח לכל סיוע ציבורי להתחשה ולהגברה של התהליך ההתיישבותי.

היו"ר א. גיבלבר :

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום והוא הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת ארלי-אלמוזלינו, זלינו, בנושא: הגנה על התוצרת המקומית. רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארלי-אלמוזלינו.

ששונה ארלי-אלמוזלינו (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מהדהדים עדיין באוזנינו הכרזות האזעקה של שר האוצר על המערכה על הדולר האחרון שבה אנו נתונים. קברניטי המשק מצפים בחרדה מדי חודש בחודש לפירסום הנתונים של בנק ישראל על מצב הרזרבות במטבע-חוץ. מדי יום מכריזים שאסור לנו לשכוח שהמדינה עדיין נתונה במצור, ויוס"ים מטיפים על הצורך וההכרח בהידוק התגורה ובהקטנת הצריכה הציבורית והפרטית. כל זה כדי למנוע משבר במשק, אבטלה וכל הכרוך מכך.

יש להצטער שאמיתות אלה אינן חודרות לתודעתנו של האזרח, המתעלם מאותות האזעקה וממשיך לנהוג ולחיות כאילו ישראל היא ארץ עשירה שופעת אוצרות טבע, משוחררת מדאגות לבטחונה ומתקיימת ממקורותיה ומעמל תושביה. נדמה לי שהרגשה זו של הציבור והפרט נובעת במידה מכרעת מהפער הקיים בין מצוקת המדינה לבין הרווחה המאפיינת חלק מאזרחי המדינה, החיים ברמת חיים מעבר ומעל למתחייב. די לערוך סיור קצר ברחובותיה המרכזיים של תל-אביב — ובטוחני שמציאות זו מאפיינת ערים אחרות במדינה — כדי להיווכח, בצורה בולטת ומופגנת, בסתירה הקיימת בין הרצוי למצוי: חלונות הראווה מתפקעים מסחורות יבוא שבהלקן הגדול הן מוצרי מותרות. השוק מוצף רהיטים מסקאנדינאביה, רומניה, הונגריה ואיטליה; שימורי דגים מהמזרח הרחוק, ספרד, פורטוגאל ומארוק; נעליים אי-טלקיות; שטיחים מבלגיה, פרס, רומניה ודנמרק; חר-סינה; ריבות; לפתנים ומה לא.

לפי ההערכות הסתכם יבוא הרהיטים בשנת 1976 ב-20 מיליון דולר, ומיליונים רבים של דולרים מוצאים

בציבור יש רגישות גדולה לגבי רכישות מצד משרדי ממשלה. לא פעם הושמעו טענות שבמקרים מסוימים המניע לרכישות מוצרים בחוץ-לארץ הוא שכל רכישה כזאת מאפשרת נסיעות של משלחות מהמשרד הרוכש. יש להחיל אותם כללים ואותו דין על הרשויות המוניציפאליות ועל החברות הממלכתיות.

יש לכוון קניות של ועדי עובדים, בשנים האחרונות נמסר לא פעם שוועדי עובדים, במיוחד במקומות עבודה גדולים, חילקו שי לחגים מוצרים מיובאים. והיה אף מקרה שבמפעל גדול הועמד אווירון מיוחד לרשות הוועד להבאת המוצרים שנרכשו בחוץ-לארץ. יש לברך על נהוג זה של חלוקת שי לעובדים, אבל יש לתבוע מוועדי העובדים להקפיד על כך שהשי יהיה ממוצרים מקומיים. בכך יבטאו העובדים סולידאריות עם חבריהם העובדים במפעלים המייצרים מוצרים אלה.

יש לתבוע ממוסדות ציבוריים, כמו ההסתדרות הכללית על שלוחותיה, לרבות קופת-חולים, הסוכנות היהודית ומוסדות ציבור אחרים, להוציא הוראות ברורות הקובעות סדרים וכללים לרכישת סחורות וציוד, סדרים וכללים שיש בהם דאגה ועידוד לתוצרת המקומית.

כבוד היושב-ראש, בלי לזלזל באמצעים האדמיניסטרטיביים שיש לנקוט, אני תולה את עיקר התקווה לעידוד רכישת מוצרים מתוצרת מקומית — ועלייך כך לעידוד הייצור המקומי — בחינוך הציבור הרחב. נלמדנו שעליו להעדיף רכישת מוצרים מקומיים ולראות בכך הזדהות עם המשק הלאומי, עם הכדינה ויעדיה. במערכה להגנה על תוצרת הארץ יש לשתף את כלל אורחי מדינת ישראל, כי כל צרכן בקנייתו יום יום קובע את התוצאות.

בהחדרת התודעה של הגנת התוצרת המקומית יש להתחיל בבתי-הספר. יש לראות בכך חלק מהחינוך לאזרחות טובה. על המחנכים לשמש דוגמה, כי הרגלים שיקנו התלמידים ידרכו אותם גם בהיותם בוגרים.

יש להפעיל את תנועות הנוער במסגרת הפעולה להגנה על התוצרת המקומית. ובהזדמנות זאת אני מבקש את תנועות הצופים על היזמות והפעולות שלה בתחום זה. על תנועות הנוער החלוציות לראות בפעולה של הגנה על תוצרת הארץ אחד ממגזרי הפעולה שלהן וליום פעולות במגמה להסביר את חשיבות צריכת המוצר המקומי.

האשה היא לרוב הקונה והקובעת מה לקנות ואיפה לקנות. על אירגוני הנשים לפעול בקרב חברותיהן להגדרת התודעה שהמצב במדינה מחייב אורח חיים צנוע וחסכוני. אורח חיים זה מחייב העדפת התוצרת המקומית ומניעת ביובוס בקניית תוצרת מיובאת, שלרוב היא יותר יקרה ולא תמיד בעלת טיב טוב יותר. אך הדחף לקנייתיה של האשה נובע לא פעם מהרצון לעשות רושם, וכפי שאחד הסוציולוגים הגדיר: "שהשכנה תתפוצץ מקנאה".

יש לחנך את הזכרים בתנויות, נשים וגברים, לא להמליץ לפני הלקוחות על קניית תוצרת חוץ — כפי שלרוב הם עושים, מתוך הסתגלות להלך הרוח הקיים בחברה — אלא קודם לציין את היתרונות האמיתיים הקיימים בתוצרת המקומית. כי המלצה של זכר יש לה על-פי רוב השפעה מכרעת על הלקוח המתלבט בקנייתו ושואל: נו, בכל זאת, מה אתה מציע לי?

כבוד היושב-ראש, המגבלות הקיימות בארצות השונות להשתמש במכסי מגן להגנת התוצרת המקומית מביאות להקמת אירגונים להגנת התוצרת המקומית, ובהם שותפים יצרנים, אירגונים מקצועיים, אירגוני נשים ומוסדות ציבוריים רבים. כי ההגנה על הייצור המקומי, גם בארצות שאין להם גרעון במאזן המסחרי, הפכה ליעד לאומי-חברתי, מתוך דאגה להבטחת תעסוקה לאזרחי אותה מדינה. הכרה זו טרם חדרה לתודעת הציבור הרחב וגם איננה מנת חלקם של מנהלי מוסדות ממלכתיים וציבוריים, וזאת למרות העובדה שההגנה על המוצר המקומי איננה לגבינו רק בעיה של הבטחת תעסוקה אלא גם אמצעי להקטנת הגרעון במאזן המסחרי ולהקטנת תלותנו במענקים ובמיליטות שאנחנו מקבלים מארצות הברית.

כדי להדגיש את חוסר הרגישות של מוסדות ממלכתיים וציבוריים לעידוד השימוש בתוצרת מקומית אתן שלוש דוגמאות:

יצרני מכשירי רפואה וחבישה הגישו תלונות על כך שמשרד הבריאות העדיף יבוא של מוצרים אלה ועל-ידי כך סיכן את המשך הייצור של מספר מפעלים, אף-על-פי שטיב המוצר המקומי עומד בתקנים שנקבעו ואיננו נופל בטיבו ובמחירו מהמוצרים המיובאים. לפני מספר ימים התברר אורחי מדינת ישראל שמשלחת של קופת-חולים חזרה ארצה לאחר שחתמה הסכם על יבוא של מכשירים רפואיים בסכום של 30 מיליון לירות.

מנהל "המשביר לצרכן", מר שמואל אייל, בשר מעל דפי העתונים את הידיעה המרגינה שחגניות הכל-בו של "המשביר לצרכן" מתכוונות בעוד 5 שנים לשווק מוצרי יבוא מארצות השוק המשותף בהיקף של 30% מכלל המכירות לעומת 5% כיום.

רשויות מקומיות החליטו לייבא עמודי תאורה, אף-על-פי שיצרנים מקומיים יכולים לספקם.

הרווחים הגדולים המובטחים ליבואנים משיווק מוצרי יבוא, שעליהם אין פיקוח מחירים, בעוד שעל מוצרי תעשייה מקומיים יש פיקוח מחירים; עודף הכסף המצוי אצל שכבות מסוימות של האוכלוסיה, שבחלקו הגדול מקורו בהון שחור; ואפנת הסוביסם שהפכה נחלת הכלל — כל אלה מעודדים הצפת הארץ ביבוא מוצרים, ולא רק מוצרי מותרות.

אין לשחרר מאחריות תעשיינים המעדיפים לייבא חלקים בעד מוצרים שהם מייצרים במקום לרכושם בשוק המקומי. יש אפילו מקרים שתעשיינים מייבאים מוצרים שדוגמתם הם מייצרים בעצמם ועל-ידי כך הם כורתים את הענף שעליו הם יושבים.

כבוד היושב-ראש, אם לא תיעשינה בעוד מועד פעולות לצימצום היבוא המתחרה בייצור המקומי ולהגברתו, תהיה סכנה של פגיעה רצינית במפעלי תעשייה של פליטת פועלים, ובסופו של דבר, גם של הקטנת הייצור. נשאלת השאלה: מה ניתן ומה יש לעשות? אמנה אפשרויות אחדות. נוכח העובדה שמשרדי הממשלה הם הקניין הגדול ביותר של מוצרי תעשייה, יש לדעת, לקבוע נוהלים וכללים מפורטים באילו מקרים מותר לרכוש מוצרים תוצרת חוץ. לדעתי כל רכישה של מוצרים כאלה מעל סכום מסוים, על-ידי כל משרד ממשלתי, צריכה להיות טעונה אישור משרד המסחר והתעשייה.

צימצום עובדים כתוצאה מהתייעלותם של מפעלים והסבת עובדים לענפים ולמפעלים אחרים הם לטובת המשק, מה גם שעדיין קיים בתעשייה מחסור בכוח-אדם מקצועי ואחר.

מן הנתונים המעודכנים של שירות התעסוקה, המת-ייחסים לעובדים מקצועיים בתעשייה, מסתבר כי בחור-דשים ינואר-נובמבר השנה נדרשו על-ידי המפעלים, באמצעות שירות התעסוקה, כ-2,500 עובדים מקצועיים מדי חודש בחודשו, אולם רק 1,100 עובדים סופקו כנדרש. בנובמבר השנה היתה עדיין דרישה ל-1,430 עובדים מקצועיים לתעשייה, שלא סופקו. היקף הביקוש לעובדים בלתי-מקצועיים בחודש נובמבר היה כ-18 אלף.

זאת ועוד: ישראל, כחברה בגא"ט וכשותפה להסכם עם ארצות השוק המשותף ועם ארצות-הברית, איננה יכולה להגביל יבוא מוצרים מחוץ-לארץ באורח חד-צדדי וללא הירשאת המוסדות הבין-לאומיים. הגבלת היבוא מארצות שעמהן יש לנו קשרים כלכליים בילאט-ראליים תגרוור אחריה פגיעה חמורה ביצוא שלנו. לדוג-מה, אם נפסיק את יבוא הנעליים מאיטליה ייפגע ייצור הברוס שלנו אליה; אם נפסיק את יבוא הוויסקי מאנגליה נפגע ביצוא ההדרים שלנו אליה; וכן הלאה וכן הלאה. וזה נכון גם לגבי מוצרי יוקרה ולוקסוס מובהקים. ההדדיות הקיימת בסחר הבין-לאומי מונעת מאתנו לע-שות דין לעצמנו.

חברי הכנסת. כאמור, שני ההיבטים השליליים של היבוא הם ההיצף וצריכת הראווה. הבה ונראה במה דברים אמורים ומה היא הדרך הנכונה לטפל בהם. היצף הוא סיטואציה שבה מייבאים סחורות מחוץ-לארץ במחירים שהם מתחת למחירי הייצור של הסחורות ובכך פוגעים בתעשייה המקומית. היום סימנה ועדת הכספים את טיפולה בהצעת החוק למניעת היצף והיא עומדת להביאו בקרוב לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. עד להתקנת החוק מפעילים אנו את הוועדה הציבורית ליבוא בפועל, שבה משתתפים בתעשייה, לשכות המסחר, המכס ונציגי משרדי, ואשר אליה מובאות קובלנות בדבר היצף. לאחר בדיקות מקיפות, ואם מוכחות הטע-נות, אנו מפעילים היתלים, שהם מסים בגובה ההפרשים שבין המחירים המקובלים בסחר הבין-לאומי לבין המחיר-רים המוצגים, וכל זה בהתאם להסכמי סחר בין-לאומיים.

באשר לצריכת הראווה, "סנוב אפיל", הרי הדרך להתמודד עמה היא באמצעות חינוך הציבור לרכישה מתוצרת הארץ. לפיכך כווננו לפני שבועות אחדים מועצה ציבורית בראשותה של הגברת גולדה מאיר, מועצה שתפקידה הם ליצור, לחק וללהעמיק את התו-דעה באשר לחשיבות של קניית "כחול לבן", וזאת באמצעות פעולות חינוך, הסברה וכדומה. חברים במוע-צה זו נציגי תנועות נוער, תלמידי בתי-ספר, מועצות פועלים, אירגוני נשים, התעשייה, הממשלה וכן הלאה. אין לנו כל אפשרות למנוע העדפת היבוא מצד צרכנים למיניהם על-ידי תקנות אדמיניסטרטיביות שהיו שוג-עות במשק המדינה הרבה יותר.

אשר לקניות הממשלה, כאן ניתן לווסת את הרכישות בחוץ-לארץ באמצעות התקציב. ואכן הגשנו בעניין זה הצעת החלטה לוועדת השרים לענייני כלכלה, ואני מקווה שהיא תאושר בקרוב.

כבוד היושב-ראש, הצלחת הפעולה לעידוד התוצרת המקומית תלויה במידה מכרעת ביחסם של היצרנים: באיזון מידה הם יראו בפעולה זו היתר להורדת טיבו של המוצר וייקורו מעבר למחיר. שום הסברה ושום אמצעים הסברתיים לא יועילו. על היצרנים, בד בבד עם מאבקם לצימצום היבוא המתחרה, לפעול לשיפור טיב המוצר הישראלי, למחיר סביר ולהבטחת שירותים יעילים למו-צרים הנזקקים לשירות מתמיד.

ברצוני לברך את שר המסחר והתעשייה על יזמתו להקמת המועצה הציבורית להגנה על התוצרת המקומית, שהגברת גולדה מאיר נתנה הסכמתה לעמוד בראשה. אני רוצה לקוות שהיענות כל הגורמים הציבוריים להש-תתף במועצה והדמות העומדת בראשה הם ערובה לא רק לנכונות לפעול אלא ערובה גם להצלחת הפעולה בתחום כה חשוב למשק ולחברה גם יחד.

היו"ר א. גיבלבר :

רשות הדיבור לשר המסחר והתעשייה, לתשובה.

שר-המסחר והתעשייה ח. ברילב :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יבוא סחורות ושי-רותים הוא תולדה חיונית כלכלתה של כל מדינה מת-קדמת וחפשית. היבוא ממלא את התפקידים החיוניים הבאים:

א) מספק סחורות ושירותים שהמשק הלאומי אינו מייצא;

ב) מדרבן את התעשייה המקומית להתייעל ולהת-מקד בענפים ובמוצרים שבהם יש יתרון יחסי או שבהם אפשר ליצור יתרון יחסי. במלים אחרות: היבוא אינו מאפשר לתעשייה המקומית לחיות במה שאנו אוהבים לכנות "חממה";

ג) היבוא מעמיד לרשות הצרכן מוצרים שהם לע-תים טובים יותר וזולים יותר; כלומר, היבוא נותן לעתים תמורה רבה יותר ללירה שלו.

היבוא פוגע במשק הלאומי רק בשני המקרים הבאים: האחד, במקרה של יבוא בהיצף, כלומר, בתנאי התחרות בלתי-הוגנים הפוגעים במפעלי תעשייה שיש להם בדרך כלל יתרון יחסי; השני, כאשר הצרכנים מעדיפים מוצרי יבוא — לא משום שהם טובים יותר או זולים יותר, אלא בגין שיקולי יוקרה או מה שאנו מכנים "סנוב אפיל".

מנתוני הסחר של ישראל ב-10 החודשים ינואר-אוקטובר 1976 מתברר שהגרעון המסחרי של ישראל קטן ב-24.2% לעומת התקופה המקבילה אשתקד: 1.4 מילי-יארד דולר בינואר-אוקטובר 1976 לעומת 1.9 מיליארד דולר בינואר-אוקטובר 1975. זאת כתוצאה מגידול היצוא וצימצום היבוא.

אם נתייחס לסך היבוא של סחורות, וסחורות בלבד, ב-10 החודשים ינואר-אוקטובר 1976, נמצא שהוא הגיע לכדי 3.3 מיליארד דולר, אולם מזה רק 257.5 מיליון דולר במוצרי צריכה. הווי אומר: כ-7.8% מסך כל יבוא הסחורות הם במוצרי צריכה. מבין מוצרי הצריכה 114 מיליון דולר שימשו ליבוא מוזן ו-98 מיליון דולר ליבוא מוצרים בני-קיימא. התפוקה התעשייתית הכוללת שלנו תגיע השנה 72.5% מיליארד לירות. 98 מיליון דולר יבוא, שאיננו כולו יבוא של מוצרים מתחרים, אינם בבחינת גורם משמעותי המשפיע על העסקתם או פיטוריהם של עובדים בתעשייה.

— הצעות לסדר-היום (בר"ל, גיבלבר, ארבל-אלמוזלינו); חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות) (גיבלבר, בר"ל, ארבל-אלמוזלינו) —

היו"ר א. גיבלבר:
חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, האם את מסכימה להצעה להעביר את הנושא לוועדה?
שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
כן.

היו"ר א. גיבלבר:
חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

אולם הדרך העיקרית לסטל בהעדפת תוצרת הארץ באותם המקרים שבהם הדבר נכון ומוצדק היא באמצעות הגברת התודעה לרכישה מקומית, ואני מקווה שהדיון כאן ודיון מפורט יותר עם המלצות בוועדה יסייעו לכך. אדוני היושב-ראש, אי לכך אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

היו"ר א. גיבלבר:
לאיוו ועדה?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר"ל:

ועדה שוועדת הכנסת תחליט עליה: ועדת הכלכלה או ועדת הכספים.

ח. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ז—1976 *

(קריאה ראשונה)

את תקפן של התקנות לתקופה נוספת של שנה. עם קבלת החוק המוצע לתיקון חוק הפיקוח יפקע תקפן של התקנות.
אדוני היושב-ראש, אני מציע איפוא להעביר את הצעת החוק הנדון לדיון דחוף בוועדת הכלכלה.

היו"ר א. גיבלבר:
נרשם לדיון חברת-הכנסת לבני. איננו.
חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, אנו נעמיד להצבעה את החוק בקריאה ראשונה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת החוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ז—1976, לוועדת הכלכלה נתקבלה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
ההצעה נתקבלה "פה אחד"...

היו"ר א. גיבלבר:
הישיבה הבאה של הכנסת תתקיים ביום שני, ה'27 בדצמבר, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

היו"ר א. גיבלבר:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ז—1976 — קריאה ראשונה. יביא את החוק שר המסחר והתעשייה.

שר-המסחר והתעשייה ח. בר"ל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק המוצע בא להאריך את תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ז—1976, לתקופה נוספת של שנה, דהיינו עד יום כ"ז בכסלו תשל"ח (7 בינואר 1978).

עיקרי ההוראות בתקנות הם איסור אגירת מצרכים ועיכובם מן השוק ואיסור על ספקים לסרב סירוב בלתי-סביר לספק מצרכים או שירותים.

תקפן של התקנות הקיימות יפקע ביום י"ז בטבת תשל"ז (7 בינואר 1977).

מצב המשק כיום מחייב הארכת תקפן של התקנות וקיום הסמכויות על-פיהן. יתרה מזו, מן הראוי כי ההוראות שבתקנות תיקבענה כהוראות קבע בחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, תשי"ח—1957. ואכן מונהגת כעת על שולחן ועדת הכלכלה של הכנסת גם הצעת חוק לתיקון חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים האמור. היות ותיקון חוק הפיקוח יצריך, כנראה, בתהליכי החקיקה הרגילים, זמן ממושך, מבקשת הממשלה להאריך

הישיבה ננעלה בשעה 15:21.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות שנ"ט-שס"א

- א. חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 6), תשל"ז-1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ב. חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 9), תשל"ז-1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ג. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (החזקת תעודת זהות והצגתה), תשל"ז-1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ד. בעיית העובדים היומיים — דיון.
- ה. המצב במוסדות לילדים בארץ — דיון.
- ו. חוק השופטים (תיקון מס' 4), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- ז. הודעת הממשלה על המצב המדיני ודיון.
- ח. שאילתות ותשובות.
- ט. הצעות לסדר-היום.
- י. חוק האפוסטרופוס הכללי, תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 8), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק יסוד: החקיקה (קריאה ראשונה).
- יג. חוק החקיקה (הוראות מעבר), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- יד. חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 6), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה) — הצעת קבוצת חברי כנסת.
- טו. חוק הבחירות לכנסת התשיעית (הצבעה במכשיר הצבעה), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה) — הצעת קבוצת חברי כנסת.
- טז. חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 6), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה) — הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו, מ. גז, ז. שובל ומ. שחל.
- יז. חוק המקדמה (מס' 2), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק מס מכירת צמודים, תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה) — תשובת שר האוצר.
- יט. חוק ההתגוננות האזרחית (תיקון מס' 6), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק ההתגוננות האזרחית (תיקון מס' 7), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- כב. חוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופוס (תיקון מס' 5), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה) — הצעת קבוצת חברי הכנסת.
- כג. חוק שירות הציבור (מתנות), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- כד. חוק התביעות של קרבנות השואה (הסדר הטיפול) (תיקון מס' 3), תשל"ג-1973 (קריאה ראשונה).
- כה. חוק רואי חשבון (תיקון מס' 3), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- כו. חוק לתיקון פקודת השותפויות, תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- כז. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 25), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- כח. חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- כט. חוק לימוד חובה (תיקון מס' 12), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- ל. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- לא. אחריותה ומדיניותה של מדינת ישראל לגבי יהודי התפוצות — דיון.
- לב. בעיית הירידה מהארץ — דיון.
- לג. דו"ח ועדת חורב — דיון.
- לד. היקפן של השקעות במפעלים פטרוכימיים — דיון.
- לה. מדיניות פיזור האוכלוסיה ואיכלוס הגליל — דיון.
- לו. השיבושים החמורים בשירותים הציבוריים — דיון.
- לז. שידורים בטלוויזיה הפוגעים במוראל הציבור — דיון.
- לח. הודעת הממשלה בדבר ההחלטה להפסיק את פעילותו של מפעל מכרות הנחושת תמנע — דיון.
- לט. הדרכים לביצוע המלצות ועדת ראש הממשלה לנוער במצוקה — דיון.
- מ. פיסורי עובדים דרושים בנמל חיפה — דיון.
- מא. התנחלויות בשומרון — דיון.
- מב. חילול שבת הפוגע ברגשות הציבור הדתי בבני-ברק — דיון.
- מג. ההפרעות נגד ציבור דתי בבני-ברק על רקע השבת והתנהגות המשטרה — דיון.
- מד. מניעת צעדים נוספים המכוונים להקמת מונופול מוחלט בתחבורה הציבורית על-ידי מיוזג "אגד" ו"דן" — דיון.
- מה. זילול חברת "אגד" בירושלים כלפי אזרחים המש-תמשים בתחבורה הציבורית — דיון.
- מו. הקמת שתי תחנות כוח גרעיניות להפקת חשמל — דיון.
- מז. איכות הסביבה בישראל וההגנה עליה — דיון.
- מח. היערכות החינוך בשנות המצוקה — דיון.
- מט. מעמד האשה בישראל — דיון.

נח. חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (הגבלת התנועה של כלי רכב), תשל"ו—1976 (קריאה ראשונה).

נט. חוק מילווה מלחמה ומימון רכש (תיקון מס' 3), תשל"ו—1976 (קריאה ראשונה).

ס. חוק המועצה לענף הלול (תיקון מס' 2), תשל"ו—1976 (קריאה ראשונה).

סא. חוק המהנדסים והאדריכלים (תיקון מס' 3), תשל"ז—1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

סב. חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות (תיקון מס' 4), תשל"ז—1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

סג. הצעות חוק של חברי כנסת.

סד. חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 4), תשל"ז—1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

סה. הודעת הממשלה לפי סעיף 11(ז) לחוק המעבר, תש"ט—1949.

סו. הודעה על התפטרות ראש הממשלה.

ג. חוק החוזים האחרים (תיקון מס' 2), תשל"ה—1975 (קריאה ראשונה).

נא. חוק כפיית קיום פסקי דין, תשל"ד—1973 (קריאה ראשונה).

נב. הצעות סיעות הליכוד וחזית דתית תורתית שלא יחול דין רציפות על הצעת חוק האיגוד השיתופי, תשל"ב—1971.

נג. חוק ביטוח פקדונות, תשל"ו—1976 (קריאה ראשונה).

נד. חוק שיפוט בענייני התרת נישואין (מקרים מיוחדים) (תיקון), תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).

נה. חוק לתיקון פקודת המבחן (מס' 2), תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).

נו. חוק לתיקון פקודת הדרכים ומסילות הברזל (הגנה ופיתוח) (מס' 4), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).

נז. חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים) (תיקון), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות שו"ט—שס"א

761. י. כהן (הליכוד): התנחלות והתיישבות ביעדים לאומיים.

762. ד. קורן (המערך): הצורך בחיזוק תנופת ההתיישבות ברחבי הארץ.

763. ש. ארבל-אלמוזילוני (המערך): הגנה על התוצרת המקומית.

755—757. התערבות ממשלת ישראל אצל ממשלת שווייץ להסגרת הפושע הנאצי מנטן — הצעות חברי-הכנסת ש. חמיר, ה. זיידל וא. מלמד.

758. ש. לוין (המערך): עיצוב רחבת הכותל.

759. ח. שמעוני (המערך): הצורך במדיניות ברורה לחי-נוף אינטגרטיבי בבתי-הספר היסודיים.

760. ס. א. אלזעבי (קידמה ופיתוח): השבתת בית-הספר הממלכתי בשייח דנון.

ג. הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 6), תשל"ז—1976

(א) הציוד נועד לשמש את צבא-הגנה לישר-אל או שלוחה של מערכת הבטחון שקבע שר הבטחון באישור ועדת החוץ והבטחון של הכנסת;

(ב) הציוד מיוצר או נועד להיות מיוצר לפי מפרט של צבא-הגנה לישראל או של צבא אחר;

(3) חלקים, חלקי חילוף, חלקי עזר ואבזרים של ציוד צבאי כאמור, חמרים לייצור או להרכבתו, לרבות שירות בנוגע לאותו ציוד, הכל כמפורט בפיסקאות (1) ו-(2);

"סוכן" — לרבות מתווך במקח וממכר של ציוד צבאי, משווק ציוד צבאי או מי שפועל בדרך אחרת מטעמם או בהסכמתם של יצרן צבאי או משווק, הכל בין דרך קבע ובין באקראי, אך למעט היצרן של אותו ציוד צבאי;

1. הוספת פרק שני 3

אחרי סעיף 16א לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, תשי"ח—1957¹ (להלן — החוק העיקרי), יבוא:

"פרק שני 3: סייגים לעיסקאות בציוד צבאי

16ב. הגדרות

בפרק זה —

"ציוד צבאי" — ציוד מסוגים אלה:

(1) מערכות נשק, רכב קרבי משוריין, כלי ירייה, טילים, תחמושת;

(2) כלי טיס, כלי שיט, חמרי נפץ, ציוד אלקטרוני, ציוד קשר, ציוד אופטי, רכב שאינו רכב קרבי משוריין, ציוד צניחה, תגור, ציוד התגוננות אורחית או כל ציוד אחר, ובלבד שנתמלאו בהם שני אלה:

¹ ס"ח תשי"ח, עמ' 24; תשי"ט, עמ' 92; תשל"ב, עמ' 97; תשל"ג, עמ' 26; עמ' 202; תשל"ו, עמ' 223.

(ג) לעניין סעיף 18 יראו את החלטת שר הבטחון לפי פרק זה כצו אישי, אולם ערר עליה יוגש רק לוועדת הערר שנתמנתה לפי סעיף קטן (א).

216. סייגים לעיסוק בסוכן

שר הבטחון בהסכמת שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות הגבלות נוספות על המפורטות בחוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), תשכ"ט—1969², שיחולו על מי שמבקש להיות סוכן לעניין ציוד צבאי, ובלבד שההגבלות לפי החוק האמור והתקנות לפיו יחולו עליו לתקופה של לא פחות משנתיים.

216ב. החזרת עמלה שנתקבלה שלא כדין

(א) קיבל סוכן עמלה או חלק ממנה שלא כדין, חייב הוא לשלמה לאוצר המדינה, תוך שלושים יום מיום קבלתה,

(ב) הסכים סוכן לקבל עמלה או חלק ממנה שלא כדין, יודיע על כך למי שהוסמך לקבל בקשה להיתר לפי סעיף 16טו תוך חמישה-עשר יום מיום הסכמתו.

216כ. תחולה על תאגיד שלמדינה שליטה בו

הוראות פרק זה יחולו בשינויים המחוייבים גם על סוכן הפועל בהזמנה או ברכישה של ציוד צבאי בשביל תאגיד שלמדינה שליטה בו.

216כז. ראייה

תעודה בחתימת שר הבטחון, או מי שהשר הסמיכו לכך, המאשרת שציוד פלוני הוא ציוד צבאי — תהא ראייה לכאורה לדבר.

216כז. סודיות

אדם שהגיעה אליו לפי פרק זה ידיעה בדבר ציוד צבאי חייב לשמרה בסוד ולא לגלותה אלא במידה צריכה בכך. צורך לשם ביצוע חוק זה והתקנות על פיו; ידיעה, בסעיף זה, כמשמעותה בחוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים), תשי"ז—1957³.

2. תיקון סעיף 39

בסעיף 39 לחוק העיקרי —

(1) אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:

"(17) בעבירה על סעיף 16כא(א) יהיה בזה משום הגנה טובה לנאשם אם יוכיח שלא ידע שקיבל את העמלה";

(2) בסופו יבוא:

"(ח) הורשע אדם בעבירה על הוראה מה-ראות פרק שני 3, רשאי בית-המשפט, בנוסף לכל עונש שהוא רשאי להטיל, לחייב את הנאשם לשלם לאוצר המדינה את סכום העמלה או שוויה שקיבל שלא כדין; הוראה זו אינה גורעת מכוח המדינה לתבוע את הסכום או השווי בדרך תובענה אזרחית."

"עמלה" — כסף, שווה כסף, שירות או כל טובת הנאה אחרת הניתנת בצורת עמלה או רווח או בכל צורה אחרת.

16ג. קבלת עמלה מעונה היתר

(א) לא יקבל סוכן ולא יסכים לקבל, במישרין או בעקיפין, עמלה בנוגע לכל עיסקה שלפיה הזמינה או רכשה מדינת ישראל מאדם בישראל או מחוצה לה, או התחייבה להזמין או לרכוש ממנו, ציוד צבאי שאינו מתוצרת ישראל, אלא בהיתר לפי פרק זה.

(ב) עמלה ששולמה לשולחו של סוכן או למי שפועל מטעמו בכל דרך אחרת, אף אם הוא אינו תושב ישראל, יראו כאילו שולמה לסוכן.

16ד. אין עמלה על תוצרת הארץ

לא יקבל סוכן ולא יסכים לקבל, במישרין או בעקיפין, עמלה בנוגע לכל עיסקה בציוד צבאי שהזמינה או רכשה מדינת ישראל בישראל, אם הציוד הוא מתוצרת ישראל, ולא יינתן היתר לקבל עמלה בעיסקה כאמור.

16טו. בקשה להיתר

סוכן המבקש לקבל עמלה יגיש למי ששר הבטחון הסמיכו לכך בקשה בטופס שייקבע; בבקשה יגלה הסוכן, בין היתר, את שיעור העמלה שהוא קיבל או זכאי לקבל, מיצרון של ציוד צבאי או ממש-ווקן, לפי הסכם, לפי נוהג או בכל דרך אחרת.

16טז. היתר לקבל עמלה

שר הבטחון רשאי להיתר לסוכן לקבל עמלה; ההיתר יכול שיהיה לעיסקה מסויימת או לסוג עסקאות ומותר לקבוע בו תנאים וסייגים.

16יז. שיעור העמלה

משניתן היתר לקבל עמלה, יקבע שר הבטחון בצו, בהתייעצות עם שר האוצר, את שיעור העמלה, ורשאי שר הבטחון לקבוע את דרכי קבלתה.

16יח. השיקולים במתן ההיתר

בבואו להחליט בעניין מתן היתר לסוכן וקביעת שיעור העמלה יתן שר הבטחון דעתו בעיקר לאלה:

- (1) הצורך בשירותיו של הסוכן לעניין השגת הציוד הצבאי או הסיוע הדרוש להשגתו;
- (2) מהות השירותים, היקפם וטיבם, שהסוכן נותן או עשוי לתת;
- (3) סוג הציוד וההיקף הכספי של העיסקה.

16יט. מינוי ועדת ערר

(א) שר המשפטים, בהתייעצות עם שר הבטחון, ימנה לעניין פרק זה ועדת ערר של שלושה ובהם שופט בית-משפט מחוזי שיהיה יושב-ראש בה ולפחות חבר אחד שהוא נציג הציבור.

(ב) הודעה על מינוי ועדת הערר, על הרכבה ועל מענה תפורסם ברשומות.

² ס"ח תשכ"ט, עמ' 144.

³ ס"ח תשי"ז, עמ' 172.

משולב), תשל"ג—1973⁵, אחרי פסקה (11) יבוא:
 "(12) פרק שני 3 לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, תשי"ח—1957".

5. תחילה

תחילתו של חוק זה בתום שלושה חודשים מיום קבלתו בכנסת.

3. תיקון חוק פסיקת ריבית

בסעיף 8 לחוק פסיקת ריבית, תשכ"א—1961⁴, אחרי "למקודת העמדת עבריינים במבחן, 1944" יבוא "והסעיף 39 לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, תשי"ח—1957".

4. תיקון חוק דיני עונשין (עבירות חוץ)

בסעיף 2(ב) לחוק דיני עונשין (עבירות חוץ) (נוסח

⁴ ס"ח תשכ"א, עמ' 192; תשל"ו, עמ' 240.

⁵ ס"ח תשל"ג, עמ' 36.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

"(ח) הורשע אדם בעבירה על הוראה מהוראות פרק שני 3, יצווה בית-המשפט, בנוסף לכל עונש שהוא רשאי להטיל, כי הנאשם ישלם לאוצר המדינה את סכום העמלה או שוויה שקיבל שלא כדין; הוראה זו לא תחול אם הגישה המדינה תובענה אזרחית על הסכום או השווי האמור לפני שנסתיימו ההליכים הפליליים והיא אינה גורעת מכוח המדינה לתבוע את הסכום או השווי בדרך תובענה אזרחית אם לא ניתן לקיים את ההליכים הפליליים או אם הם נפסקו".

סעיף 1

ח. לנרדא מציע:

בסעיף 16יט, בסעיף קטן (ג), בסופו יבוא:
 "ועל החלטת ועדת הערר ניתן לערער לבית-המשפט המחוזי".

סעיף 2

מ. בן-פורת וי. נבון מציעים:

בפסקה (2), במקום סעיף קטן (ח) יבוא:

ד. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (החוקת תעודת זהות והצגתה), תשל"ז—1976

2. תחילה

תחילתו של חוק זה היא ביום " בטבת תשל"ו (31 בדצמבר 1976).

1. הארכת תוקף

תקפו של תקנות-שעת-חירום (החוקת תעודת זהות והצגתה), תשל"א—1971¹, מוארך בזה עד יום א' בטבת תשל"ט (31 בדצמבר 1978).

¹ ק"ת תשל"א, עמ' 359; ס"ח תשל"א, עמ' 109; תשל"ג, עמ' 62; תשל"ה, עמ' 36.

ה. הצעת חוק המהנדסים והאדריכלים (תיקון מס' 3), תשל"ז—1976

התליה), רשאית היא להורות באותה החלטה שה-תתליה תהא על תנאי, כולה או מקצתה.

(ג) הוחלט על התליה על תנאי, לא תבוצע ההתליה אלא אם הנידון עבר תוך תקופה שנקבעה בהחלטה ושלא תפחת משנה אחת ולא תעלה על שלוש שנים (להלן — תקופת התנאי) אחת העבי-רות כאמור בסעיף 16(א) שנקבעה בהחלטת המו-עצה, והמועצה מצאה אותו אשם בעבירה כזאת (להלן — עבירה נוספת) תוך תקופת התנאי או לאחריה; היתה העבירה הרשעה כעבירה פלילית, אין נפקא מינה אם ההרשעה היתה תוך תקופת התנאי או לאחריה, ובלבד שהעבירה הפלילית בוצעה תוך תקופת התנאי.

(ד) תקופת התנאי תתחיל מיום שהודע לנידון על החלטת המועצה, וזאת אם המועצה נתנה הוראה אחרת.

1. תיקון סעיף 16

בסעיף 16(א) לחוק המהנדסים והאדריכלים, תשי"ח—1958¹ (להלן — החוק העיקרי), אחרי "שנתחייב בדין על עבירה שיש בה קלון" יבוא "או על עבירה לפי פרק " לחוק התיכנון והבנייה, תשכ"ה—1965², שקבע שר העבודה לענין זה באישור ועדת העבודה של הכנסת".

2. תיקון סעיף 17

(א) האמור בסעיף 17 לחוק העיקרי יסומן (א), מיסקאות (3) ו-(4) בו יסומנו כסדרן (4) ו-(5) ולפניהן יבוא:

"(3) קנס בשיעור שלא יעלה על הקבוע בתקנות";

(ב) אחרי סעיף קטן (א) האמור יבוא:

"(ב) החליטה המועצה על התליית תעודה או הפסקת הרישום כאמור בסעיף קטן (א) (להלן —

¹ ס"ח תשי"ח, עמ' 108; תשכ"ה, עמ' 126; תשל"ב, עמ' 118.

² ס"ח תשכ"ה, עמ' 307.

סיבות העניין לא יהא זה צודק לבצע את ההתליה על תנאי.

(ט) לא תשתמש המועצה בסמכות לפי סעיף קטן (ח) אלא בהחלטתה הראשונה שבה מצאה את הנידון אשם בעבירה נוספת.

3. הוספת סעיף 19א

אחרי סעיף 19 לחוק העיקרי יבוא:

19א. חודעה על הרשעה בפלילים

בית-משפט שהרשיע מהנדס או אדריכל בעבירה פלילית, לרבות בית-משפט שדחה עירעור על הרשעה כאמור, כולו או מקצתו, ימציא למועצה באמצעות היועץ המשפטי לממשלה העתק מפסק הדין; שר המשפטים רשאי לקבוע בצו סוגי עבירות שלגביהן לא יחול סעיף זה.

4. תחילה

תחילתו של סעיף 3 היא בתום שישים יום מיום פירסומו של חוק זה.

ג. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות (תיקון מס' 4), תשל"ז-1976

1. תיקון סעיף 7

בסעיף 7 (ב) לחוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, תשכ"ט-1969¹ (להלן — החוק העיקרי), אחרי "לפי סעיף קטן (א)" יבוא "או לפי סעיף 8א".

2. תיקון סעיף 8

(א) בסעיף 8(א) לחוק העיקרי —

(1) ברישה, אחרי "ואם נרשמו יבוטל רישומם" יבוא "בכפוף לאמור בסעיף 8א";

(2) בפסקה (1), בסופה יבוא "והתאגיד הנמצא בפירוק, למעט פירוק מרצון";

(3) בפסקה (2), אחרי "כדי לערער מהימנותו להיות קבלן רשום" יבוא "או עבירה אחרת לפי פרק י' לחוק התיכנון והבניה, תשכ"ה-1965², שקבע לעניין זה השר באישור ועדת הכלכלה של הכנסת";

(4) אחרי פסקה (3) יבוא:

"(4) תאגיד שמנהל ממנהליו הוא קבלן שרישום בפנקס בוטל לפי סעיף זה, וזולת אם אותו מנהל פרש מתפקידו כמנהל תוך שלושה חודשים מיום ביטול הרישום;

(5) תאגיד שמנהל ממנהליו הורשע בפסק-דין סופי בעבירה כאמור בפסקה (2) אף אם המנהל עצמו לא היה רשום בפנקס, וזולת אם אותו מנהל פרש מתפקידו כמנהל תוך שלושה חודשים מיום ההרשעה;

(6) מנהלו של תאגיד שרישומו בוטל לפי פסקאות (2), (3), (4) או (5);

(7) מנהלו של תאגיד אם התאגיד הורשע

בעבירה כאמור בפסקה (2) אף אם התאגיד עצמו לא היה רשום בפנקס.

(ב) במקום סעיף 8 (ב) לחוק העיקרי יבוא:

"(ב) בהליכים נגד מנהל תאגיד מכוח סעיף קטן (א) (6) או (7), לרבות בהליכים לפי סעיף 8א באותן העילות, יהא בזה משום הגנה טובה אם הוכיח המנהל שלא ידע על מעשה התאגיד שבגללו בוטל רישומו של התאגיד או על העבירה שבגללה הורשע התאגיד, או שנקט אמצעים סבירים למניעת הביצוע של מעשה או עבירה כאמור בידי התאגיד.

(ג) בסעיף זה —

"תאגיד" — לרבות שותפות;

"מנהל תאגיד" — חבר הגוף המנהל בפועל את עסקיו, ובשותפות — כל שותף למעט שותף מוגבל.

3. הוספת סעיף 8א

אחרי סעיף 8 לחוק העיקרי יבוא:

8א. אמצעי משמעת

(א) נתקיימו בקבלן רשום התנאים המפורטים באחת הפסקאות (2) עד (7) שבסעיף 8(א), רשאי הרשם, אם ראה שדרגת החומרה שבמעשה או במחדל אינה מצדיקה את ביטול רישום הקבלן בפנקס, לנקוט נגדו אחד או יותר מאמצעי משמעת אלה:

(1) התראה;

(2) נזיפה;

(3) קנס בשיעור שלא יעלה על הקבוע בתקנות;

(4) התליית תקפו של הרישום בפנקס לתקופה שיקבע.

¹ ס"ח תשכ"ט, עמ' 218; תשל"ב, עמ' 54; תשל"ג, עמ' 59; תשל"ה, עמ' 82.

² ס"ח תשכ"ה, עמ' 307.

ולא החליט בשל אותה עבירה על התליה, רשאי הוא, על אף האמור בסעיף קטן (ז) ובמקום לצוות על ביצועה של ההתליה, לצוות, מטעמים שיירשמו, על הארכת תקופת התנאי לתקופה נוספת שלא תעלה על שנתיים, אם שוכנע שבנסיבות העניין לא יהא זה צודק לבצע את ההתליה.

(ט) לא ישתמש הרשם בסמכות לפי סעיף קטן (ח) אלא בהחלטתו הראשונה שבה מצא את הקבלן אשם בעבירה נוספת.

4. תיקון סעיף 9

בסעיף 9 לחוק העיקרי, אחרי "סעיף 7" יבוא "או סעיף 8א".

5. הוספת סעיף 11א

אחרי סעיף 11 לחוק העיקרי יבוא :

"11א. הודעה על הרשעה בפלילים

א. בית-משפט שהרשיע קבלן לעבודות הנדסה בנאיות בעבירה שנקבעה בתקנות לעניין סעיף 8(א) (2), לרבות בית-משפט שדחה עירעור על הרשעה כאמור, כולו או מקצתו, ימצא לרשם באמצעות היועץ המשפטי לממשלה העתק מפסק הדין."

6. תחילה

תחילתו של חוק זה תהא בתום שישים יום מיום הפירסום ברשומות.

(ב) החליט הרשם על התליית תקפו של הרישום בפנקס; רשאי הוא לקבוע באותה החלטה שההתליה תהא על תנאי, כולה או מקצתה.

(ג) החליט הרשם על התליית תקפו של הרישום בפנקס על תנאי, לא תבוצע ההתליה אלא אם נתקיים בקבלן, תוך התקופה שנקבעה בהחלטת הרשם ושלא תפחת משנה אחת ולא תעלה על שלוש שנים (להלן — תקופת התנאי), תנאי המשמש עילה לנקיטת אמצעים לפי סעיף 8(א) (2) עד (7), ושנקבע בהחלטת הרשם, והרשם ביטל את רישומו של הקבלן בגלל קיום התנאי או נקט נגדו אמצעים לפי סעיף זה (להלן — עבירה נוספת).

(ד) תקופת התנאי תתחיל מיום שהודע לקבלן על החלטת הרשם, וזולת אם הרשם הורה אחרת.

(ה) קביעת העבירות הנוספות יכול שתהא בציון סוג של עבירות או בפירוט עבירה מסוימת, אם דרך תיאורן ואם דרך איזכור הוראת חוק; אוזכרה הוראת חוק והיא בוטלה לאחר מכן והוראה אחרת באה במקומה, יראו את החלטת הרשם כמאזכרת את ההוראה האחרת.

(ו) החליט הרשם על התליה בשל עבירה נוספת, לא יורה שההתליה תהא כולה על תנאי.

(ז) מי שנידון להתליה על תנאי ונמצא אשם בשל עבירה נוספת, יצווה הרשם על ביצועה של ההתליה.

(ח) מצא הרשם את הקבלן אשם בעבירה נוספת

ז. הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 4), תשל"ז—1976

מי שהגיש לרפובליקה הפדראלית של גרמניה תביעה לתגמול, לקיצבה או לפיצוי אחר בגלל גכותו משום שבזמן מן הזמנים היה משתייך לחוג השפה והתרבות הגרמנית, לא יחדל, מטעם זה בלבד, להיות נכה לפי חוק זה; לתגמול, קיצבה או פיצוי אחר שנתבעו או שאושרו בתביעה כאמור ייקרא להלן "פיצוי".

3ב. חיבת מתן הודעה

(א) מי שהגיש תביעה לפיצוי חייב להודיע על כך בכתב לרשות המוסמכת תוך שלושה חודשים מיום הגשת התביעה לרפובליקה הפדראלית של גרמניה.

(ב) מי שאושרה תביעתו לפיצוי חייב להודיע על כך לרשות המוסמכת בכתב תוך שלושה חודשים מיום שהודע לו דבר האישור.

3ג. המחאה

הרשות המוסמכת רשאית להורות, כי מי שהגיש תביעה לפיצוי ימחה לה את זכויותיו לפיצוי להב-טחת החזרת התגמולים כאמור בסעיף 3ג.

3ד. נכה שזכה לפיצוי

מי שאושר לו פיצוי (להלן — נכה שזכה לפיצוי) לא יהא זכאי לתגמולים אולם אם אושר לו פיצוי חד פעמי בלבד, או עד מועד פלוני בלבד, יהא

1. תיקון מינוח

בכל מקום שבו נאמר בחוק נכי רדיפות הנאצים, תשי"ז—1957 (להלן — החוק העיקרי), "תגמול נוסף" יבוא "תגמול לבגדר".

2. תיקון סעיף 1

(א) האמור בסעיף 1 לחוק העיקרי, יסומן "(א)" ובו —

(1) הגדרות "קיצבה" ו"מענק" — בטלות;

(2) בסופו יבוא :

"השכר הקובע" — 86% מסך כל המשכורת המשתלמת לעובד המדינה שדרגת משכורתו היא "י" של הדרגה האחד;

"הכנסה נוספת" — הכנסתו של נכה מכל מקור שהוא חוץ מתגמולים לפי חוק זה."

(ב) אחרי סעיף קטן (א) האמור יבוא :

"(ב) כל מקום בחוק זה שמדובר בו ברפובליקה הפדראלית של גרמניה — אף מוסד ממוסדותיה במשמע."

3. החלפת סעיפים

במקום סעיפים 3א עד 3ב לחוק העיקרי יבוא :

"3א. תביעה לפיצוי ממקור אחר

זה לגבי אותה תקופה, יהא זכאי לקבל את ההפרש שבין התשלומים האמורים לבין התגמולים, והוא על אף האמור בסעיף 73.

13. חישוב ההוצאות

שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי לקבוע בתקנות את סוגי ההוצאות שרואים אותן כהוצאות בתביעת פיצוי ואת שיעוריהן המקסימאליים.

13. חישוב שער מטבע חוץ

לעניין סעיף 73 ייעשה החישוב של סכומים במטבע חוץ לפי שערם בלירות ביום אישור הפיצוי, ושל הוצאות בתביעת הפיצוי — לפי השער במועד ששלמו.

4. תיקון סעיף 4

במקום סעיף 4(א) לחוק העיקרי יבוא :

"(א) נכה הזכאי לתגמולים ישולם לו, כל ימי חייו, מאת אוצר המדינה, תגמול חודשי בשיעור של אחוז אחד מהשכר הקובע לכל אחוז שבדרגת נכותו."

5. תיקון סעיף 44

בסעיף 44 לחוק העיקרי, במקום סעיפים קטנים (א) ו-(ב) יבוא :

"(א) נכה נצרך שדרגת נכותו אינה פחותה מ-50% ואין לו הכנסה נוספת, ישולם לו, במקום התגמול לפי סעיף 4 (להלן — התגמול העיקרי), תגמול בשיעור של סך כל המשכורת המשתלמת לעובד המדינה שדרגת משכורתו היא "טו" של הדירוג האחד (להלן — תגמול לנצרך)."

(ב) נכה נצרך שדרגת נכותו אינה פחותה מ-50% ויש לו הכנסה נוספת, ישולם לו, במקום התגמול העיקרי, תגמול לנצרך בניכוי הכנסתו, הנוספת, ובלבד שלא יפחת מהתגמול העיקרי."

6. תיקון סעיף 24

בסעיף 24 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "ובלבד שלא יפחת התגמול לנצרך מהתגמול העיקרי."

7. הוספת סעיף 74

אחרי סעיף 74 לחוק העיקרי יבוא :

"74. תגמול מיוחד

נכה בעל דרגת נכות מיוחדת, שנקבעה לפי כללים שפורשו בתקנות, תשלום לו, כל עוד הוא בעל דרגת נכות כאמור, תוספת של 30% לתגמולו."

8. הוספת סעיף 21

אחרי סעיף 21 לחוק העיקרי יבוא :

"21. עיכוב תשלום

מי שלא קיים הוראה של הרשות המוסמכת לפי סעיף 23, רשאית הרשות המוסמכת לעכב תשלום התגמולים שהוא זכאי להם לפי חוק זה."

9. תיקון סעיף 22

במקום סעיף 22(ב) ו-(ג) לחוק העיקרי יבוא :

זכאי לתגמולים לגבי התקופה המתחילה עם מתן האישור או עם אותו מועד; לעניין סעיף זה וסעיפים 73 ו-74, "תגמולים" — כל תשלום תקופתי המשתלם לפי חוק זה.

3. החזרת תגמולים

(א) נכה שזכה לפיצוי חייב להחזיר לרשות המוסמכת את כל התגמולים שקיבל לפי חוק זה תוך ארבעה חודשים מיום שאושר לו הפיצוי, או תוך חודשיים מיום שבו שולם סכום הפיצוי המתחייס לתקופה שלפני האישור, לפי המאוחר, ובלבד שדבר האישור הודע לנכה; לעניין זה — רואים סכום כמשולם אם הועמד לרשותו של הנכה או הועמד לרשותה של הרשות המוסמכת על פי המתאה.

(ב) הסכום שיתחזיר הנכה לפי סעיף זה לא יעלה על שני שלישים מן הפיצוי שאושר לו, בניכוי ההוצאות שהוציא בתביעת הפיצוי; בחישוב סכום הפיצוי לא יובאו במניין תשלומים המתייחסים לתקופה שלאחר האישור ואף לא תשלומים המתחייסים לתקופה שלגביה הנכה איננו זכאי לתגמולים (להלן — התקופה שאיננה חופפת).

(ג) לא נקבע בתעודה ציבורית כמשמעותה בפקודת הראיות (נוסח חדש), תשל"א—1971², שהוצגה לרשות המוסמכת ושהוצאה ברפובליקה הפדראלית של גרמניה, לאיזו תקופה מתייחס הפיצוי, רואים אותו כמתייחס לתקופה המתחילה ביום ט"ו בטבת תש"ה (1 בינואר 1945) והמסתיימת ביום אישור הפיצוי.

(ד) לא נקבע בתעודה ציבורית כאמור מה חלקו של הפיצוי המתייחס לתקופה שאיננה חופפת, יהא אותו חלק סכום שיחסו לסך כל הפיצוי שאושר לנכה כיחס סך כל התשלומים התקופתיים המשולמים על-פי דיני הרפובליקה הפדראלית של גרמניה, בשל התקופה שאיננה חופפת, לנדרף בדרגת הנכות שנקבעה שם לנכה לסך כל התשלומים התקופתיים שהיו משתלמים כאמור עד יום אישור הפיצוי.

(ה) שילם הנכה לרשות המוסמכת את המגיע לה לפי סעיף זה במועד שנקבע בו, תחזיר לו הרשות המוסמכת את ההמחאה שנתן לפי סעיף 23, או תגרום לכך שהסכום ששימש להבטחת המגיע האמור יועבר לנכה.

(ו) לא שילם הנכה לרשות המוסמכת את המגיע לפי סעיף זה במועד שנקבע בו, תנכה הרשות המוסמכת את המגיע האמור מן הפיצוי ותגרום להחזרת ההפרש לנכה.

(ז) האריכה הרשות המוסמכת את המועד להחזרת התגמולים שחייב בה נכה שזכה לפיצוי, רשאית היא גם להסכים עמו על הסדר התשלומים בתנאים שתקבע.

13. תשלום הפרש לנכה

נכה שזכה לפיצוי הכולל תשלומים תקופתיים המתייחסים לתקופה שלאחר מתן האישור, והם קטנים מסכום התגמולים שהיה זכאי להם לפי חוק

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 18, עמ' 421.

זה ושל סעיפים 33 ו-32 עד 31 לחוק העיקרי כנוסחם בחוק זה — ביום תחילתו של החוק העיקרי.

(ב) תחילתו של סעיף 11 ביום ד' באב תשל"ג (2 באוגוסט 1973).

(ג) תחילתם של סעיפים 2(א), 4 ו-5 ביום כ"ח באדר ב' תשל"ג (1 באפריל 1973), אולם לגבי התקופה שבין היום האמור ובין ח' בניסן תשל"ד (31 במארס 1974) יחולו ההוראות הבאות:

(1) בסעיף 2(א), בהגדרת "השכר הקובע" במקום "86%" קרי "78%";

(2) בסעיף 5, במקום "טו" קרי "יד".

(ד) מי שזכה לפיצוי כאמור בסעיף 33 לחוק העיקרי כנוסחו בחוק זה ושלם לרשות המוסמכת לפני פירסום חוק זה ברשומות את הסכומים שהתחייב לתשלום לרשות המוסמכת בשל הפיצוי או נתן בטוחות לתשלומים, לא תערוך הרשות המוסמכת מחמת קבלת חוק זה בלבד את חשבונו מחדש אלא על-פי בקשתו המפורשת בכתב.

"(ב) מי שלא קיים את המוטל עליו בסעיף 33, דינו — קנס אלף לירות."

10. תיקון סעיף 24

בסעיף 24 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "ובכלל זה תקנות בעניינים אלה:

(1) הקניית מקצוע לנכים, הכשרתם לעבודה ומתן מענקים או מילות לשם כך ואופן פרעון המילות;

(2) מתן מילות וערבויות לנכים לשם יצירת מקורות פרנסה או ביסוסם, ואופן פרעון המילות;

(3) מתן מילות וערבויות לנכים לצרכי דיור ושיכון ואופן פרעון המילות."

11. ביטול

סעיף 9(ב) לחוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 3), תשל"ג—1973³ — בטל.

12. תחילה והוראות מעבר

(א) תחילתם של סעיפים 2(א), 1(1) ו-8 לחוק

³ ס"ח תשל"ג, עמ' 240.

הסתייגות לחוק הנ"ל

שני שלישים מסכום הפיצוי שאושר לו, יבוא "ובפיצוי שאושר אחרי יום כ"ו בחשוון תשל"ד (2 בנובמבר 1973) — על שני שלישים של התגמולים שקיבל הנכה לפי חוק זה, הכל לפי הסכום הקטן יותר,".

לסעיף 3

ע. אמרתי, א. אפרת, י. גולן, ש. לורנין, א. מלמד, וי. פלומין מציעים:

בסעיף 3(ב) לחוק העיקרי, אחרי "לא יעלה על

ה. הצעת חוק השבות (תיקון מס' 3), תשל"ד—1974

סעיף 34 באותו חוק המגדיר את המושג "יהודי" קובע: "לענין חוק זה, 'יהודי' — מי שנולד לאם יהודיה או שנתייך, והוא איננו בן דת אחרת".

מטרת החוק המוצע היא לקבוע שיוכר אך ורק גיור שנעשה לפי דין תורה.

1. תיקון סעיף 34

בסעיף 34 לחוק השבות תש"י—1950¹, אחרי "שנת" גייר" יבוא: "לפי ההלכה".

דברי הסבר

ביום ב' באדר ב' תשל"ל (10 במארס 1970) חוקה הכנסת את חוק השבות (תיקון מס' 2), תשל"ל—1970.

¹ ס"ח תש"י, עמ' 159; תשי"ד, עמ' 174; תשל"ל, עמ' 34.

ט. הצעת חוק שיפוט בתביעות קטנות (תיקון), תשל"ז—1976

הכוונה היא לתת פתרון לאותו פרט שאין באפשרותו להוציא הוצאות גדולות, לבכור זמן רב בשל משך ההתדיינות והצורך לחזור ולשוב לבית המשפט ליותר משיבה אחת.

בכך ניתן יהא לשים קץ לכל אותם קשיים ורמיות העומדים בפני הצרכנים דווקא כשמדובר בסכומים קטנים.

לפיכך, מתן זכות תביעה לתאגידים ולסוכני גבייה מנוגדת למטרות בית המשפט זה.

בסעיף 2(א) לחוק אחרי "בתביעה אזרחית" יבוא "שהוגשה מאת יחיד". אחרי "לסכום כאמור" יבוא "ובלבד שהתביעות כאמור אינן על-פי זכות שהומחתה או שהוסבה".

דברי הסבר

מטרתה של המסגרת שהוקמה לשיפוט בתביעות קטנות היא לספק פתרון זול, מהיר ובלתי פורמאלי לתביעות עותי הקטנות של הפרט.

עליהם משימה זו ובכך לסכל את האמצעי שהוקם למען הפרט.

לכן מוצע לתקן את החוק כך שיוכל לתבוע רק יחיד בעניינו. תביעה לזכות שהומתחה או הוסבה מסבכת ופוגעת בפשטות הדיון ומהירותו.

הצעת תיקון זו מבקשת לחזור לנוסח הצעת החוק המקורית.

הנסיון בארצות-הברית הוכיח שהמסגרת של שיפוט בתביעות קטנות נוצלה על-ידי החברות הגדולות ובכך הוטל עומס על בתי-משפט אלו וסוכלה עצם המטרה שלשמה הוקם. ואכן תוקן שם החוק בהתאם לכך.

בידי החברות הגדולות מצויים האמצעים והידע המאפשרים להם לפנות לבתי-המשפט הרגילים לגבות חובותיהם. אין כל צורך להעדיף אותם דווקא ולהקל

סיכום הישיבות

לפי סעיף 11(2) ו- (3) לחוק המעבר, תש"ט—1949 השתתפו: מ. בגין, א. אנקוריון, י. בן-מאיר, מ. כרמל, א. כץ, י. מ. אברמוביץ, י. שערי, מ. וילנר, ש. תמיר, ש. אלוני, א. אליאב, ג. מועדי, מ. פעיל.

ב. סגן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ג. א. אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על החלטת ועדת הכנסת להעביר הצעה לסדר-היום לוועדה המתאימה.

ד. אביעד יפה הביא לקריאה ראשונה חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 6), תשל"ז—1976.
הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ה. ז. שובל הביא לקריאה ראשונה חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 6), תשל"ז—1976.
הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ו. י. ארידור (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה) הביא לקריאה שנייה חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות (תיקון מס' 4), תשל"ז—1976.
הוחלט: לקבל את החוק.

ישיבה שס"א (א' בטבת תשל"ז—22 בדצמבר 1976)
היו"ר — מ. שחל; א. גיבלבר.

א. שר-המשפטים ח. י. צדוק השיב על 4 שאלות של חברי הכנסת: א. אבוחצירא, י. דרניצקי (יודין), ש. תמיר, א. כץ.

שר-המסחר והתעשייה ח. ברילב השיב על 14 שאלות ותות של חברי הכנסת: י. ז. אמיר, ח. שמעוני, ע. גוף, י. בן-מאיר, ה. זיידל, נ. קצב, פ. גרופר, ש. ארבל-אלמוזלינו, ג. פת.

סגן שר התקשורת א. מויאל השיב על 4 שאלות של חברי הכנסת: פ. גרופר, נ. קצב, י. פרץ, ש. אלוני.

ב. י. קרגמן (יו"ר ועדת הכספים) הביא לקריאה שנייה חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 4), תשל"ז—1976.
הוחלט: לקבל את החוק.

ג. ע. גוף, ה. זיידל, וא. מלמד הגישו הצעות (בגדרות) לסדר-היום בדבר התערבות ממשלת ישראל אצל ממשלת שווייץ להסגרת הפושע הנאצי מנטן. סגן ראש הממשלה ושר-החץ י. אלוו השיב להצעות.
הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון.

ישיבה שס"ב (כ"ח בכסלו תשל"ז — 20 בדצמבר 1976)
היו"ר — י. ישעיהו; י. פרץ

א. ראש-הממשלה י. רבין הודיע על התפטרות שרים לפי סעיף 11(ב)(2) ו- (3) לחוק המעבר, תש"ט—1949 חברי-הכנסת י. בורג, י. רפאל, ז. המר מסרו הודעות.

ב. מזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ג. י. גבון (יו"ר ועדת החוץ והבטחון) הביא לקריאה שנייה חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 6), תשל"ז—1976. בוויכוח השתתפו: ח. לנדאו, מ. בן-פורת, י. גבון השיב להסתייגות של ח. לנדאו. ז. ורהפטיג (בשם ועדת החוץ והבטחון) השיב על הסתייגותם של י. גבון ומ. בן-פורת.

הוחלט: (1) לקבל את התיקון לסעיף 2;
(2) לקבל את החוק.

ד. י. ארידור (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה) הביא לקריאה שנייה חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (החוקת תעודת זהות והצגתה), תשל"ז—1976.
הוחלט: לקבל את החוק.

ה. בהמשך הדיון על בעיית העובדים היומיים השתתפו: ד. לוי, ל. דיציאן.

ו. סגן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ז. בהמשך הדיון על בעיית העובדים היומיים השתתפו: ח. שמעוני, שר-העבודה מ. ברעם, י. ארידור סיכם את הדיון. הצעות סיכום הוגשו על-ידי א. אנקוריון בשם סיעות המערך, המפלגה הליברלית העצמאית, קידמה ופיתוח; מ. כהן בשם סיעת הליכוד.

הוחלט: לקבל את ההצעה שהוגשה על-ידי א. אנקוריון.

ח. שר-הבטחון ש. פרס השיב על 14 שאלות של חברי הכנסת: ח. טובי, י. בארי, י. תמיר, ש. גרוס, א. לבנבראון, ש. ארבל-אלמוזלינו, י. שמיר, פ. שינמן, א. אולמרט, מ. פעיל.

שר-המטרה ש. הלל השיב על 26 שאלות של חברי הכנסת: י. בארי, ב. מואב, ע. גוף, א. כץ, פ. גרופר, ה. זיידל, פ. שינמן, ש. שמיר, י. מ. אברמוביץ, א. אולמרט.

ישיבה שס"ג (כ"ט בכסלו תשל"ז — 21 בדצמבר 1976)

היו"ר — י. ישעיהו; ש. ז. אברמוב; מ. שחל.

א. ראש-הממשלה י. רבין מסר הודעה על התפטרותו מן הממשלה. בדיון המשולב להודעת ראש הממשלה על התפטרותו; הודעת הממשלה על התפטרות שרים

- ד. ש. ליון הגיש הצעה לסדר-היום בדבר עיצוב רחבת הכותל. שר-המשפטים ח. י. צדוק השיב להצעה. הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.
- ה. ש. לורניץ הגיש הצעת חוק השבות (תיקון מס' 3), תשל"ד—1974. שר-המשפטים ח. י. צדוק השיב להצעה. ק. כהנא השיב לדברי השר. הוחלט: להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.
- ו. מ. שחל הגיש הצעת חוק שיפוט בתביעות קטנות (תיקון), תשל"ז—1976. שר-המשפטים ח. י. צדוק השיב להצעה. הוחלט: להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.
- ז. ח. שמעוני הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הצורך במדיניות ברורה לחינוך אינטגראטיבי בבתי-הספר היסודיים. שר-החינוך-והתרבות א. ידלין השיב להצעה. הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות.
- ח. סגן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ט. א. אלזעבי הגיש הצעה לסדר-היום בעניין השבתת בית-הספר הממלכתי בשייח-דנון. שר-החינוך-והתרבות א. ידלין השיב להצעה. הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות.
- י. כהן הגיש הצעה לסדר-היום בדבר התנחלות והתיישבות ביעדים לאומיים. ד. קורן הגיש הצעה לסדר-היום בנושא הצורך בחיזוק תנופת ההתיישבות ברחבי הארץ. השר י. גלילי השיב לשתי ההצעות. הוחלט: להעביר את שתי ההצעות לוועדת העבודה.
- יא. ש. ארבלי-אלמוזלינו הגישה הצעה לסדר-היום בדבר הגנה על התוצרת המקומית. שר-המסחר-והתעשייה ח. בר-לב השיב להצעה. הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.
- יב. שר-המסחר-והתעשייה ח. בר-לב הביא לקריאה ראשונה חוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ז—1976. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכלכלה.